

מילון הראיה

א

אדם - צורת האדם - המחשבה העליונה¹ העושה את האדם לאדם, התורה² [ע"א ד ט יז].

צורת האדם הפנימית - שכלו ומוסרו [פנ א].

אדם - כחו הרוחני - ע' במדור נפשיות, רוח, הכח הרוחני (של האדם).

אדם - סגולת האדם² - מציינת את רוממותו הבאה בעקב שפלותו - יצור מושפל עד עמקי החומר, ועם זה כונס בקרבו את כל סגולת ההויה הרוחנית המלאה. שדוקא בהשתפלותו אל המורד הארצי הרי הוא רוכס את כל ההויה מראש היש עד סופו [ע"א ד ט קה].

אדם - נשמת האדם בכל הגויה השונים - פרח רז עולם (של) החיבור הנעלה שממנו מתגלה הכבוד הארצי³ עם השאיפה השמימית המנצחתה, של שפעת החיים היציריים המשתפלת דרגה אחר דרגה, עד שיוצרת את החמירות⁴, עם המאור העליון⁵, השפעה של הוית הישות, הרוחני, האצילי, השכלי, והמוסרי, הקדוש והמזוהה [עפ"י א"ק ב תקנ].

יצירה שבה מתגלה האור ההויתי בכל עזו ותקפו. הכח המרכזי, שההויה חודרת באורה כולה אל הויתו, ומשלמת את תכונתה על ידו [פנ ג של].

אדם - תעודת האדם שנוצר בגללה³ - להוסיף אור⁶ רצוני⁷ עליון⁸ בעוז⁹ החיים הפרטיים, להעלותם אל עליון הכלל¹⁰, ולהוסיף בכלל זיו¹¹ צביוני חדש ע"י עושר הבא ממשפלים. (לעסוק בתורה לשמה)¹² [א"ק א מד].

להשלים את מלכות שמים¹³ > שהיא מופיעה בכל היש בהדר גאונה, והולכת היא ומשתפלת בעולמים המעשיים, בתהומות מאד עמוקים, בירידות מאד חשוכים. וברצונו הטוב והאיתן של האדם, שיצא אל הפועל בהיותו מתעלה להיות אוהז במשטר האלהי בהמון עולמים, >שבפליאות נוראות נתגלה ע"י הבהקת אורם של אדירי הקודש שבדורות הקדמונים, ויצא במלא יקרתו בהתגלות האלהית שבאור התורה¹⁴ ונשמת ישראל¹⁵, הפרטית והכללית, בין כל עמי הארץ. > בכח חסון זה יתקן האדם ויעלה את החלק הירוד שבמלכות האצילות האלהית¹⁶, שירדה להיות מנהגת עולמי עד, בצורתם המוקצבה. ובזה יקשור נזר ועטרה למלכות שדי בכל העולמים כולם, והמגמה היצירתית תצא אל הפועל בכל יפעת אידיאליה, מראשית המחשבה עד סוף המעשה

אב - הנושא המוליד, המחולל את התולדות [ר"מ קיז].

אב - המקום את הבית, המדריך את התולדות, המאיר את ארחות חייהם בהשפעתו הרוחנית [שם קיח].

אב - הרועה הנאמן. מדריך, העומד במעלות נפשו הרבה יותר גבוה מהמעלה של הצעירות של הבנים¹⁷, הצריכה לקבל את השפעתו¹⁸ [עפ"י ע"ר ב סה].

אבנט - מכוון בתור אמצעי, בין החלק העליון מקום הכחות הנפשיים, לבין החלק התחתון שבגוף, מקום הכחות הגופניים השפלים, שמורה אמנם על היחש החזק שיש לכחות השפלים אל הכחות הנפשיים, עד שהקדושה¹⁹ המעלה את הנטיות הנפשיות, פועלת להגביל יפה את סדרי הפעולות הטבעיות לצד המעלה והקדושה [ע"א ג ב ד].

ע"ע חגורה, יסוד הויתה.

אבר - אבר הכנף²⁰ - הכח הפנימי המניע את העפיפה [עפ"י ע"א ב ח יב].

אגרת רב שרירא גאון - מסמך היסוד לסדר ההשתלשלות של כל התורה שבכל-פה²¹, שהוא כמגדל בנוי לתלפיות של היהדות, עליו תלוי אלף המגן כל שלטי הגבורים במלחמתה של תורה ואמתת דורותיה. בסיס האמונים לחתימת תורת אמת של "חיי עולם הנטועים בתוכנו"²² מאז היותנו לעם ד' אלהינו, בקבלת מתנתה, ונמשכים לו באחרית חתימת התלמוד עם המשך דבריהם של הגאונים²³ מוסרי עניניו [ל"י ב (מהדורת בית אל תשס"ג) מט, נא].

ע"ע גאונים, תקופת הגאונים.

אד - ענן [ר"מ קיח].

אד - לישנא דתברא [ר"מ קיח].

"אדם" - כנוי לגויה. ציור האדם השפל והנבזה על שם האדמה אשר לוקח משם, להוראת היות חומרו שפל מאד, כי הוא המדרגה הפחותה מן הדצח"מ שהוא הדומם [עפ"י ע"א יבמות סג].

"אדם" - כנוי לנפש. ציור מדרגה גבוהה, כמו שכתוב "בצלם אלקים עשה את האדם", היינו מצד נשמתו²⁴ הרוממה, אשר היא נאצלת מתחת כסא הכבוד²⁵, ועל שם "אדמה לעליון"²⁶ [עפ"י ע"א יבמות סג].

ע"ע "אנוש". ע"ע גבר. ע"ע איש.

אדם - נפש שכלית קשורה בחומר [ע"א ג ב קצט].

1. ישעיה יד יד.

2. כונס בקרבו את כל סגולת ההויה וכו' - ש"ק קובץ א קעב: "האדם הוא תמצית מלאה שההויה כולה משתקפת בו".

3. תעודת האדם - ע"ע ע"ר א קפא ד"ה מכלל ופרט וכלל. א"ק ב תקלד. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "תוספת".

המוסר^ו והיראה^ו, שאי אפשר כלל להמצא מבלעדי לימוד בסדר נכון, למגרס תחילה בבקיות מלמטה למעלה, ואחר כך למסבר בעומק עיון ודעה שלמה [ל"ה 188].

ע"ע עבודה מאהבה, עבודת ד' מאהבה ותלמוד תורה-לשמה.

אהבה אלהית - האהבה האלהית העליונה, המבוססת בבשמי הדעה העליונה - ההרגשה הנשמית ביותר חודרת ופנימית, אשר בכנסת-ישראל^ו בכללותה, בנשמות אישיה היחידים, בחביון-עז^ו נשמת כללותה, ובכל אשד הרוח המשתפך בכל פלגות תולדותיה [ע"א ד ט פח].

אהבת-ד' אלהי-ישראל^ו, עצם החיים (בישראל), נשמת-האומה^ו ועצם חייה [א"ג א מד].

אהבה אלהית - הנטיה היותר חפשית^ו ונצחית^ו של רוח החיים, שהופעתה באה מסקירת הגודל הבלתי מוקצב, של אור^ו הקודש^ו המקיף עולמי נצח ממעל לכל חק וקצב, שאור החסד^ו הנאמן^ו מתעלה שם, השופע ויורד בכל מלא חנו^ו, ממעל לכל חק ומשפט^ו, וכל פנות שהוא פונה הכל הוא רק לטובה^ו ולברכה^ו לאור ולחיים^ו, וכל מעשה וכל תנועה מחוללת אך נועם^ו והוד^ו קודש [עפ"י א"י כט, ע"ר א יד].

האהבה העליונה - אהבת-עולם^ו ואהבה-רבה^ו, אשר לישראל את ד' אלהים ואביהם-שבשמים^ו מלך-עולמים, הבוחר בעמו ומלמדו ומדריכו [ל"י א (מהדורת בית אל תשס"ב) צג].

האהבה⁵ - תכלית התעודה האנושית. ההכרה האמיתית כשמתגברת באדם כראוי, מכבוד-אל^ו הכללי, הנשקף מכל הדר^ו הבריאה וסדריה הגשמיים^ו והרוחניים^ו, בעבר, בהווה ובעתיד, >שגם זה האחרון מוצץ הוא יפה למי שמבקש ודורש-את-אלהים^ו באמת וחפץ שלם< אותה ההכרה כשהיא מתעצמת יפה באדם, רק היא מטבעת עליו את חותמו האמיתי, את אופיו הטבעי להקרא בשם אדם^ו. רק אז הוא מרגיש שהוא חי חיים נצחיים ומכובדים. >הוא מכיר כי הדרכים שהחיים מתגלים בהם, לפי ערכו ביחס מצבנו החומרי, שונים מהם, ובכל השינויים ההווים והעתידים לבבו בוטח-בשם-ד' אלהי עולם מחיה החיים וחי-העולמים^ו מצב נפש כזה כשהוא מתאים גם כן לכל סדרי החיים הפנימיים, הנפשיים והגופניים, חיי המשפחה והחברה, וכשהוא צועד בעוזו להיות גם כן מתפלש להיות המוסר הציבורי עומד על תילו ומכונן, אז הארץ מוכרחת להתמלא דעה, ותורת ד' היא נובעת ממעמקי הלב - כל אדם שומע קול ד' הקורא אליו ושש ושמה לעשות רצון קונו וחפץ צורו, שהוא צורו הפרטי וצור העולמים כולם; ומרגיש הוא אז, שהוא האדם, שואף את חייו יחד עם מקור-החיים^ו, וכל היצור כולו ניצב לו כאורגן שלם אדיר נחמד ואהוב, שהוא אחד מאבריו, המקבל מכולו ונותן לכולו, ויונק יחד עמו זיו חייו ממקור החיים [עפ"י ל"ה 149].

וכולה אומרת כבוד^ו [עפ"י קובץ ח קעב].

מגמת היצירה האנושית - הנשמה החושבת, ההוגה דעה, המציירת^ו ציורי קודש^ו [א"ק ג שלד].

תעודת האדם - להיות משכיל ובן חורין, מתענג-על-ד' ומתעלם בידיעת האמת ושמה בכבוד^ו יוצר כל [עפ"י קבצ' א נח].

התפקיד האנושי - להיות איש חי מכיר ובעל השכלה [קובץ א קצה]. ע"ע חיי האדם. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, צלם אלהים, חותם צלם אלהים מוטבע באדם. ע"ע דמות האדם. ע' במדור אדם הראשון, תעודת האדם.

אדנות מוחלטת - היכולת^ו החפשית^ו האינסופית, המצויה תמיד בפועל בגבורה-של-מעלה^ו, היא האדנות המוחלטת והמלוכה האמיתית שהיא עומדת למעלה מכל שם^ו, מכל בטוי ומכל קריאה^ו, שהרי האפשרות אין לה קץ ותכלית, והיכולת אין לה גבול והגדרה. מלכות-אין-סוף^ו במובן העליון, המלוכה-העליונה^ו [ע"ר א מו].

ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהים, "אדון עולם"⁴.

אדריכל - פועל (את) הבנין [א"ק ב שנ].

אהבה - ההתייחסות הנאמנה, הישרה, ההגונה, המתאימה אל האמת המציאותית, מתוך שייכות נכונה וזיקה רצויה, הכרה מלאה ושלמה של המציאות, של הענין שהיא מתייחסת אליו [עפ"י ל"י ב רלד].

מצב גדולתי, רוחני, אינטלקטואלי הכרתי נשמתי, שייכות חיונית, קישור התדבקות והזדהות, מתוך חכמה אמיתית והכרה אמיתית [עפ"י שי' 63, 5-4].

אהבה - עדן החיים, התשוקה האלהית של העלאת נר החיים [מ"ר 24].

שלימות האהבה - השמחה הגמורה ואור הנפש, שעמה כל טוב ואושר ובה כלולים נועם החכמה וההשגה ואהבתה [ע"א א ד לו].

◊ האמונה^ו והאהבה הן עצם החיים בעוה"ז ובעוה"ב^ו [א' סט].

אהבה - שמרי האהבה - ע"ע תאוות.

אהבה - עבודת אהבה - זהירות בפרטי כל מצות ודקדוקי תורה מכח השפעת כללות התורה הדבקה בלב בחוזק והכרה ברורה [עפ"י א"ת ג].

עבודת ד' וכל מעגל טוב מאהבה - מידיעת הטוב^ו הגנוז בהם [עפ"י ע"ר א רפן].

מהכרה אמיתית אל הטוב והשלימות [ע"ר א שסזח (ע"א א ג לב)].

באהבה - בדרך חפץ פנימי והכרה עצמית [ל"ה 55].

כח העבודה מאהבה - ◊ אינו בא כי אם לפי מדת הידיעה הבאה בלימוד של קביעות ועשירות רבה במקצעות השונים של תורת

4. ע' עטרת ראש להרד"ב, שער ראש השנה סי' ה.

5. **ההכרה האמיתית וכו' מכבוד-אל, הנשקף מהבריאה וכו' שומע קול ד' הקורא אליו וכו' ומרגיש שהוא וכו' שואף את חייו יחד עם מקור-החיים, וכל היצור כולו ניצב לו כאורגן שלם אדיר נחמד ואהוב, שהוא אחד מאבריו, המקבל מכולו ונותן לכולו, ויונק יחד עמו זיו חייו ממקור החיים** - ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהים, "מלכנו". ושם, "אבינו". ע"ע ע"ר א רמט, ד"ה ברוך. ושם, רפט ד"ה ברכנו. ושם ב ג ד"ה אמר ר' עקיבא. קבצ' ב קלז [87]. פנק' ב רד מט. ע"ע "שמע". ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, ברוך שם כבוד מלכותו. (את ההבחנה בעניין האיר לי אהרן משה שיין).

המקור לשמו־הגדול⁶ ב"ה [קבצ' א קלז].
אור אהבת ד' - עדן⁷ החיים, מגמת החיים, עצם החיים, בהירות החיים, ומעין חיי החיים, עליון מכל הגה, מכל רצון והסברה, מכל שאיפה פנימית⁸, ומכל הזרחה⁹ יפעיתית¹⁰, הכל בה, והכל ממנה [קובץ ו רמא].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אהבה רבה. ע"ע אהבת שם ד'.
"אהבת חנם"⁷ - אהבה שגם כשיש במציאות דברים שכאילו מעכבים לה אעפ"כ תגבר על כולם ותקבעי־חנם [ל"י א קיג].
 אהבה שאינה תלויה בדבר <כאהבת ד' לישראל, ברית עולם> [ק"ת נה].
"אהבת חסד" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.
"אהבת חסד" - (לעומת "תורת חיים") - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

"אהבת עולם" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.
אהבת שם ד' - אהבת הלימוד והידיעה של מציאות השי"ת ודרכיו, וכל המכשירים המביאים לזה [קבצ' א קלז].
 ע"ע אהבת ד'. ע"ע אהבת ד' העליונה.
אהבת תורה - ע' במדור תורה.
אוביקטיבי - חיצוני⁸ [עפ"י א"ק ג צג].

ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, סוביקטיבי. ע"ע חצון, עולם חיצון.
אוהל - שם בית הדירה, העלול להיות מוכן למסעות, המרשם בתוכן הרוחני העליון (של האדם) את העלויות הנכספות. האוהל מסמן את היסוד המטלטל, את הצביון של ההכנה אשר לתנועה, שכונתה היא תמיד השתנות ועליה לצד האושר־העליון⁹, לקראת הזיו"ר של מעלה [ע"ר א מג].
 ע"ע משכן.

"אוהל" לעומת "בית" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, "יושב בבית" לעומת "יושב אוהל".
אויב - מי שהשנאה (אצלו) בכח לא בפועל [מ"ש שכז].
 מבקש רעה בצירור ונטיתו הרוחנית [ע"ר א לד].
 ע"ע קם להרע.

אולפן - לימוד <בתרגום> [ר"מ ב].
אומה - **טבע האומה, הרוחני והחומרי** - הטבע הפסיכולוגי של האומה, וטבע התולדה והמורשה של האבות והגזע, וטבע הגיאוגרפי של ארץ נחלתה [עפ"י קבצ' ב מה (ב"ר שכז)].

אומה - צורת⁹ האומה - נשמתה ואורח חייה [עפ"י ע"א ד ה סא].
 ע"ע עמים, הצד המהותי בחיי העמים. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, שבעים אומות.

אומה - האומה (הישראלית) כולה בצרופה הכללי - אִם החיים שלנו. האופן הכללי של כל ישראל¹⁰ בתור גוש אחד, המחבר את כל האישים הפרטיים להיות לעם אחד, הכולל ג"כ את כל הדורות

מתק האהבה - רוחב הדעת¹⁰, והנועם אשר לעדן־העליון⁹ [א"ק ג ראש דבר כט].

אהבת צו־העולמים⁹ - זיו השכינה¹⁰, הכרה שכלית והרגשית, ללכת בדרכי־ד' באהבת אמת והכרה עמוקה פנימית⁹ [עפ"י ע"א ג ב נ].

זיקי אהבת אלהים - מציאת אור־ד' בעומק רגש, בתוכן דעה [א"ק ג ריא].

ע"ע אהבת ד'. ע"ע אהבת ד' העליונה. ע"ע יראת הגודל.
אהבה לעומת טוב - ע' בנספחות, מדור מחקרים.

אהבה מינית - ע' במדור הנטייה המינית.
אהבה קדושה - האהבה הקדושה - אהבת־ד' וכל העולמים, אהבת כל היקום וכל היצור [א"ק ג רעטרפ].
"אהבה רבה" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

אהבת אור ד' - אהבת החיים של הצדיק־האמיתי⁹, <שאינה כלל אותה הנטייה הגסה של אהבת החיים המרופדת בשכרון של נטיות החומר הגסים המצוי אצל רוב הבריות, כי אם> אהבת חיקוי לחסד־עליון⁹ בעולמו, המתפשטת על פני כל היצור [קבצ' א קעד].
אהבת ד' - הרגשת השתוקקות תמיד לטוב⁹ ולאמת⁹ שהאדם מרגיש באמת בנקודת נשמתו הפנימית, <שהכל הוא בכלל טוב או בכלל אמת> [עפ"י קבצ' ב קלג (פנק' ד שסב)].

השגת המושכלות המופשטים שבענינים האלהיים ואהבה אמיתית את הטוב⁹ את היושר⁹, והרדיפה ללכת בדרכי־ד' [עפ"י פנק' א תקסג].
 (האהבה) מצד כבודו⁹ וחסדיו⁹ שעשה [מא"ה א פט].
 גלויה היסודי של האמונה⁹ הגדולה [נ"ה יא].

◊ **אהבת ד'** באה כשישים האדם לבבו להדמות לדרכי⁹ השי"ת, אז ע"י ההדמות תולד האהבה, וכפי רוב הדמיון יהי רוב האהבה [ע"א א ב לו (ע"ר ב כג)].

◊ **האהבה** באה מצד השלמות שבנמצאים, שמצדה הם כולם נמצאים באמיתת מציאותו יתברך [ע"א ג ב קעא].

אהבת ד' - דעת־ד'⁹ <שבכללה היא גם כן דעת כל המציאות לאמתה לכל סעיפיה, כפי היכולת לאדם: דעת הטבע לכל סעיפיו גיאוגרפיה והתכונה, הרפואה וחכמת הנפש, תכונות העמים וכל הנלוה להם, המביאים גם כן לאהבה־העליונה⁹ הזכה בכללות האנושיות> [עפ"י קבצ' ב קלא].

ע"ע אהבה אלהית. ע"ע יראת ד'. ע"ע בנספחות, מדור מחקרים, אהבה ויראה.

אהבת ד' העליונה - אהבת השלמות המוחלטת והגמורה של סיבת⁹ הכל, מחולל כל ומחיה את כל [א"ק ב תמב].

אהבת ד' הבהירה - האהבה המרוממה והעדינה לאין־סוף⁹ [קובץ ה צה].

אהבת השי"ת⁶ - ◊ בהכרת האמת של המציאות האלהית מצד עצמה,

6. בהכרת האמת של המציאות האלהית מצד עצמה, המקור לשמו־הגדול - ע' א"ק ד ת.

7. ע' א"ק ג שכד.

8. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אוביקטיבי סוביקטיבי. ושם, חיצון, עולם חיצוני.

כולם בהערכה אחת [עפ"י א' עו, ע"ר ב פד].
 ע"ע עם. ע"ע גוי.
אומה - **רוח האומה היחידה**⁹ - השאיפה אל הטוב האלהי המונח בטבע נשמתה [א' נב].
 ע"ע רוח ישראל. ע"ע רוח ד'. ע' במדור תורה, תורה שבכתב, תורה שבכתב ברום תפארתה ותורה שבעל פה שניהם יחד.
אומה - **שכינת האומה** - רוח החיים של השאיפה האלהית המקושרת בתוכן הסגנון הצבורי של הצורה הלאומית [א' קן].
 ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "שושנה עליונה". ע"ע אידיאה לאומית.
אומה - **ישראל** - כנסת ישראל¹⁰ המוגבלת בגבול נחלת ישראל [א' מב].
 מקום מנוחתה של האידיאה האלהית⁹ על המרחב ההיסטורי הכללי [א' קה].
אומה הישראלית - **התכלית הכללית של האומה הישראלית** - להודיע את שם-ידי⁹ בעולם כולו ע"י מציאותה והנהגתה [ל"ה 119 (פנק' ב עו)].
 חטיבה אחת בעולם, המצויינת בתקוה לעצמה לא בשביל עצמה, כ"א בשביל הטוב הכללי, שהוא חן השכל הטוב, המוסר והיושר⁹ האמיתי, שא"א שיבנה כ"א ע"י תיקון-עולם-במלכות-שדי⁹ [ע"ר א שפו (ע"א ב ט רצ)].
 ע"ע ישראל, מהותם העצמית הנותנת להם את אופים המיוחד.
אומה כללית - תמצית⁹ של המין האנושי הפועלת עליו בלי הרף בעיבוד צורתו⁹ הרוחנית⁹ [קובץ ה קצו].
 ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, עם לבדד.
אוצר החיים - אורה-של-תורה⁹ במקורה [ע"ר א קמז].
 הצד העליון של התורה, היקר בעצמו מכל החיים כולם, **אוצר חיים** עליונים נעלים ונשאים מכל חיי זמן ועולם [ע"א ד ט ז].
 ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "אורייתא מבינה נפקת". ע' במדור תורה, תורה, שורש התורה.
אוצר הטוב - מקור חייה-עולמים⁹ [אג' א קי].
אוצר עליון - **האוצר העליון** - מקור הברכות⁹ [א"ק א קיט].
אור - יסוד ואומץ המשכת החיים [עפ"י א"ק ב רצז (ע"ט טז)].
 כל יסוד החיים, חיי החיים, זיום⁹ ותפארתם⁹ [עפ"י ע"א ד יא יג].
 כח הרוחניות⁹ של השכל הגדול, של החפץ הכביר, של המרץ הנשגב⁹ [מ"ר 296 (קבצ' ב עא)].
האור הגדול הכללי - שלמות החיים ובריאותם הנמשכת ממקור אמתם, המתגלה על ידי כל פרטיותם של דברי התורה, טיפולם וקליטתם, במלא כל הנפש ובכל תפוצות חדריה [א"ל מג].
 ע"ע אור החיים. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אורות.
אור - **האור בעצם** - אור-חדש⁹ של תשובה-עליונה⁹, המ"ט שערי⁹

בינה⁹ [ח"פ לב].

גילוי אמיתת המציאות המשוכללת בהופעת⁹ הקרנת הזרחתה⁹ [עפ"י פנק' א תרלו (כ"א ד יא)].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור, זוהר, זיו. ושם, אור, זיו, ברק.
אור - **האור הנשגב** - החיים המלאים הלאומיים הממולאים מטל חיים ממלכתיים אלהיים ממשיים וחזיוניים, העומדים אחר כותלנו [פנק' ד ריז-ח].

אור - **(לעומת כלי)** - נשמתו הרוחנית של הכלי > שהוא לבושו המעשי החיצון < [עפ"י א' קנח].
 התוכן (לעומת הסגנון) [ע"א ד יב ה].
 החיים העצמיים של מחשבת ההויה (לעומת ההויה) [עפ"י ע"ר א כו, וא"ק ד ת (א"ה 1098)].

אצילות האלהות בתור נפש ההויה, (מבחינתה הפנימית), בדיבורים מצד הסתכלות השירית שברוח הקודש [עפ"י א"ק ב שמח].
אור וכלים - משמעות עמוקה, תוכן רוחני⁹. **כלים** - הגילויים של האור [פנק' א תרלו (ש" 6, 25)].

אור - **(לעומת חיים)** - דעה⁹, רוח-הבטה [עפ"י א' יא].
'אורי' לעומת 'מאורי' - ע' בנספחות, מדור מחקרים.
אור - כללות הרגשה וידיעת מציאות. ערך ההשגה⁹ והרצון הגמור > כי מה שלמעלה מההשגה האנושית אין לקרות כ"א בשם חושך⁹ מצד ההעלם, וכשיש העלם לחושך של מעלה, נגבל בגדר השגה ונעשה **אור** < [עפ"י מא"ה ד כא-כב].

אור - ההרגשה הנפשית וההבנה של הידיעה [ע"א ב ט כד].
אור - **אוצר האור** - חיי החיים העליונים, מקור כל החיים ושרש כל ההיות [ע"ר א טז].

אור - **האור הפנימי (של המושג מאורו של אלקים-חיים, צור ישעינו, לגדולי המשיגים)** - החיים האמיתיים שאין לנו מלה ליחסם, כמו שהם נמצאים במקור-החיים⁹ יתברך שמו [עפ"י ע"א ג ב נב].

אור אין סוף - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר. או במדור שמות כינויים ותארים אלהיים.

אור אין סופי - **האור האין סופי** - ההארה האלהית⁹ המקיפה והממלאה את כל, את כל הנשמות⁹ ואת כל העולמים⁹ [פנק' א שצט].
אור "אל עליון קונה שמים וארץ"¹⁰ - החפץ-האלהי⁹, המהוה את היש כולו, המעמידו ומחייו, הדוחפו לעילוייו בכל קומתו המעשיית והרוחנית מריש דרגין עד סופם. הנבואה-העליונה⁹ של פה אל פה אדבר בו, הנשפעת לנאמן⁹ בית⁹, להקים עדות ביעקב לעולמי עולמים, לקומם תבל ומלאה, בנשמת ד' יוצר כל [עפ"י ע"א ד ט טז].

אור אלהי - אור⁹ האמת⁹ הצדק⁹ והדעת⁹ [ע"ה קבח].
 זוהר⁹ גדול של שכל בהיר וחשק אדיר של רצון כביר מאד [א"ק ג

9. אולי צ"ל: יחודי. ע' בנספחות, מחקרים, כללים להבנה נכונה בקריאת כתבי הרב, יחיד.

10. בראשית יד יט.

רטז].

אור אלהי - האור האלהי - המגמה השעשועית הפנימית של היצירה כולה, המזריחה באור יפעתה על פני כל היקום, מחייה הפנימיים [א"ק ג קפח].

נועם אור אלוה נורא הוד - מקור הנעימות ומעין העדנים, אוצר ההופעות ומקור מקורות החיים [ר"מ עו].

האור האלהי - מקור החיים ומקור כל העדן ורוממות כל אושר-עליון. אור חיי-החיים [עפ"י קבצ' א רטז (פנק' א תקיח, ג"ר 124)].

חיי החיים [ע"א ג ב רכז].

מקור החיים והשמחה [ע"א ג ב צט].

מקור האור האלהי - נחל עדנים שאין לו סוף, ומקור עדן נצחי לכל נשמת חיים, המהפך את הכל לאור-חיים. המאור הפנימי, הכח הכמוס האלהי שיש במגמת הווייתה של האומה בעולם, שהוא הסוד של כל ההויה כולה [עפ"י קבצ' א קעה].

אור אלהי עליון - המרחב של אין סוף לבהירות והשלמת חיי עולמים בעד הכל [ע"א ד ט סה].

ע"ע אור עליון. ע"ע אור ד' 11 ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, אלהי, המקור האלהי.

אור אלהי - האור האלהי - נשמת-האומה השרשית [א' קנח].

הזיו' הטהור הממלא נפשות טהורות [ע"א ג ב נ].

אור אלהים - תעודת ההויה, מקור הנשמות, מלא-כל, רוח ישראל המופשט [עפ"י א"ת יב א].

אור החיים היותר יפים, היותר טהורים היותר מאירים [ע"א ד ו מ].

אור ד' - העילוי העליון, שממעל למקור-החיים, יסוד המרחב העליון של הזוהר הבלתי מוגבל שכל עולמי-עולמים אינם כדאיים לו, שהוא מובדל מכל אורות עולמים, שכל תכונה של אורה בהם הרי היא מכוונת לראות על ידה גופים חשכים, שבעצמם אינם מערך מהות האורה, אבל האור בעצמו איננו דבר נראה, כי לא נתגלה בעולם לפי מדתו הכח הרואה את מהות האור. אמנם **אור ד'** במעלת הרחבת אצילות מקורו, הוא האור שאור נראה בו ועל ידו [עפ"י ע"ר א כא]. אור האורים, שאי אפשר לנו לבטאו ואיננו יכול להתלבש באותיות של שום מבטא גם לא של שום רעיון [א' קלא].

מקור חיי-החיים ב"ה [ע"ר א קנה].

חיי-החיים, היסוד העליון מקור חיי אור העולמים [עפ"י א"ק ג צה].

יסוד כל היש, ויותר מכל היש באין קץ [קובץ א תתיא].

צור-החיים [שם רמ].

אור האמת [עפ"י ע"א ב ט קנא].

אלהי עולם. הטהור, הטוב-המוחלט, האמת המזהרת, הנצח בכל מלא הודו [עפ"י א"ק א קפב].

אור ד' מחולל כל - זוהר האמת, הוד אור-החיים, שבמקור-הקודש [עפ"י א"ק א ג (מ"ר 402)].

אור ד' וכבודו - הקודש-העליון [מ"ר 345].

אור ד' העליון - כולל הכל, ומקור הכל וחיי כל [ע"ר א רח].

ע"ע אור עליון. ע"ע אור אלהי 11.

אור ד' ממרומיו - היש-העליון, הרוחניות והטהור המעולה [עפ"י א"ק ג רפז].

אור ד' - אור פני המלך המתנשא לכל לראש מעל כל ענין העולמות [ע"ר א רפט].

הארת היש האמיתי וזיו' החיים האלהיים [ע"א ד ט מז].

הקדושה השרשית העצמית, המצואה בפועל, הוד חיי הקודש, המרומם ונשא מכל שרעף ורעיון [עפ"י ע"ר א ט].

הנס' המוחלט [ע"ר א מט].

האור העליון שהוא הרבה למעלה מן הטבעיות [ע"א ד ט מא].

טוב-העליון [ע"ר א שעב, רפט].

אור ד' המהוה הישות - זרועי-ה' אשר נגלתה, יסוד ההשתלמות הבלתי פוסקת [עפ"י א"ק ב תקל].

אור ד' וכבודו - אמיתת הרצון-הכללי אשר בנשמת היקום כולו [שם ג לט].

אור ד' - המגמה האלהית היותר ברורה ותהומית לאין חקר [פנק' ג שלא].

נשמת-העולמים [קבצ' ב קנה].

שפעת החיים הנובעים ושוטפים ממקור חיי העולמים [קבצ' א רכג (פנק' א תקכה)].

אור ד' בעולמו - אור השכינה, נשמת העולמים, הוד האידיאליות האלהית החיה בכל [א"ק ב שסח, א"ש יד ד].

אור-של-משיח [א"ק ב תקסא].

אור ד' - גאולה רוחנית עליונה, נהירה אל ד' ואל טובו [א' צא].

"אורן של ישראל", רוח-ה' השורה על כלל-ישראל ותפארתם הכללית [ע"א ד לג].

אור-תורה, אור-חיים [קובץ ו קפח].

אור ד' אשר באומה - השראת-השכינה וקדושת התורה והמצוה [עפ"י ע"ר א קעג].

אור ד' בעולם - האמת והצדק של דעת הקודש [ע"ר א רז].

אור ד' וטובו - הטוב והצדק [ל"ה 118].

אור ד' בארץ - התורה האמיתית והשכל הצלול והבהיר [אג' א קיז].

אור ד' - קדושת התורה והיהדות הנאמנה, מורשה קהלת יעקב [מ"ר 367].

אור צדק עולמים אשר בתורת-חיים [מ"ר 366].

המוסר האלהי המתגלה בתורה, במסורת, בשכל וביושר [א"ק

11. **אור אלהי, אור אלהים, אור ד', אור עליון** - בין מושגים אלה התקשתי למצוא הבדל, מכל מקום חולקו ההגדרות למחלקות שונות על פי המונחים השונים.

ג א.

צמאון־אלהי° [עפ"י קובץ זרח].

נועם° הקודש [א"ק ב שי].

זיו° אור החכמה והשגת האמת [פני ח].

אור ד' העליון - (לעומת אורי־הדעת־התחתון°) - אורי־המקיף° הגדול ורחב מרחבי שחקים [ע"א ד ט כט].

אור האמת - ע"ע אמת.

אור הגדול - **האור הגדול** - התוכן האלהי° שאי אפשר להגותו ולשערו° [פנק' א שסב].

אור הגלוי - **האור הגלוי**° - האור הנראה של אורי־התורה° וחכמת־ישראל° כולה בקדושתה° וטהרתה°, בבינתה והכרתה, בכבודה וישרותה, בעושר סעיפיה בעומק הגיונותיה ובאומץ מגמותיה. תלמודה של תורה בכל הרחבתה והסתעפון(יו)תיה, בדעת וכשרון, ברגש חי וקדוש, וברצון אדיר וחסון° לחיות את אותם החיים הטהורים והקדושים אשר האור המלא הזה מתאר אותם לפנינו. (אורי־הקודש־החבוי°) בהיותו מתקרב מאד אל מושגיננו, אל צרכינו הזמניים, ואל מאויינו הלאומיים [מ"א"ה ג (מהדורת תשס"ד) כקג, קכה]. ע"ע אור קודש חבוי.

אור הדעת התחתון - (לעומת אורי־ד'־העליון°) - אורי־הפנימי° המרוכז באוצר הדעת אשר לבן־אדם [ע"א ד ט כט].

אור ההשואה - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

אור החיים - מקור זיו° החיים [עפ"י א"ק ב שכט].

שאיפת הגדלת כחותיהם [ע"א ד ו מא].

ע"ע אור. ע"ע אור חיים.

אור החיים - אורי־ד', זיו° החכמה° האלהית, ואור פני מלך חוטר מגזע ישי [ע"א ב ט קנב].

אור החיים העליונים - הנשגב־הכללי° [א"ק ג רפ].

אור העליון - היושר האמיתי, העצמיות והקדושה בבירורה [קובץ ו רסט].

אור העתיד - הופעת° כבוד־ד'° בעולם [א"ק ב קפב].

אור הפנימי - **האור הפנימי (של המושג מאורו של אלקים־חיים, צור ישעינו, לגדולי המשיגים)** - ע"ע אור, האור הפנימי.

אור השכינה - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, שכינה.

אור התורה - ע' במדור תורה.

אורה של תורה - ע' שם.

אור חדש - ע"ע אור קודש.

"אור חדש" - אוצר חיים חדש ומלא רענונות°, נשמות־חדשות°, מלאות הופעת חיים גאיוניים, ממשלת עולמי־עולמים°, הפורחת ועולה, המשחקת בכל עת לפני הדר° אל° עליון, האצולות מזיו° החכמה° והגבורה° של מעלה [א"ק ג שסח].

אור חיים - אור קיום של הדר° נצח נצחים [א"ק ג נח].

אור חיים¹² - דעה° ורצון°, רוח־הבטה ומציאות־מלאה° [עפ"י א' יא].

ע"ע אור החיים. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור וחיים.

אור חיי־העולמים° - אורי־עליון°, מקור מקורות, חיי החיים [קובץ ה צט].

אור חיי־העולמים° - הענין־האלהי° [א' סו].

הטוב־הכללי°, הטוב האלהי השורה בעולמות° כולם. נשמת־כל, האצילית, בהודה° וקדושתה° [עפ"י א"ש פרק ב].

החיים האלהיים ההולכים ושופעים, המחיים כל חי, השולחים אורם מרום גובהם עד שפל תחתיות ארץ, המתפשטים על אדם ועל בהמה יחד [עפ"י ע"ט י].

הרצון הכללי, הרצון העולמי [א"ק ג נ].

אור עליון - **האור העליון** - חייו ומקור שפעו, מחוללו ומהווה של העולם [עפ"י ע"א ד ט נב].

יסוד הכל ומקורו [קובץ א תרלו].

הזיו° האלהי°, יוצר כל [א"ק א קצב].

האור העליון - זוהר° הצחצחות° של קדש־הקדשים° [א"ק ג רח].

מקור מקורות כל חיים וכל יש [קובץ ה ג].

מקור מקורות, חיי החיים, אור חי העולמים [שם צט].

מקור החיים והעונג [שם כה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אור אין סוף. ע"ע אור אלהי. ע"ע אור ד' 11.

אור עליון - **האור העליון שבהויה** - העליון° הרוחני° [קובץ א קסח].

בהירות חיים והויה מלאה זיו קדש°. החיים העליונים° ברום ערכם, בהופיעם ממכון הטוב° והעליון° הנשגב° [עפ"י ע"ר א קצג].

לשד חיי העולמים הזולף בחסדי אבות ממקור הברכה°, מיסוד עולם שהוא קודם ונעלה מכל הגבלה° וחוקיות מוטבעה [א"ג ג נח].

האור העליון הבלתי מוגבל - המוסר° האלהי המוחלט [א"ת ד ד].

אור קודש¹³ - טללי שפעת° חכמה° וציורים° עליונים°, נשגבים° ונעימים°, שהם משתפכים לתוך הנשמה°, מודיעים לה זיוים° עליונים, מנשאים אותה לרוממות° מעלה°, מקרבים לה את הישי־העליון°, את הרוחניות° והטהרה° המעולה, את אורי־ד'־ממרומיו° [קובץ ו קנ].

אור קודש בו מלאה הנשמה - מאויי נצח והוד עליון ושאיפת חיים אצילית לאין חקר [ע"ר א סח].

ע"ע אור, האור בעצם.

אור קודש חבוי - האור° הקדוש° הגנוז, (ה)מקור האלהי° של התורה°, החוסן° של הנבואה°, סגולתה° של רוח־הקודש° והמחזה העליון°. האור הגנוז של אור הנבואה ורוח הקודש. מעין החיים של שורש התורה האלהית ומכון כל חזון ומראה עליון. אור הקודש של

12. **אור חיים** - לכירור ההבחנה בין "אור" ל"חיים", ע' הוד הקרח הנורא פרק א סי' ג, ד, ובעיקר בעמ' לו.

13. **אור קודש** - בא"ק ג רפו הנוסח הוא: אור חדש.

ע"ע אורה פנימית.

אורה פנימית - אורה-של-תורה°, רוח-הקודש° והנבואה°, ששופע בישראל° ביחוד ממקום בית-המקדש° יצאה האורה°, היא האורה-האלהית° שמאירה בישראל לבדם ואין לזרים חלק בו. כח הקדושה° המיוחדת שהיא מעלה את ישראל למצב רם ברוח קדושה ודעת-אלהים° ודרכיו°, שכולה אומרת כבוד-אלהים° [עפ"י ע"א ג ב טז].

ע"ע אורה חיצונית.

אורה רוחנית - **האורה הרוחנית** - הגבורה° הגמורה המנצחת את כל העולמים וכל כחותיהם [א' פד].

אורה שכלית - **האורה השכלית** - הדעות הקבועות וארצות הדעה° [ע"ר א קסח].

◊ **האורה השכלית** באה מרוב תורה ודעת, מהרבה שימוש-של-חכמים°, ומהרבה דעת העולם והחיים [א"ק א רמ].

אורה של תורה - ע' במדור תורה.

אורה של תורה - ע' במדור תורה, אור התורה.

"אורות" - **(עניינו של ספר אורות)** - שלמות גילוי אמת קדושת עצמיותם של ישראל וערכם האלהי העליון הנצחי [א' קפז].

אורות הקדש - החיים בחיים (ה)עליונים ברום עולמים בצחצחות° אידיאליהם°, ספוגי קדש-קדשים° [ע"ר א קפ].

ע"ע מוסר הקודש. ר' חכמת הקודש.

"אורך ימים"¹⁴ - כל הימים° בעמדם בצביונם המלא, (בהיותם) בתוכן העליון°, בקשר החיים עם הנצחיות° האלהית°, (ששם) אין הזמן° עובר, הכל קיים, (כש)כל העשוי בהם עומד ומזהיר, ומשביע את הנשמה° זיו° וצחצחות° ושובע נעימות. מלוא הימים, (כאשר) הצירוף של כל השיגוב, שנעשה מכל פרטי החיים בטוהר° קדושתם°, מתעלה בזיו ונהורא בהירה [עפ"י ע"ר ב עח].

באורך ימים כלולים הם כל הימים וכל ההשפעות°, כל ההופעות° וכל ההזרחות°, כל המדעים וכל ההרגשות, כל צדדי ההסתכלות, וכל ארצות הדעה° [א"ק א סו].

"אורך ימים"¹⁵ - **(תאר למעלה שבמצוות כ"אורך ימינו" לעומת "חינו")** - התועלת המגיעה בשלמות הנשמה° במה שנעלם ואינו נרגש כלל אבל הוא מקנה לה קנין נשגב [ע"ר א תיב (פנק' ג רסח)].

ע"ע "חיים", תאר למעלה שבמצוות (לעומת אורך ימים).

אורך ימים - השלמת החיים היוצאת חוץ לגבול התעודה הפרטית. שמאריכים הם על המדה המוגבלת לפרטיותו ויסיפיק האדם תעודת החיים בעד העתיד בעד דור יבוא [עפ"י ע"א ג א נח (ח"פ מב)].

הנביעה של האורה° הרוחנית° המתגברת ועולה על ידי הברכה° הפנימית של הנשמה°, שהיא באה ביחוד מהמקור של ההוקרה הפנימית והתוכית של הצד החיצוני המוכר בחכמה°, שזהו התוכן הפרטי שבקניני הרוח, שהיא הכרה מפורדת לחלקים שונים, (העושה

חמדת עולמים הגנוזה, שורש התורה האלהית ומקור הנבואה ורוח הקודש המיוחד לישראל [עפ"י מא"ה ג (מהדורת תשס"ד) קכב-ה].

ע"ע אור הגלוי. ע' במדור אליהות ודתות, חושך חבוי.

אורגן - גוף חי, מסודר [רצ"ה א"ש ה הערה 1].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, ארגון, מאורגן.

אורגניסמוס - הקישור העצמי שיש להגוף עם הנשמה [קובץ ה קנה].
אורגניסמוס - **(האורגניות הכללית שביצירה כולה)** - קישור ושילוב° החלקים זה בזה בכל צומח ובכל חי ובאדם. כל החלקים שביש (ה)צריכים זה לזה, ותהומות רבה והררי עד (ש)הם זה בזה משולבים ומצורפים [עפ"י א"ק ב תיז].

חק האורגניות - היחש החי של השפעה ושל קבלה, (ה)הולך וחורז ומקיף את כל המצוי, את החומריות ואת הרוחניות, את הפעולות, המנהגים, ההרגשות ואת המחשבות [ע"א ד ו מא].

"אורה" - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל.

אורה - **האורה** - העילוי° הרוחני° [עפ"י קובץ א קסח].

אורה - **אורה אלהית** - שלמות הכל, ושלמות העדן° של מקור הכל, שאין לנו שום מושג ממנה כ"אם מה שאנו חשים את מציאותה ומתענגים מזיוה בכל עומק נפש רוח ונשמה [עפ"י א"ק ג רצ, א' קיא].

הגודל והשיגוב האלהי [קובץ ו צ].

אורה - **אורה אלהית** - החוסן° המלא, האור העליון, המון החיים ומקור ימיהם [עפ"י אוה"ק ב תמז].

האורה האנושית בכללה המתגלה באורן-שלישראל° [אג' א מג].

האורה הכללית - המשך החיים הנובע מהתשוקה העליונה והכללית של קרבת-אלהים° [מ"ר 38].

אורה עליונה - אור° חכמת° כל עולמים° [א' כט].

אורה - **האורה הכללית** - דעת היהדות° בכל הדרת נשמתה הפנימית, העולה מעומקה של תורה°, ומאוצר ההרגשה האלהית הבאה בהתמדת התלמוד והעיון בדברים שהם כבשונו של עולם, עם המכשירים המוסריים והעיוניים הדרושים לזה [עפ"י א"ה 913].

אורה אלהית - החפץ הצירורי° והמעשי, לשלטון של עילוי° כל עז° של צדק° ואור° [ע"ה קלב].

השלמות, המעשית והשכלית, הרגשית והתכונתית, השלמות במילואה [א"ק ב שעה].

אורה - שלמות בכל תיקונה. חיי קודש° וטוהר° [עפ"י שם רפז, שכט].

האורה העליונה - גדולת החיים של הכרת האלהות האמיתית, הכוללת את כל תענוגי הרוח וכל העדנים עמם ברום עוזם [קובץ ז עו].

אורה חיצונית - נימוסים אנושיים טובים ויפים, תיקוני מדינה וממלכה נוחים ונעימים. התקדמות, סדרים, פאר° ונעימות חיצונית הדורשים עמם חכמה מעשית רבה ללכת קוממיות ולהיות גוי איתן מלא חכמה מעשית וכליל יופי° [עפ"י ע"א ג ב טז].

14. תהילים כג ו, צג ה

15. ברכת קריאת שמע שבערבית.

את) הימים מבורכים בפרטיותם [עפ"י שם ד יג ט].

ע"ע אורך שנים.

אורך שנים - האורה הכללית של השנים. תפיסת חיים העולה בצורה כללית, מפני הוקרת התוכן האצילי של החכמה (ה)מביאה נהרה אחדותית בנפש האדם, ודחיפת החיים היוצאת ממנה היא משאת נפש לתוכן ההכללה של החכמה בצורתה הבהירה והמקפת [עפ"י ע"א ד יג ט].

ע"ע אורך ימים.

אורן של צדיקים - האורן הרענן, שהקודשהעליון חי במלא חפשו הנאדר בתוכו [א"ק ג ק].

אושר - **האושר** - מקור המנוחה והבטחה [ע"ר ב סד].

אושר (נשמתי) - תחושת הנשמה את עדונה הגדול, את זיוויה המלא עדני עד, מהמון זרמי חיי עולם וישות אדירה, השוטפים בקרבה פנימה, מנחת דשן קרבת אלהים-חיים, ואור קדושתו המלאה על כל גדותיה [עפ"י ע"ר א קחט].

אושר נעלה - קדושת החיים במוסר מדות טובות ודעת-אלקים [פני פה].

אושר - שלמות אמיתית בדעת ובהנהגה [ע"א ג ב נה].

המצב המאושר - המצב הנפשי, שנועם ד', ועונג אהבה ושיקוק עליון מופיע בתוך הנשמה במצב של מנוחה וקביעות [א"ק ב תקח].

אושר - קץ האושר - שיהפך העונג היותר חמרי ויותר מלוכלך בניוויל לקודש אידיאלי עליון [פנק' ג שלט].

אושר העולם - השמחה העדינה תולדתו של העדן האצילי הבא מהארה של זיוויה הרעיונות של עומק האמונה, הרפודה באהבה-האלהית והדבקות הגדולה והרחבה שזיוויה שדי פרוש עליה [א"א 127].

תכלית האושר - התכלית האידיאלית האחרונה, שהיא עצת-ד' וברכתו לאדם ולעולם [ל"ה 158].

ע' במדור תיאורים אלהים, שמחת ד' במעשיו.

אושר עליון - שיהיה ד' אחד ושמו אחד [א' קס].

ע"ע הם.

"אות מן התורה"¹⁶ - נשמה מישאל [עפ"י א"ת יא ב].

אותיות - כ"ב אתון¹⁷ - כלל ההנהגה [ג"ר 29].

סדרים לגילוי המאורות, >ויש גילוי מצד השמיעה וגילוי מצד הראייה, הרי ב' אותיות לכל ספיו, ואחת הכוללת ענין חיבור האורות והאותיות בתחילת המחשבה, ואחת בסוף המעשה, הרי כ"ב [פנק' ג צ].

אז - מורה על העבר, אבל לא רק בדרך פרוזי, ספור של מאורע שאינו מרותק עם רגשי הנפש והתפעלו(י)תיה השיריות, כ"א באורח שירי, ומצב נפשי מרומם [ר"מ קיט].

אח - הקרוב היותר מקורב, המגובל בגבול האחדות [ר"מ קכ].

אחדות - האחדות - יחוד שלטון השי"ת בהתחלת הסבות הראשיות, המסבבות כל המון המעשים, שהן בערך השמים, ובגמר כל תכליתם, שהן בערך הארץ, ובכל האמצעים הרבים השונים ומסובכים, אשר ביניהם, שהם בערך ד"רוחות העולם, שכאילו מחברים את השמים עם הארץ [ע"ר א רמה].

אחדות ד' - הדעה היותר עליונה של מושג האלהות [ל"ה 224].

אחדות הרוחנית - שם-ד' אחד השוכן בישראל [ע"א ב ביכורים לט].

אחדות - מגמה אחת עשירה ואדירה, כוללת כל, וברוכה בכל - אור-החיים היותר מאירים ויותר שלמים. המקור האחד של כל האידיאלים היותר נשאים, שאנחנו מוצאים בנפשנו פנימה, שכל זמן שהם עולים ומתבכרים, הם באים אליו [עפ"י ע"ה קנב].

התוכן של השאיפה היותר נאצלה השיכת לכל הנברא בהתאחד הכל למטרתו היותר עליונה [עפ"י ע"ר א קנט].

השאיפה ותגבורת חיל החיים בהתרכזות עשירה של חטיבה כללית, בכל, וביחוד במציאות הרוחנית והאידיאלית, המתלבשת גם כן יפה בהחמרת והריאלית בכל מלא עולמים כולם [עפ"י מ"ר 16].

הכלליות הקדושה ברוממות קודש קדשה [ר"מ קסח].

יסוד האחדות-העליונה - המציאות ההויתית המתגלה כחטיבה אחת [עפ"י א"ה 916].

ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהים, "אחד" (תאר כלפי מעלה). ע"ע יחוד ד' בעולם.

אחדות - האחדות האלהית - הרוח האצילי המקיף את כל הנשיות כולן ומאחדם עם כל המון הכוחות הגשמיים והרוחניים למטרה מוסרית עליונה [עפ"י א"ק ג ש].

הטהרה העליונה של הנקודה האמונית [קבצ' ב נ].

אחדות אלהים - הטוב-העליון, הטוב המגלה שאין כל רע מצוי [פנק' ד עה].

אחדות - האחדות המופעה בעולם - מתבארת ע"י הקשור שיש בין המצוה התורית בכלל ההתגלות של דבר-ד' ובין כל הסדר העולמי במערכי הטבע וכל מוסדי ההויה כולם. זהו תוכן המברר את **האחדות האלהית בעולם**, שהכל מתאים לתוכן אחד והכל מתקשר לאגודה אחדותית אחת [ע"ר א כה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "יחוד תחתון". ע' בנספחות, מדור מחקרים, אחדות ויחוד.

אחדות - האחדות העולמית - הצד של השינוי שיש למצוא בהויה כולה, עד למעלה למעלה, לדימוי-הצורה-ליוצרה. הגשמיים והרוחניים, הציר והשכל, השפל והנישא, הם כולם תואמים, מתאחדים ומוקשים [עפ"י ע"ט סז].

אחדות אין סופית - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, יחוד עליון.

16. ע' מגלה עמוקות על ואתחנן אופן קצו. בית עולמים קלט. ד"ה תיקונא "נשמות ישראל הם אותיות התורה".

17. **כ"ב אותיות** - בביאור ס' קהלת לרמ"ד וואל, עמ' קעד "אית", דהיינו כללות ההשפעה מא' ועד ת". ושם קעו: "בגין דאיהו עמודא דאמצעיתא, שהוא כלול מכל האורות, דהיינו מלת "את" שרומזת אל הכללות מא' ועד ת". ובבאורו לאיכה, עמ' קמא: "כי כ"ב אותיות הם רומזים אל הכללות כידוע".

ושם, אור אין סוף.

אחדות עליונה - המציאות ההוייתית (כ)חטיבה¹⁸ אחת [עפ"י פנק' ד רסז].

אחדות עליונה - הדעת¹⁹, אוצר-החיים²⁰ אשר בנשמת חי-העולמים²¹ [א"ק א קעד].

אורש²² ותענוג²³, למעלה מכל אחדות²⁴ ומכל צחצחות, שורש נשמתן²⁵ של צדיקים אשר עם המלך ישבו במלאכתו [שם ג מד].

הסוד העליון של האורה-האלהית²⁶ בראשית²⁷ התחלת הופעתה, (אשר אין) יכולת בידי בן אדם להשכיל בכחו ובאורה מדעו וחושיו, לצייר²⁸ בהיותו, איזה הערכה מסוד האחדות העליונה מלמעלה²⁹ למטה³⁰ [עפ"י ח"פ מה].

אחדות מוחלטה - אור הפשטות העליונה, יסוד העדן-העליון³¹ [ר"מ קג].

מקור כל הקדושה³², מכון כל העונג³³ הנצחי, ובסיס כל השלמות ההולכת ומתעלה עדי-עד³⁴ [פנק' א תו].

מלא האחדות המוחלטה - מקור חיי כל החיים אור-אין-סוף³⁵, אדון כל היש ומלא כל ההויה, מקור כל הרחמים ואב כל החסדים וכל גבורות נעם, כל פאר ויפעה וכל תפארת קדש, שומע תפלה³⁶ ומאזין עתירה, בלא קץ ותכלית [ע"ר א סה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, תפארה.
אחדות שלמה - **האחדות השלמה** - קודש³⁷ ד', קדוש ישראל³⁸ [א"ק ג ס].

אחור - צד הטפל שבכל דבר הוא אחוריו [ע"א א ב מג, פנק' ג ער].
ע"ע פנים.

אחור - הצד החיצוני³⁹, שהוא הרבה כהה והרבה חלוש מהצד שהחיים הפנימיים של רוח-ד'⁴⁰ אשר במלא עולמו יונקים ממנו [עפ"י מ"ר 249].
ע"ע פנים.

אחור - **ההנהגה האלהית שהיא לאחור** - ההנהגה שהיא לצד ההתחסרות [עפ"י ע"ר ב סז].
ע"ע פנים.

אחור ופנים במציאות הרוחניות - ע"ע פנים ואחור במציאות הרוחניות.

אחוריים - השגה⁴¹ כללית סתומה, שאינה מתפרטת בפירוט האור בתכונה פרצופית⁴², כ"א מתבזקת בהתבזקות כללית כמראה האחוריים שאין בו פירוט זיו⁴³ הפנים בכל נתוח אבריו נושאי החושים העליונים [ר"מ קפ].

האחוריים של הפנים המחשביים - נחלים הנעשים מהאורים הגדולים המתפשטים מהפנים-המחשביים, נחלי חכמה מוקשבת, מחוללת אורה בינה והשכל לימודיים, המתלבשים בהמון התלמוד [עפ"י שם קפד].

ע"ע פנים, פנים מחשביים. ע' במדור משה, הראני נא את כבודך וגו'.

ע' במדור תיאורים אלהיים, אחוריים, ראיית אחוריים.

אחוריים - **מראה אחוריים** - ע' במדור תיאורים אלהיים.
"אחסנתין"⁴⁴ - קשר הקדושה⁴⁵ שהוא ירושה מאבות שיש לאדם בענין עבודת-ד'⁴⁶ [עפ"י מא"ה ג קעה].
כח קדושת טבע הנפש שהיא מורשה לישראל [ה' רי].
ע"ע "עטרין".

אט - ההוראה להליכה בנחת [ר"מ קכ].
אידיאה - מין נשמה⁴⁷, המשכת כח של צורה⁴⁸ רוחנית⁴⁹, שיש לכל דבר שבעולם [עפ"י א"ל רמד].
הערך הרוחני האידיאלי של המציאות, פנימיות הדברים. מציאותיות רוחנית או הרוחניות המציאותית [ש"י ב 304, 303].

מציאות התוכן הרוחני שהוא שורש המציאות [שם 39, 5-6].
שורש רוחני⁵⁰, מציאותי, שעומד ביסוד המציאות של כל דבר. מציאות רוחנית, שהיא מקור המציאות החומרית⁵¹ [עפ"י מה"ה ג רטז].
"למהלך האידיאות" - יסודי עולם רוחניים, מחשבתיים, מציאותיים, שמופיעים במהלך הדורות של קורא הדורות [שם].

ר' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה.
אידיאה אלהית - הרעיון האלהי שההכנה אליו הנמצאת באיזה אופן גלוי או נסתר ישר או מעוות, בכל הלבבות של האנושיות, לכל פלגותיה, משפחותיה וגוייה, ומחוללת דתות ורגשי-אמונה שונים סדרים ונמוסים [עפ"י א' קב].

◊ סגנון המחשבה של הרעיון הרוחני⁵² בהתבררותו ביותר, בגימור קויו הרשמיים ברוח האומנות אשר להסתוריה מבטא את **האידיאה האלהית** [עפ"י א' קב].

האידיאה האלהית בישראל - הנטיה הרוחנית של כנסת-ישראל⁵³ שהיא אורה ונשמתה של הנטיה הלאומית המעשית שלה [עפ"י א' קד, קנח].

אידיאה האלהית המוחלטת - השכינה-העליונה⁵⁴ [א' קיב].
הכשרון אל השכלול העליון והגמור המאיר את העולם כלו בכבודו [א' קה].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה אלהית ואידיאה לאומית.
אידיאה דתית - **האידיאה הדתית** - ההופעה⁵⁵ האלהית המוקטנת המיוחדת לצד הפרטיות המבססת את המוסר האישי הפרטי, הדאגה לחייה-הנצח האישיים הפרטיים, הדיוק הפרטי של כל מעשה בודד המקושר ברוח הכללי [עפ"י א' קי].

התוכן המוסרי⁵⁶ הבא בתור תולדה מהכרת האחדות האלהית בתור גורם למעמד מוסרי יפה לכל יחיד, המביאו לחיי נצח טובים. ולמעולים וחשובים ננעץ בו גס-כן התעוררות מוסרית אדירה לשמה, המתנוצצת מהעולם האלהי, >המתגלה יפה כשהשיקוע החומרי ודרישת ההנאה הגסה, אפילו בצדדיה היפים והעדינים, המצוי בעולם האילי המסוגל לו, סר מהם< [עפ"י קבצ' ג קיד-קטו].
ע"ע דת.

18. באור הגר"א על משלי, ד ה, ח כא, יד יח, יט יד, כז כז. ממקור זוהר ח"ג רצא. (הערת מו"ר הרצב"י טאו).

אידיאה לאומית - תוכן הסגנון הצבורי של הצורה¹⁹ הלאומית [עפ"י א' קו].

הנטיה הקבוצית שבצורה הלאומית [עפ"י שם קב"ג].
 סגנון החיים הסדרניים של החברה בהתבררותו ביותר, בגימור קויו הרשמיים ברוח האומנות אשר להסתוריה מבטא את **האידיאה הלאומית** [עפ"י שם קב].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה אלהית ואידיאה לאומית.

אידיאה לאומית¹⁹ - כנסת-ישראל²⁰ [ש"י ב 235].

שכינת-האומה²¹ [א' קו].

כנסת-ישראל – שהיא הלבוש²² לתשוקה האלהית, לדבקות קדושה, ושמחת אור עליון – החודרת בעצמת חייה בכל פרט ופרט מישראל, ובכל מעשיו ותנועותיו, שיחיו ושיגיו, שאיפותיו וקניניו הפרטיים [עפ"י קובץ ו קמג].

אידיאה העליונה - **האידיאה העליונה** - הרצון²³ (רצון ד') הקדוש²⁴ והנשא [א"ק א קמב].

אידיאל - המשך של האידיאה²⁵ [ש"י 39, 5-6].

אידיאל - הצדקה-עולמית, שהוא גם הטוב²⁶, האור²⁷ הפיוט וכו', נשוא מאויי לבה של הכללות, >המושגים האלה וכאלה יוכלו לבאר את מובני **האידיאלים-האלהיים**²⁸ ולהתייחס אליהם בהיותם מחוברים, נהגים ונאמרים אתם יחד, ולא אם אלה יתורגמו ויפורשו ויעתקו באלה בפני עצמם> [ד"ל (מהדורת תשס"ה) אגרות יט, כ].

אידיאל - **התוכן האידיאלי של העולם** - סוד²⁹ האלהי³⁰ המוחלט שבהויה [א"א 18].

אידיאל - **האידיאל המוזהר של העולם** - האידיאל הנופל בההויה המצומצמת [א"ק ב תנה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, זעיר.

אידיאל - **האידיאל המלא של העולם** - האידיאל המרומם האלהי³¹ במלא מילואו, יסוד העולם היותר עתיק³², מציאות העולם היותר ממשית. שהמציאות הזעירה³³ (של האידיאל המוזהר, הנופל בההויה המצומצמת) רק מיניקת לשדו העליון היא מתקיימת ומתברכת³⁴ [א"ק ב תנה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, עתיק.

אידיאל - **התגלמות של אידיאל** - ע"ע התגלמות.

אידיאל - **הגילוי האידיאלי של כל דבר נעלה בחייה-הרוח³⁵ המתפשט במציאות** - חפשו³⁶ ויסוד מציאותו מתוך רצון מלא נדבה [עפ"י ע"ר א פג"ד].

ע"ע חסד, (לעומת ברית). ע"ע ברית, (לעומת חסד).

אידיאל לימודי - ע"ע לימוד, האידיאל הלימודי.

אידיאליות - הרעיון³⁷, ההתרוממות³⁸ הרוחנית³⁹ [עפ"י ע"ר א ז].

אידיאליות - האהבה⁴⁰ לדרכי-יד⁴¹ הנטועה בנפשו הלאומית (של ישראל⁴²) פנימה⁴³, והיא הולכת ועולה, פורחת ומתגדלת, לרגלי כל מה שמתגבר מקורי-ישראל⁴⁴ [ע"ה קלה].

אידיאליות העליונה - גילוי אור הקדש⁴⁵ שבשאיפה הפנימית⁴⁶ של הרוח⁴⁷ [חד' תשס"ח קמה].

אידיאליות : **האידיאליות הנשמית** - התשוקה העליונה והרוממה להתדבקות⁴⁸ אלהית, תוכן האמונה⁴⁹ [עפ"י מ"ד 494].

ע"ע תשוקה, התשוקה האידיאלית.

אידיאליות - **האידיאליות** - האצילות⁵⁰ [א"ק א עט].

אידיאליות אלהית - האידיאליות⁵¹ הגמורה, כל התפארת⁵², כל ההוד⁵³ שביסוד המציאות [א"ק ג קפד].

אידיאלים - **האידיאלים היותר נשאים, שהם הולכים ושואבים תמיד עליו⁵⁴ וצחצוח⁵⁵ ממקור העצמיות⁵⁶ העליונה⁵⁷** - פלגות נהרי אורותיה⁵⁸ של עריגת הנשמה⁵⁹ לעצמיות האלהית [עפ"י מ"ר 507].

האידיאלים האלהיים⁶⁰ - השמות⁶¹ האלהיים, דרכי-יד⁶², חפציו⁶³, האצילות⁶⁴, הספירות⁶⁵, המדות⁶⁶, השבילים, הנתיבות, השערים⁶⁷ והפרצופים⁶⁸, שמקצת תכנם האידיאלי⁶⁹ חקוק וקבוע הוא גם כן בנפש⁷⁰ האדם⁷¹, אשר עשהו האלהים ישר⁷² [ע"ה קמה].

אידיאלים כלליים - מטע⁷³ ד'. המגמות⁷⁴ העולמיות כולן, אצילות⁷⁵ האורות-העליונים⁷⁶ ברוממות תעודתם, שנשמטה של האומה הישראלית, ונשמטו של כל יחיד מישראל בפנימיות⁷⁷ מהותה, מאור⁷⁸ זה היא אצולה [עפ"י ע"ר ב קנח].

הכח הנסתר של האצילות⁷⁹ שבנשמטת-האומה⁸⁰ [ע"ה קנב].

האידיאלים הנשאים - המגמות⁸¹ האחרונות של מעשה התורה⁸² והמצוה⁸³ [א"ק ג שכב].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, תפארת, התפארת האלהית. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, אלהות. ע"ע בנספחות, בסוף מדור מחקרים, שני מכתבים לברור דברים בשיטת הרב. ע"ע רוממות האידיאלים.

אילת השחר⁸⁴ - היופי העולמי שנאזר⁸⁵ מגבורה וצמצומים [קובץ ה ר].

איש - התוכן הממולא בכח המפעל וההשפעה, ששפעותיו עשירות הנה בכל הארחים, לטוב⁸⁶ ולרע⁸⁷, לבנין ולסתירה, רק הוא בכללות קיבוץ כל חלקיו, ממלא הוא תוכן של אישיות⁸⁸, צורה⁸⁹ ממולא(ה) בטפוס שלם, העומד הכן לפעול ולהשפיע, לשכלל ולהשלים [ר"מ

19. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה אלהית ואידיאה לאומית.

20. **האידיאלים האלהיים** - **שמקצת תכנם האידיאלי חקוק וקבוע הוא גם כן בנפש האדם, אשר עשהו האלהים ישר** - ע' שיחות על אהבה לר"י אברבנאל, מוסד ביאליק, תשמ"ג, עמ' 440-450. ע"ע מלבי"ם, איוב לו א"ד. "האידען הנטועים בנפשו, הם אמיתות מונחלות וטבועות בנפש נפש ממקור מחצבה, ירושה לה מאלה הרוחות בעודה בחביון עוזה, והם קדושים וטהורים אלהיים; האידען קראם בשם דע', ודעים. (כן אצל רש"י גפן בממדים, הנבואה והאדמנות עמ' 103); ייחס מלין אלה לאלהים, כי הוא הטביע דעים אלה בנפשו להשיג על פיהם את סודותיו ואמתיותיו; אצל ד' הדעים האלה הם בתמימות ובשלמות, וא"כ תמים דעים נמצא עמך, והוא האלהות הנמצא טבוע בשורש נפשך". ע"ע בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה.

21. תהילים כב א.

הירודה של הלמוד, הצד המתנוצץ אל התלמיד משפעתו של הרב, כתכונת האחרים לעומת הפנים [שם פג]. הלומד מאחר, והוא בערך העתקה ואחרים של הפנים המאירים באור השכל המקורי. ההתלמדות האולפנית, מדת התרגום, שהוא הכשר וחינוך המביא אל המעמד המקורי העתיד [עפ"י שם קיג]. הלימוד המתורגם, לימוד חינוכי, לימוד מכשיר, >שמביא באחריותו ללמוד מקורי, להבנת הלב< [עפ"י שם קיח].

ע' במדור אותיות, למ"ד.

אלף - שור' [ר"מ פג].

אם - הוראת האמהות [ר"מ קכג].

המשפעת שפע חיים ליצור בהולדו [ע"א ד ו עג].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

אמונה²⁴ - **גדר האמונה בכללה** - שאמיתת הענין הנודע קבועה בקרבו, לא מצד הידיעה לבדה כ"א מצד מנוחת הנפש הגמורה כשהוא מקבל אותה בקבלה שלמה, מבלי שישתער בו מאומה נגד זה [ע"ר א שלז].

אמונה - דת' [קבצ' ב גג].

ע"ע אמונה, נשמת האמונה.

אמונה - **מצות האמונה** - מצוה מעשית, שיהי' הלב נמשך לאמונת התורה לעיון העבודה²⁵ והמצות²⁶. שכל הדברים הברורים המאומתים שהודיענו השי"ת בתורתו²⁷, נראה להשתדל שכשם שהם מאומתים מצד אמתתם בשכל, כן יהיו הרהורי הלב מלאים מהם, והיינו על ידי שירבה המשא ומתן בענפיהם בעיון והשכל איש איש כפי רוחב לבו [פנ' ג כו (מא"ה ב רעג)].

צורת מצות האמונה האלהית - שהאלהים יתעלה, שהוא העושה כל המעשה הגדול הזה, אשר עינינו רואות אותו מסודר בעצה²⁸ ובחכמה גדולה ועמוקה ומדוקדקת מאד, הוא שהוציא אותנו ממצרים²⁹ מבית עבדים ונתן לנו את התורה³⁰, ולו שייכים ומיוחסים כל הדברים אשר הם שייכים ומיוחסים לאלהים >בין שמתבררים ע"פ אמתת הברור השכלי ובין שמתבררים ע"פ התורה והקבלה השלמה< [עפ"י ע"ר א שלז].

אמונה - התפונות התפיסת אל השכליות האלהית העליונה המוחלטת הכוללת-כל, המושכלת ומוכרת ומבוררת בכל מלוא הדעת הלבב והנפש

קכז].

איש - **יסוד השלמותו** - השכל³¹ העומד בראש והרגש³² עוזר על ידו [ע"א ג ב ריג].

ע"ע אשה. ע"ע אנשים. ע"ע גבר. ע"ע "אדם". ע"ע "אנוש".

"איש" לעומת "בעל" - **בעל** - יקרא על שם הבעילה, כמו "האי מטרא בעלא דארעא"³³, **ואיש** - יקרא על שם המשפיע, יען כי הוא הנותן לה לחם לאכול ובגד ללבוש [ע"א יבמות סב; ס' י].

אישיות - צורה³⁴ ממולא(ה) בטפוס שלם, העומד הכן לפעול ולהשפיע, לשכלל ולהשלים [ר"מ קכז].

איתן העולם - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

איתנות - הקביעות העוזיה [ל"ה 162].

איתניות ברוח - עז' הרצון הכביר המתגלה באופן בריא וחזק עם כל תנועה נפשית וגופית [ע"א ד ו פג].

אך - מלת המיעוט³⁵, הצערת הנושא ממוכנו הקדום, קציצת איזה סעיפים מתכונתו, >נדרף הוא עם התוכן של ההכאה הבא בתואר זה< [ר"מ קכ"ב].

אכילה - (**לעומת טעימה**) - תתיחס מצד התועלת, התועלת של תכלית האכילה לחזק הגוף ולהמשיך החיים, הבאה אחר העיכול, שע"ז יבא פעל אכל, מאופל [עפ"י ע"א ג א לה].

ע"ע מזון, לקיחת מזון. ע"ע מאכל.

אל - הוראה שלילית [ר"מ קכב].

אל - הוראת הכח [ר"מ קכב].

אלהי - **הנקודה האלהית** - מכון השלמות המוחלטת [ע"א ד ט קלד].

ע"ע אמונה, נקודת האמונה.

אלהי - **עידון אלהי** - (העידון) של החכמה³⁶ והמיישרים³⁷, של הצדק והאורה³⁸ העדינה הרוחנית³⁹ [ע"א ד ו מ].

אלהים²³ - מנהיג ושולט [ע"ר א קיד].

כל כח שבנבראים שיש לו איזה השפעה, >שמוכרת היא להיות מוגבלת, מאחר שהכח המשפיע בעצמו הוא מוגבל, בבחינת התחלתו ובבחינת סופו, וכל מוגבל הרי מדת־הדין⁴⁰ המצומצמת טבועה בתוכו< [עפ"י ע"ר ב פח].

אלף - תרגום⁴¹ של למד [ר"מ קיז].

תרגום של למוד, >בעברית הוא ג"כ ממקור הארמי< ובא על המדרגה

22. תענית ו:

23. ע' בהערה במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, אלהים.

24. **אמונה** - הגדרות האמונה השונות חולקו לשתי מחלקות (שגבולן סומן ב 00) : הקבוצה הראשונה עד ערך 'תוכן האמונה' (ולא עד בכלל), מרכזת הגדרות למושג אמונה בסתם, ומקורותיה. ומערך 'תוכן האמונה' ואילך הובאו הגדרות לבחינותיה השונות של האמונה, ענייניה, תכניה והשלכותיה. **גדר האמונה בכללה** - אמונות ודעות לרס"ג הקדמת המחבר, "צריכים לבאר מה היא האמונה, ונאמר כי היא ענין עולה בלב לכל דבר ידוע בתכונה אשר הוא עליה, וכאשר תצא חמאת העיון יקבלנה השכל ויקיפנה ויכניסנה בלבבות ותמוג בהם, ויהיה בהם האדם מאמין בענין אשר הגיע אליו". ובשומר אמונים הקדמון, ויכוח ראשון ס' לג (מיסוד המורה נבוכים, ח"א פ"ג) "כי האמונה אינה האמירה בפה, כי אם התאמת הדבר במחשבת הלב והצטיירו בשכל".

25. **האמונה - הידיעה ההכרה** - מוסיף רבנו שם באגרת: לכן בלשון התורה שבכתב: אברהם אבינו "האמין בד"; ובלשון חז"ל בתושב"ע פ: "הכיר את בוראו". ובהמשך דברי רבנו שם: "הכרה ברורה של הסתכלות האמונה הזאת, נמשכת ומתבהרת לנו, בשלשלת הדורות, מתוך זכירת ימות עולם אל בינת שנות דור ודור, המפגישה אותנו עם הופעתנו המיוחדת הגדולה, שאין דומה ודוגמה לה בכל מערכת האנושיות, ושלשלת דורותיה והשפעתנו בתוכה". וע' בפרקי הקיום הכשרון וההשפעה, שבס' כארי יתנשא.

והחיות [עפ"י ש"י ה 40].

אמת האמונה²⁵ - הידיעה ההכרה ההבנה הברורה הפשוטה שכל הנמצאים שבעולם כולם נמשכים ומתגלים לנו מתוך מקור המציאות, וכלשונו של הרמב"ם: "שכל הנמצאים הם מתוך אמת מציאותו" [אגרת רבינו, מ"ז בכסלו תשל"ז. מובא בשי"ג 241, הערה 89].

רוממות-רוח-אמונה ואמת-דעת-עליון - תקף בהירותה של הכרת עולם ומלאו, שלמותו ומקוריותו [ל"י ב (מהדורת בית אל תשס"ז) תסד].

אמונה - עיקר מגמת הדרכת האמונה - לבסס את כח המדמה^ו בטהרת^ה השכל^ו והמוסר^ו [פנק' ד שסט].

אמונה - כח האמונה - (הכח) להקשיב יפה ולקבל ממה שנמסר [א"א 66].

להיות מוכן לקבל בתורת ידיעה את המסור לנו מאבותינו [שם 94]. הקבלה את מה שנאמר מפי גדולי עולם [ע"א ב ט רעב].

אמונה טבעית הסתכלותית - האמונה המופעה מהעולם [מ"ר 70].

אמונה ניסית מסורתית - האמונה המופעה מהתורה [מ"ר 70].

אמונה תוכנית - האמונה המופעה ממעמקי הנשמה [מ"ר 70].

ע"ע תשובה טבעית. תשובה אמונית. תשובה שכלית.

אמונה - שלמות המדעים המושכלים שהם שורשי התורה^ו [א"ה א 702 (מהדורת תשס"ב ח"ב 30)].

אמונה - רוח האמונה הקדושה^ו - הכרה עצמית-פנימית כ"טביעת-עין^ו, שהאדם מכיר את העולם מתוך עצמותו [מ"ר 488].

אמונה - כח האמונה - הצלם-האלהי^ו המאיר מתוך תוכנם של בראיו של הקב"ה^ו, והוא עצם מהותה של הנשמה, התשוקה להתדבקות-אלהית^ו [עפ"י מ"ר 487].

אמונה - עומק האמונה - להתדבק^ו בבורא כל העולמים^ו ב"ה, בכל סדרי המחשבה והמעשה, והוא גילוי הכח השלם (של האמונה) [מ"ר 488].

ע' במדור הכרה והשכלה והפנן, מחשבה, המחשבה היסודית.

אמונה - הידיעה-ההכרה הבהירה והמלאה בד' אלהים, מקור חי כל עולמים, הממלאה את כל חדרי הנפש, הרוח והנשמה, הכליות והלב והגוף כולו, ואשר לפיכך הם כולם ממולאים מתוכה אהבה-עליונה^ו של דבקות^ו חיונית לאבינו-שבשמים^ו, אשר מלך בטרם כל יצור נברא - ואחריו [נ"ה ט].

ההשכלה וההכרה המבוררת בכל מלוא הדעת לבב ונפש וחיות, בהתפונות התפיסה אל השכליות האלהית העליונה המוחלטת הכוללת כל [עפ"י ש"י ה 40 הערה 63].

ענג רוממות ושבע נפש פנימי, (של) מלא ההכרה הברה והתמה ורווי עז הבטחון^ו (ש) על ידי השקפת האחדות העליונה, שהנהגת ההשגחה^ו העליונה מסבבת כל המעשים וכולם מלאים הם מזיו^ו הטוב הכללי המקיף הכל וכוללם יחד, של "מה דעבד רחמנא לטב עביד", "עושה שלום ובורא הכל" [עפ"י א"ל קצה].

כח האמונה - ההכרה העליונה והדבקה באמת צדיקו של עולם, עז מלכותו

ומקור חיותו, אשר מראשית דרכו מאז ועד אחרית מופיעה המשכת כל המפעלים ושעשועי התולדה [נ"ה יט].

מציאות נפשית פנימית של זיקת האדם, הנברא בצלם-אלהים^ו, אל מקורו, יוצרו, רבון-העולמים, שהיא ממלאה אותו כולו ומתוך-כך מתגלית בסידורי מעשיו ודורותיו היחידים והצבוריים [עפ"י ל"י ג קעז (מהדורת בית אל ב תשס"ג תה)].

פונקציה העצמי (שלא מתוך שטחי עניינים אחרים, של רגשיות או מוסריות או שכליות, של תועלתיות או חברתיות או הגיוניות) של תפיסת-עולם-ואדם שלמה וכוללת, בטבעיותו הרוחנית^ו והחיונית [עפ"י ל"י ב (מהדורת בית אל תשס"ג תז)].

אמונה - ע"ע בקשת אלהים. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דרישת ד'.

אמונה - ע' במדור הכרה והשכלה והפנן, הכרה אלהית. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דעת אלהים.

אמונה - כח האמונה - שלמות תמימות טבעו הרוחני של האדם [עפ"י ע"א ג ב קנג].

בבחי' נפש, הרגשה, כח המקבל שבהוי' [קבצ' ג קנג].

אמונה - ה' היסוד הטבעי לכל טובה^ו ולכל מוסר^ו עליון^ו הנעוץ בעומק הטבע הישר^ו, האנושי. מקור חייו הטבעיים, הרוחניים^ו (של האדם) הנותנים לו שלות לב ושמחת נפש בעוה"ז ואחרית ותקוה לעוה"ב^ו [עפ"י מ"ר 225].

תוכן הנפש היותר עדין, והמקור לכל התרבות האידיאלית שהאנושיות כולה עורגת אליה [פנק' ב קצד].

אמונה - הנטיה האמונית - מקור הקדושה^ו בעולם כולו [קבצ' א נד].

אמונה - נשמת האמונה - אור-החיים^ו האלהיים שבתוך הדת^ו [עפ"י קבצ' ב נג].

אמונה - עיקר האמונה - ה' עיקר האמונה היא בגדולת^ו שלמות אין-סוף^ו. שכל מה שנכנס בתוך הלב הרי זה ניצוץ בטל לגמרי לגבי מה שראוי להיות משוער, ומה שראוי להיות משוער אינו עולה כלל בסוג של ביטול לגבי מה שהוא באמת [א' קכד].

שורש האמונה - להביע בפנימיות הנשמה את גדולת-א"ס [מ"ה אמונה לד].

מתוך החכמה^ו הכמוסה בנשמה^ו, שעל ידה היא מכירה בגודל האמת-האלהית^ו, אלא שאינו יכול להוציא אל הפועל את הפרטים, מתוך כך הוא מתקשר הרבה להאמין בהפרטים שהוא מרגיש בפנימיות לבבו שהם הם מגלים את האמת הגדולה בכל האופנים שדרכה להגלות - במעשה, דיבור ומחשבה, ברגש, בדמיון, במזג ובנטיות נפשיות, ובמעוץ חיים פנימי ועליון מכל הגיון לבב ומכל הקשבה מוגבלת [עפ"י קובץ א תתמט].

נקודת האמונה - יחס האדם להאין-סוף ברוך הוא, וכל העולמים כולם מתרכזים בנקודה אין-סופית זו [מ"ר 487].

ע"ע אלהי, הנקודה האלהית. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, לאשתאבא בגופא דמלאכא.

נקודת קדושת האמונה האלהית - יסוד יראת-ד'° באמת [א"א 95].
אמונה - היראה°, התוכן האצילי°, המקודש°, האלהי, של האומה [א"ש טו יא].

היחס האמיתי° הפנימי אל יסוד המציאות במקורו, המשיב לנשמה את צביונה [עפ"י א"א 82-3 (מ"ר 74)].

תהילת-ד'° וסקירת השלמות העליונה [א"ק ד תיא (קובץ ז קמג)].
העומק התמציתי של מהות האמונה - יסוד העליון° הנשמתי היותר בהיר של האדם [א"א 58].

מהות האמונה - התעמקות חיה בהענינים האלהיים [א"א 68 (קובץ א שלה)].

רז האמונה - אור האלהי שבנשמה, המבקש את הרוח-הטהור°, את הקודש הנשגב בחיים, בהרגשה ובידיעה [קובץ ח ע].

◊ האמונה והאהבה° הן עצם החיים בעוה"ז ובעוה"ב° [עפ"י א' סט].
האמונה - אינה לא שכל° ולא רגש°, אלא גלוי עצמי היותר יסודי של מהות הנשמה, >שצריך להדריך אותה בתכונה, וכשאין משחיתים את דרכה הטבעי לה, איננה צריכה לשום תוכן אחר לסעדה, אלא היא מוצאה בעצמה את הכל° [מ"ר 70].

אמונה - **הגינה העליון** - הגילוי האלהי שבנשמה שלמעלה מכל דעת° [ע"ט יח (א"א 56)].

חוש האמונה האלהית - דעת הדעות והרגשת ההרגשות, שמחברת את ההויה הרוחנית° של האדם, המציאותית בפועל, עם ההויה הרוחנית העליונה, ומערבת את החיים שלו עם החיים המציאותיים הרמים מכל גבול ונעדרי כל חולשה פיסית [מ"ר 1].

הרגש של הכלל, (ש)הכל אצור בו >בעומק הרגש מונח הכל - כל הפרטים החבויים בגנוי השכל העליון, אשר רק חלקים ממנו הולכים ומתגלים על פי ארחות החיפוש והמחקר, הרגש הוא תופש בהם שלא בהדרגה, איננו צריך לעזר ההתחכמות בשביל להכיר את טובם° [קבצ' ב פח (פנק' ד סח)].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, בטחון לעומת אמונה.
אמונה° 26 - המסקנה היותר מזוהרה של הלימודים היותר רמים° ונשאים המוארים באור° עליון° [א"י ג].

◊ האמונה מקפת את כל הידיעות לעשות חטיבה כללית מכל הפרטים כולם, וזוה היא נותנת חיים נצחיים לכל הזוכים לאורה°, והיא מחיה בלשד פנימיותה את המוסר°, את חיי החברה ואת חיי היחיד, כשם שהיא מחיה את כל העולמים° כולם, מראש° ועד סוף [א"ק ג קז (א"א 68)].

◊◊

אמונה - **חוש האמונה** - החוש הטבעי היסודי של הנשמה, שנובע באדם מנשמת תי-העולמים° מנשמת כל היקום, כל היש [עפ"י א"א 112].

◊ **היחש של האמונה בטהרתו** בא מפני עצמיות הטבע הפנימי של הנפש האנושית שהיא קשורה בקשר הויתתה בשורש חיי כל החיים, במקור כל ההויה [ע"א ד ט ככה].

אמונה° 26 - (**בדי**) - שירת-החיים°, שירת° המציאות, שירת ההויה. שירת העולם העליונה° 27. ומקורה הוא הטבע האלהי° שבעומק הנשמה°, העונג° של ההסתכלות הפנימית° של אושר° אין סוף [א"א 123, 66].

שירת חיינו° 28, (ה)מכון ששם האמת העליונה שוכנת בכל יפעתה° והדרה° [קבצ' ב קיב].

האמת הגדולה, התוכן העזיז, מלא הקודש, משך החיים האמתיים, וכל שיגוב ואידור במילואו [א"ק א עא].

האמונה העליונה - שירת העולם ואמת העולם [א' קז].

הארת האמונה - הארה° כללית למעלה מכל הערכים וזוה היא מבססת את הערכים כולם [שם ככה (א"א 68)].

אור האמונה - שורש כל הקדושות [א"א 141].

האמונה האלהית - המחשבה° היותר עליונה°, שמתוך גבהה היא משתפלת בכל השדרות גם היותר שפלות, ובכל דרגה ושדרה היא מתארת כפי ערכה [מ"ה אמונה ג (א"א 66-7)].

יסוד האמונה - התוכן המקיים את הצביון העליון הבלתי מדוד ושקול, הבלתי מצומצם ומתואר, בתוך כל מה שמתואר ומוגבל, המחיה את כל החוקים, בהתמשכם מראשית° נביעתם עד אחרית° המגמות° כולן, עד אין קץ למורד [ע"ר א להדן].

שרש האמונה בטהרתה° - חיבור הקדושה הרוממה, של אור-אין-סוף°, עם הקדושה החודרת בכל העולמים ובכל היצורים כולם [עפ"י ע"ר א קיד].

תוכן האמונה - האידיאליות° הנשמטית°, שהיא התשוקה העליונה והרוממה להתנדבות-אלהית°, שתנאיה הם השואה גמורה ומוחלטת בין המעשה והמחשבה-האלהית° [מ"ר 494].

אמונה, יסודה העצמי - נקודת הציור° האלהי ברקמת החיים הפנימית (של) היחיד או הצבור, המשפחה או האומה°, המפלגה או הסיעה, העושה את הרקמה הנפשית° היותר חטיבית, יותר איתנה ויותר חודרת [עפ"י א"א 78 (קובץ ז עו)].

האמונה האלהית - הסגולה° של כל יסוד החיים°, של אורם°, של חיי חיהם, של זיום° ותפארתם° [ע"א ד יא יג].

26. בע"א ד יא יג מציין הרב שתי בחינות באמונה. סגולית נשמטית - "האמונה האלהית העליונה שאינה מתדמה כלל לשום רישום של ידיעה והכרה בעולם, כי היא הסגולה של כל יסוד החיים, של אורם, של חיי חיהם, של זיום ותפארתם. והסגולה הזאת מצד ערכה הפנימי, שאין לו שום הערכה בשום צד המתדמה לו בתואר חצוני, הוא ענין סגולי בישראל, לא מצד בחירת נפשם בפרט אלא מצד מחצב הקדושה וסגולת אבות שלהם". ולאידך גיסא, הכרתית חיצונית - "כח האמונה מצד התגלותה החצונית, שאפשר לו להגלות בפועל, בהכרה, ברגש, בכיטוי ובמעשה, ששם אין האור הגנוז של שלמות חיי האמונה זורח". בהתאם חולקו ההגדרות כאן לשתי קבוצות.

27. **האמונה היא שירת העולם העליונה** - ע' זוהר תרומה קלט: "מ", רזא דעלמא עלאה איהו דהא מתמן נפקא שירותא לאתגליא רזא דמהימנותא".

28. **שירת חיינו** - ע"ע הסכרת והגדרת האמונה בס' כארי יתנשא, פרק שלישי, האלהות, עמ' 30-32.

אמונה^{24 29} - **תוכן האמונה** - היסוד הקדמון לכל היש, החובק כל המציאות והממלא אותה עצמת הקיום וההמשכה ההייתית. שורה היא האמונה בכל הנברא ונוצר ונעשה, שורה היא ברומי מרומים, משתפלת היא בשפלי שפלים. וקדמותה³² העליונה של אור האמונה וצחצחות טבעיותה האיתן, זהו המכריח את כל החיים האנושיים להיות מוטבעים על פיה [ע"א ד ט קכה].

◊ **תוכן האמונה** אינו רעיון כ"א מציאות גמורה, הנמצאת בכל חלקי היצירה, גם בדומם, והוא סוד קיומו של עולם [מ"ר 489].

כח האמונה הוא כח כללי ולא פרטי, אור מקיף הנובע ממקור ההיה כולה ומתפשט על הכל [מ"ר 489].

אמונה - עריגת כל העולמים³⁰ כולם לחייה העולמיים³¹ [מ"ר 494].

אמונה - **האמונה הרבה**³⁰ - האמונה האלהית³¹ (ה) חוקקת את התפקידים של כל כוחות ההיה, שיעשו את עבודתם בכל עז ומרץ, בכל איתניות של קיום ונצחון, שהכח הכביר של אור האמונה האלהית מאיר עליהם, למסור בידם תוכנים וענינים מתוקנים עומדים על מכונם, ולקלקל ולהפסיד את צורתם וערכם, כדי להוציא ע"י קלקול זה ערכים יותר נפלאים בחדוש פנים לעילוי ולשבח. מהסתעפות³² **האמונה הרבה**, הכוללת כל היקום, מתגלה הדר³³ כח המחיה והמפריא, המעודד והמחדש, בכל תוכן שיוצאת ממנה ערות של חיים, אחרי שכבר צללי המות³⁴ באו ופרשו עליו את אפלתם. האדם, כל כוחות החיים וההויה, מתעוררים אחרי בלותם, בכח אור³⁵ האמונה האלהית העליונה, מיסוד אמונת אומן³⁶ של חכמת³⁷ ודעת³⁸, אשר באמונת העתות, בכל מסיביות ותמורותיהן [עפ"י ע"ר א ג].

האמונה המסדרת כוחות ההיה [עפ"י רצ"ה שם ב תלט].
ע' במדור תורה, "אמן רבתי".

האמונה הגדולה - אמונת עולמים. האמונה הגדולה השרויה בעומק האהבה, הפועלת ברוח חיים בשכל-עליון³⁹ ומפואר, בסדר והתאמה בכללות המון היצורים והעולמים⁴⁰ כולם. האמונה הפנימית, היודעת את כבודה, את אשרה וגבורתה המדושנת עונג פנימי, המכירה שהיא בכל מושלת, שהיא מחלקת במדה ובמשקל של צדק⁴¹ ויושר⁴², אור⁴³ וחיים⁴⁴, לכל המון יצורים לאין תכלית, על פי סדר וערך של יחשים נאמנים, ערוכים ברוח שלום ואמת⁴⁵ [עפ"י א' מב-מג].

אמונה - **"אמן"**³¹ - החפש³², אב³³ האמונה העליונה³⁴, השכל המקודש שהוא יסוד החכמה³⁵ הקדומה, שמכוחו האמונה נאצלת [עפ"י א"א 128, שם 17, (77)].

ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, "אהיה אשר אהיה". ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, השכלה העליונה. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, אמונות אמיתיות.

האמונה האלהית³⁶ העליונה, שבישראל, מצד ערכה הפנימי, שאין לו שום הערכה בשום צד המתדמה לו בתואר חיצוני, הוא ענין סגולי³⁷, לא מצד בחירת נפשם בפרט אלא מצד הקדושה וסגולת ירושת אבות³⁸ [עפ"י ע"א ד יא יג].

האמונה האמיתית³⁹. האמונה העליונה [קובץ א קס, תקפט].
האמונה המחיי את בני באור-ד⁴⁰ ובשמירת התורה⁴¹ והמצוה⁴² באמת ובתמים [אג' א קטו].

האמונה הגדולה - הצירוף העליון של ההשכלה הרוחנית⁴³ (ש) איננו מצטמצם בשכל הגיוני⁴⁴, (שאוורו) הוא זיו⁴⁵ החיים החזק; חושי האמונה האלקי⁴⁶, בכל גודל עזוור⁴⁷, זהו החיים האמיתיים⁴⁸, החיים ששום מות⁴⁹ אין עמם, החיים ששמחתם איננה נחלשת משום צרה יגון ואנחה, החיים שהטובה והברכה⁵⁰ שרויים בהם, עמם דבקים שמחת⁵¹ עולמים בלא עצב, חדוה⁵² עליונה רחבה ועשירה, בלא שום דלדול ורפיון [עפ"י א"א 131 (מ"ר 75)].

הכח הרוחני שבעומק קדושת הנשמה, רוח החיים הפועם במלוא הנשמה, רוח אלהים שבלב, החי בתוכיותה של הנשמה [עפ"י א"ת ב 105].

אמונה - **היסוד העליון של האמונה** - הארת⁵³ הקודש⁵⁴ בצורה העליונה שלמעלה מן הטבע⁵⁵, המושלת על הטבע ומשכללתו [א"א 128].

האמונה העליונה, האמונה הגדולה, אמונת אומן [עפ"י שם 131, 133].

ע"ע אמונה, האמונה הרבה. ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, השכלה העליונה.

29. צריך להבחין בסדרת הגדרות האמונה הבאות (שגבולן סומן ב ◊) בין האמונה בבחינתה כממד אונטי, לבין האמונה כממד פסיכי; ובהגדרות המשתפות ביניהם.

30. **האמונה הרבה** - ע' י מאמרות לרמ"ע, אכ"ח ח"ג יא, ביד יהודה ס"ק יד.

31. **אומן** - עפ"י הקדמת ר"י הארוך בר קלונימוס האשכנזי (המיוחסת לראב"ד) לס"י, הנתיב הג'.

32. **אמונת אומן** - עפ"י ישעיה כה א.

אמונה שלמה - אמונה ביכולת ד' ובבריאת העולם יש מאין [פנק' א תי].

אמונה תחתונה - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אמונות מוכרחות.

אמונת עתנו - האמונה המתגלה מתוך כל מקורותיה ושלמותה של רציפות הדורות, בכל תקפה בממשות הוופעה האלהית של עתנו זאת [ל"י ג קיז (מהדורת בית אל תשס"ג, ב תז)].

ראיית ידד'° אלהישראל° קורא דורותינו אלה ומכונן פעליהם, המתגלה בהם, בחסון ישועותינו, בתקומת עמו ונחלתו וחזרת שכינתו, בקיבוץ נדחיו וכינוסם ובבנין בית חייו [ל"י א ריח"ט].

אמירה - ההופעה המלולית, הבאה מסגולת כח הביטוי שבאדם, המתחלת מראשית הציור המחשבתי, שהוא מצויר אצל בעל המבטא. ומפני שראשית היסוד של צמיחת ההבטאה באה מתוך הרעיון°, נקרא זה בשם **אמירה**; והמקור הוא אמור, כמו ראש אמיר, כלומר התגלות הדבור ביחסו להמדבר בעצמו, טרם שבא להתגלם בצורה המשפעת כבר על השומע [עפ"י ע"ר ב נד].

ע"ע אמר. ע"ע דבור, ע"ע קול. ע' בנספחות, מדור מחקרים, "אמר" לעומת "דבור".

אמיתי - פנימי° [א"א 82].

כללי° [ע"א ג ב קסו].

ע"ע אמת, באמת. ע"ע אמת, להיות חפץ באמת.

אמיתיות מקובלות - דברים רבים, שלבד אמתם ההגיונית הנשענת בדרך כללי מביטור של תורה° הגלוי והמבורר, "אתה הראת לדעת כי ד' הוא האלהים", עוד הם נתמכים ביסוד ההכרה הפנימית הכללית שבאומה³⁴, שהעבר וההווה שלה מרוכס ומקושר בקשורים אמיצים גלויים ומוחשים בהכרה גלויה ואמתית לכל מי שהולך בדרכיה הטבעיים לה [ע"א ג ב קז].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, הגוי כולו, קבלת "הגוי כולו". וע' בנספחות, מדור מחקרים, ודאות באמיתותה של התורה.

אמר - הענף העליון של הבטוי. הבטוי הפנימי מצד המבטא [ע"ר ב נד].

ע"ע אמירה. ע"ע דבור. ע"ע קול.

אמר - אִמְרָה ההויה כולה - רוחה הפנימי של ההויה בסודה הכלול בקרבה, באותו המצב הראוי להתגלות ליצורים בעלי שכל והרגשה, המכירים כבר ציורים שכלים [ע"ר ב נד].

ע"ע קול, קול ההויה כולה. ע"ע דבור, דבור ההויה הכללית.

אמת - השלמות המוחלטת של האלהות [ע"א ד ח לה].

אור האמת - ברק העצם° ממקורה המקורות° עדיע° [ע"ה קנה].

האמת כשהיא לעצמה - העליוניות° המוחלטת [א"ק ג ל].

אמת - "אמת ד' לעולם" - ההנהגה העליונה°, שבמדת-הדין°, קשר

אמונה - היסוד הטבעי של האמונה - עריגת הקודש שבנפש האדם [א"א 128].

טבע האמונה-האלהית° - עומק הטבע הנפשי, תאות הדבקות-האלהית° ברעיון ובחפץ פנימי, (ש)היא תאוה וחמדה עליונה, חזקה מכל התאוות שבעולם [שם 116].

האמונה הטבעית - עריגת הקודש, החשק הפנימי, של הדבקות-האלהית [עפ"י שם 108 (קובץ ז קמא)].

הארת האמונה הטבעית - אור אלהים המפעם בנשמה בכחו הגדול מצד עצמו >חוץ ממה שהוא מואר באורה של תורה, של מורשת אבות וקבלה< [א"א 107 (קובץ ז פ)].

◇ **שני צדדים בטבע האמונה: צד החסד שלה** - התוך הרוחני, הגרעין האידיאלי, שבאמונה, הצורה השכלית של החובה והמצוה האלהית העליונה שבה, הצורה הטבעית של האמונה, >בצורה הטבעית של הקודש שבכנסת-ישראל° חקוקים הם כל תוכני הצורות של המצות כולן וסעיפיהן, כל התורה כולה<; ו**צד הגבורה שבה** - ההמשכה הטבעית, התאוה הנפשית הפנימית, החומר הרוחני של האמונה, עריגת הקודש של כל העולם, שאפשר לה להיות בישרי לב שבכל האדם כולו [עפ"י שם 128, 117].

ע' במדור מועדים וחגים, פסח, יסוד חג הפסח. ושם, סוכות, יסוד חג הסוכות. ע"ע יהדות טבעית, ע"ע יהדות ניסית. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, "עמוסי בטן". ע' במדור אליהות ודתות, קליפת האגוז. ושם, "יצרא דעבודה זרה". ע"ע רליגיוזיות, הטבעיות הרליגיוזיות.

אמונה - עבודת האמונה - שכלול האמונה ורעיית-האמונה³³, במעשים טובים ובמדות טובות בתורה° וחכמה° עליונה [עפ"י א"א 76, 77].

אמונה - עיקרי אמונה - ע"ע עקרים.

אמונה - רעיית האמונה - ע"ע אמונה, עבודת האמונה.

אמונה - מגמת האמונה הטהורה - השואת המעשה לתוכן המחשבה והבאת הרמוניה שלמה ביניהם [מ"ר 493].

אמונה - "אמונות אמיתיות" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אמונות אמיתיות.

אמונה - "אמונות מוכרחות" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אמונות מוכרחות.

"אמונה באמונה" - ר' "ללמוד אמונה באמונה".

אמונה בברית° - הכונניות° המונחות ביצירת הרגש, שכשיתפתח עפ"י מדתו יהיה תמיד מתאים אל התכונה הרוממה של הדעות° הטהורות [ע"ר א שפה].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, זכירת הברית.

אמונה עליונה - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אמונות אמיתיות.

33. **רעיית האמונה** - עפ"י תהלים לז ג.

34. **ההכרה הפנימית הכללית שבאומה** - ע"ע במדור תורה, תורה שבעל פה, יסודה של תושבע"פ השמירה של קבלת אבותינו מה שהתנחלו באומה, ובהערה שם.

ע"ע שקר. ע"ע כזב. ע' בנספחות, מדור מחקרים, צדק ואמת. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, חסד, אמת (משפט), ורחמים.

אמת - **גאולת האמת שלמעלה מכל גבולים** - האידיאליות בתענוג האצילי שלמעלה מכל פגמים, העז של העדן שכולואומר-כבוד⁷⁷ [עפ"י א"א 77].

אמת - **באמת** - **(גישה אמיתית בשיפוט)** - בלא נטיה של חפץ להטיב לשום צד [אג' א קנט].

אמת - **"לכל אשר יקראוהו באמת"** - התכלית האמיתי, של עיקר קיום החיים >ולא הבלי עוה"ז הכלים< [עפ"י ע"ר א רכז, מא"ה, ענייני תפילה, שד].

אמת - **להיות חפץ באמת** - להיות חי ופועל לפי הדיעות היותר אמיתיות וההרגשות היותר קדושות⁷⁸ לטוב ולחסד⁷⁹, כמעשה גדולי העולם אשר נגשו אל ד' במעשיהם הבהירים למלא את העולם חסד ואמת [ע"א ג ב קפד].

השאפה לציוריו המושכלות מצד עצמם ונצחיותם [א' לה].

ע"ע אמיתי.

אמת - **חיי אמת** - ע"ע חיים, חיי אמת.

אן - הוראת השאלה ביחס המקום של איזה מבוקש [ר"מ קכד].

אן - **בצורה רוחנית** - דרישת המטרה התכליתית ממחזה כללי המופיע בהמון פרקים, בתבנית ברק אורות ונצוצי חיים מבריקים, בצורה זעירה ומעולמת. והשאלה חודרת היא, אן מונחת היא המטרה המרכזית של כל המון בריות הללו שהם בלי תכלית [שם].

"אנושי" - יאמר (על האדם) ע"ש הכח היותר חלוש שבנפש⁸⁰ והוא הרצון הסתמי בלא טעם דעת ובחירה ושכל, רק רצון לבד ונטי' דומה ממש לרצון כל בע"ח למיניהם [עפ"י פ"א קעז, קעה].

ע"ע "אדם".

אני - עצמיותי האנושית [ע"ר א מה].

אנרכיזם - **אנרכיזם הגשמי האינדיבידואלי** - אהבה עצמית רבה וגדולה [אג' א קעד, קעה].

אנשים - **(לעומת נשים)** - הכח הפועל בעולם (בחברה) [ע"א ד ו כז].

ע"ע איש.

אסיפה - קיבוץ ואחדות [מ"ש קיד].

אסתטי - **החוש האסתטי** - הרגש של היופי וההידור [ע"א ג ב סז].

אף - הוראה לדבר נטפל שאינו עומד לעצמו, כ"א הוא מצטרף וטפל לדברים אחרים, גדולים ועקרים יותר ממנו [ר"מ קכד].

אף - ע' במדור נפשיות.

אף - **(אלקי)** - ע' במדור תיאורים אלהיים.

אף - **(בתאור הפנים)** - ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו.

אף - ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו.

אפיקורסות - **תכן האפיקורסות** - הסתלקות האדם מחבור של

הקדשה-עליון⁸¹ [עפ"י ע"ר א ריג].

מדת הדין כמו שהיה קודם בריאת העולם [מא"ה א קלו].

אור האמת - מדת-הדין-העליונה⁸² [ע"ר ב תפח].

אמת - אור-ד', מחולל כל [א"ק א ג (מ"ר 402)].

היסוד של החיים השלמים, החיים המקיפים את כל ומלאים את הכל הנובעים מאור צורה-עולמים⁸³, הכלי-וכל-וכלם-יחד⁸⁴ [ע"א ד יב לב].

האמת שלמעלה מכל גבולים - התענוג האצילי שלמעלה מכל פגמים, העז של העדן שכולואומר-כבוד⁸⁵ [עפ"י א"א 77].

גבורת האמת - מציאות חיה וקיימת, עליונה, בחביון-העז⁸⁶ האלהי, באופן יותר עשיר, יותר קיים ויותר אמיץ בהוייתו, ויותר נעלה בהופעת רוממות אצילות שלמותו, מכל מה שכל רעיון יוכל לצייר ולתפוס [ע"ט נ].

סוד⁸⁷ המציאות העצמית, שלמעלה מהזיו⁸⁸ האידיאלי דלגבי דידן [שם שם].

זוהר האמת - ההוד של אור-החיים⁸⁹ שבמקור הקודש⁹⁰ [א"ק א ג (מ"ר 402)].

אמת אלהית - החפץ המרומם והנשגב של המגמה האידיאלית אשר בעליונות הקודש [א' יא].

האמת העליונה - אור⁹¹ הטוהר⁹² של שיגוב החכמה⁹³ השוכן ברום חוסן⁹⁴ אמונת⁹⁵ ישראל⁹⁶ [עפ"י א"ק ב רפה].

האמת העליונה - האמת-האלהית⁹⁷, שהיא נתונה מיד רבון כל המעשים ע"פ הסדר של אמיתת המציאות, ע"פ המהות העליון שלה [ע"ר א נד].

אמת - **מדת האמת** - הדין בלא צדקה [מא"ה קסד].

אמת - היסוד ההגיוני המופשט והקר, בעל המופתים והמשפטים המחייבים [א"ה (מהדורת תשס"ב) ב 81 (א"ב ג)].

אמת - **(לעומת שלום)** - שלמות הקיום של כל נמצא מצד עצמו ופרטיותו [עפ"י מ"ש קכ (מא"ה ב יד)].

כח האמת האלהית - מקור הקדושה⁹⁸ הכללית של ישראל⁹⁹, (ה)נותן כחו בהם לכל יחיד פרטי, להתקדש בכח עצמי ולהעשות בזה מוכן להוסיף קדושה מיוחדת מצדו (לאיזה נושא או ענין) [עפ"י ע"ר ב רנה].

אמת - היסוד הנצחי המוציא את דבר המשפט¹⁰⁰ בקו הצדק¹⁰¹ הגמור [עפ"י ע"א ד יב לה].

האמת הגדולה - מקור משפטי ד' [ע"ר ב ס].

אור האמת - נשמת הצדק¹⁰² העליון¹⁰³, אשר במשפטי ד' הישרים¹⁰⁴ [שם שם].

האמת האלהית העליונה - מגמת כל חמדת עולמים, הגנוזה במשפטי ד' [עפ"י ע"ר ב נט].

אמת - ד' דבר נצחי ומתקיים¹⁰⁵ [ע"ר א רכז].

הנצח [מ"ר 159].

35. **אמת דבר נצחי ומתקיים** - ע' שלי"ה ח"א, תולדות אדם, בית דוד, ז: "אמת פירושו מציאות אמיתי נצחי שלא יכזב רק יתד אשר לא ימוט". מגן וצינה דף י.

קדושה³⁶, מהתקשרות אלהית. המחשבה הגרועה, של הסתלקות מוחלטת מאלהות [מ"ר 493].

מהלך מחשבה. מהלך רוח חומרי, מטריאליסטי, המנותק מעוה"ב³⁷, מנותק מקשר עם הנצח [שי"ת 138].

ע"ע כפירה (שלילת האמונה). ע"ע שלילה. ר' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, אפיקורס. ושם, כופר. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, העושה תורתו עיתים הרי זה מיפר (תורה) [ברית].

אץ - **אץ** מורה מהירות [ר"מ קכה].

אץ - לחיצה ודחיפה, מקושר עם צרות ביחש המקום³⁸ [ר"מ קכה].

אצילות - **אצילות רצונית** - המוסריות³⁹ העליונה המתגלה ע"י קדושה⁴⁰ וחסידיה⁴¹ טהורה⁴² ועליונה [ע"ט קכ].

הרצון התמים והבהיר של האדם התופס את קצה זיוה⁴³ של האצילות האלהית⁴⁴ [עפ"י א"ק ב שטט].

אר - (מורה) קללה ומארה [ר"מ קכו].

אר - הוראת אור, הארה⁴⁵ וזריחה⁴⁶ [ר"מ קכו].

אר - (מורה) לקיטה ותלישת פירות [ר"מ קכו].

ארוכה - רפוי מתמיד וממושך למחלות כרוניות, מתוך קלקולים מתמידים [עפ"י מ"ר 473].

הרפואה המדרגת המשיבה את הכחות שנתרופפו [שם 371].

רפואה טבעית פנימית, לתקן הטבע, והוא לשון תקון כמו "אריך לנא למחזא"⁴⁷. דרושה למחלות פנימיות. שבחה של דרך רפואה זו הוא להיות קרוב למזון יותר מלרפואה, כדי לחזק את טבע הגוף בעצמו מבלי להוסיף כח זר על הכח הטבעי [עפ"י משפט כהן, פתיחה טו].

ע"ע רפואה. ע"ע חולי. ע"ע מיחוש.

ארוסין - היסוד החוקי האצילי⁴⁸ שבדבקות⁴⁹ (שבין בני הזוג), שמתוך מעלתו אין בו התפסה לחקוי חמרי⁵⁰ כלל [עפ"י ע"ר א לה].

ארץ - גמר כל תכליתם של הסבות⁵¹ הראשיות [של כל מגמה⁵² ותכלית] המסבבות כל המון המעשים [עפ"י ע"ר א רמה, ע"א א ב ד].

ארץ - **הארץ בכלל** - העולם בכלל [ע"א ד ו מו].

המצאות [פני קלג].

המצאות המעשית [ע"ר א שכה].

גשמותה של המצאות [ע"א ב ט ל].

כלל כל העולמים⁵³ החמריים⁵⁴ כולם [עפ"י ע"ר א קטו].

העולם החומרי [ע"ר ב פ].

נבכי החומר ובמעמקי מסילותיו המסובכות [ע"א ד ט קד].

השטח התחתית [עפ"י ע"ר ב סז].

כחות החמריים, מחשבות האדם, סדרי החיים והחברה, וכל הנוגע לכל תהומות, עד מעמקי שפל [קובץ ה סח].

הענינים החומריים⁵⁵ המדיניים האקונומיים [ע"א ג א לג].

ע"ע שמים. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אחרית. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, ברתא.

ארץ - **תכונה ארצית** - ברכת הטבע וכל כחותיו [ע"ר א רט].

ארץ - **ארץ** - **ארץ** מכוון הטבע של האומה⁵⁶ [צ"צ קא].

ר' שפה.

ארץ - **קדושת הארץ** - קדושת הכלל⁵⁷ [שי"ה 212].

כלליות הקדושה של כל הקדושות [רצ"ה ג"ר 133].

ארץ אשור - (**האובדן בארץ אשור**)⁵⁸ - **אשור** - לשון הבטה והשקפה⁵⁹ האובדן בארץ בדעות רעות ורוח שטות המביא לידי עבירה. גלות טעות השכל והתרופפות האמונה (בהשגחה וחסרון בטחון וכיו"ב, או זלזול הורים ומורים מפני מיעוט יקרת התורה בנפשו), מפני טרדות עוה"ז והבלי המשכחים את האמת [עפ"י מ"ש סרח].

ע"ע ארץ מצרים. ע' במדור מקומות וארצות, אשור. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים.

ארץ הרוחנית - הצוירים⁶⁰ ההולכים עם ההסברים של הידיעות האלהיות⁶¹, רפידת המחשבה [פני קלו].

ארץ מצרים - (**הנדחות בארץ מצרים**)⁶² - גלות תאוות עוה"ז, <כי מצרים היא ערות הארץ ומקור התאוות והחומריות כולן> [מ"ש טו].

ע"ע ארץ אשור. ע' במדור מקומות וארצות, מצרים. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים.

אש - החומר השורף והמכלה, המחמם והמאיר, העושה את הפעולות ההפכיות בתכונתו, הכל לפי ערכם של מקבלי המפעלים [ר"מ קכו].

כח האש וחומו - הפועל הגורם להמפעלים שיעשו [ע"ר א קט].

אש - **יסוד השלמות** - עדינות הרגש⁶³ הטהור⁶⁴ והטוב⁶⁵, והשכל⁶⁶ יעזר על ידו כפי המדה האפשרית [ע"א ג ב ריג].

ע"ע איש. ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, בינה יתירה (באשה). ע"ע גברת.

את - מלת הצירוף, הוראת הטפלה, הערכת התוספת⁶⁷ [ר"מ קכו].

את - הכלי היסודי לעבודת האדמה להוציא מחיה מן הארץ [ר"מ קכח].

א"ת ב"ש - אחדות החיצונית והפנימיות <אופן הא"ב בסדר א"ת ב"ש הוא שהקצות הרחוקים מתאחדים, ואין שינוי והפרש, וכלם הולכים להתאחד ולהתקרב עד כ"ל, מפני שב"כל" אין הרחק והבדל מדרגות> [עפ"י פנק' ג לה].

36. **אריך לנא למחזא** - עזרא ד יד.

37. ישעיה כז יג.

ב

בא - הוראת התכנסות הנושא אל המקום הראוי ע"י תנועה מוקדמת [ר"מ קכת].

באור - יחשו של כל מאמר בודד, לא רק לפי ערכו והדבר המבוצר בתוכו בלבד, כ"א עפ"י ערך כל אותן ההשפעות שאפשר לו להשפיע, לכשיתבאר, כאשר "מעין ישיתוהו" על עולם הרעיונות ההולכים בדרך ישרה, הוא פתוח בדרך מפולש לעולם הגדול של ההשכלות מלאות זיו¹, ומעורר בדרך פתוח להכניס אל תוכו ועל ידו תלי תלים של ידיעות והרחבות שכליות, שנותנות אומץ וגבורה לנפשות ההוגות בהם. "מ"ם פתוחה - מאמר פתוח" [ע"א א, הקדמה, יד-טו].

ע"ע פרוש. ע' במדור תורה, דרש.

באור - דרך הביאור - הדרישה הבנויה ע"פ ערכי הכללים, שהם דומים לדרישת כל רעיון לא רק מצד עצמו, כ"א מצד הרעיונות שמטבעו להוליד ע"פ דרך ישרה, כן דרישת התורה שע"פ הכללים, אין הפרטים נולדים ומסתעפים זה מזה, כ"א כולם יחד יוצאים הם מהכללים הראשיים יסודי ועקרי התורה וסתרי טעמיה הגדולים [ע"א א, הקדמה, יז].

ע' במדור תורה, דרישת התורה בדרך הכהן.

בג - מזון [ר"מ קכת].

בד - מגזרת בדד, ההתבודדות הפרטית [ר"מ קכת].

בד - שקר² [ר"מ קכת].

בד - ענף של אילן [ר"מ קכת].

בד - מוט [ר"מ קכת].

בד - ע"ע בוי.

בה - תואר הוראה של יחס פנימי, למושג הנקבי [ר"מ קל].

בהלה - טירוף של רצונות ומחשבות שכל אחת דוחה את חברתה עד אפס מקום של חשבון נקי [ע"א ג ב רכג].

נפילת ערך וחרדה [ע"ר ב עא].

בו - מתאר את היחש הפנימי במושג הזכרי [ר"מ קלא].

בויץ - פשתן³, >הנקרא ג"כ בד על שם שהוא עולה בד בבד< מורה על שמירת הגבולים, על כח צומח פורה, שעם זה הוא שומר חק וגבול, ואינו מתערב בחלקי חיים ותוכן של נושא אחר, שומר את המצר, ומגין על הצדק⁴ [ר"מ קלו].

בושה - אמיתתה במקורה - יראה עליונה⁵, יראת-ד'⁶ [עפ"י ר"מ

קמ, א"ש יד כד].

בחירה - "בחר בנו מכל העמים" - נתן לנו יתרון ומעלה ודבקות⁷ בו ית' על כל עם ולשון [עפ"י מ"ש קמב (ה' קפד)].

יצר אותנו להיות לו לעם נחלה, להתגלות צלם-האלהים⁸ שבאדם בקרבנו בתור עם¹, באדם הצבורי המופיע בנו במלוא שיעור-קומתנו [ל"י ג קיד-קטו (מהדורת בית אל תשס"ב ב תד)].

הופעת קדושת עצמיותנו הצבורית, מתוך השראת-שכינתו⁹ על כלנו כאחד, בהוציאו אותנו מבית-עבדים ממצרים¹⁰, ובקברו-אותנו לפני-הר-סיני¹¹ [ל"י א (מהדורת בית אל תשס"ב) רכו].

בחירתנו מכל העמים - יצירת מהותנו. היות עצמותנו הצבורית בכל ממשותה ושכלולה, תקפה ותפארתה [עפ"י שם, רכז].

ע"ע בחירת ישראל.

בחירה - (בעם ישראל, לעומת סגולה¹²) - ההערכה הגלויה של קדושתם¹³ של ישראל¹⁴ [ע"ר ב פ].

◊ **הבחירה הגלויה**, מתבררת ע"י המדות הקדושות והמובחרות, שבהן נתעטרו¹⁵ בני יעקב¹⁶ בכללם, עד שהכל מכירים שהבחירה האלהית ראויה להם [ע"ר א רב].

ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך, יעקב, מדת התאר יעקב (לעומת ישראל). ושם, ישראל, מדת התאר ישראל (לעומת יעקב). ע"ע ישראל לעומת ישורון. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, קוב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא וכו'. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, בית יעקב לעומת בני ישראל. ושם ממלכת כהנים וגוי קדוש. ושם בני בכורי לעומת בנים. ע' בנספחות, מדור מחקרים, "בחרתי בכם ויחדתי שמי עליכם" לעומת "אני בכבודי מתהלך ביניכם".

בחירה - בחירת ד' בכהנים¹⁷ - הטבעה טבעית רוחנית עליונה בסגולת¹⁸ נפשותם [ע"ר א קסא].

ע' במדור אישים, אהרן. ושם, "אהרן ובניו". ושם, "בני אהרן". ע"ע כהונה, קדושתה.

בחירה - חופש הפעולה של האדם [נ"א ד 39].

בחירה גלויה - הבחירה הגלויה - הבחירה-החפשית¹⁹ הנמצאת בפועל, המתגלמת בבני אדם, שהמשפט המורגש מתראה על ידה, שבחיים המתגלים לפנינו לעולם לא נמצא אותה במילואה [עפ"י אג' א שיט, א"ק ג לד].

1. ע' אור החיים בראשית א כז. "ויברא אלהים את האדם בצלמו". כי ברא האדם בבי' צלמים, הראשון צלם הניכר בכל אדם ואפילו בבני אדם הריקים מהקדושה אשר לא מבני ישראל המה, ועליהם אמר "בצלמו" פירושו: של הנברא; והבי' הם בחינת המאשרים, עם ישראל נחלת שדי, כנגד אלו אמר "בצלם אלהים בראו", הרי זה בא ללמדנו כי יש בנבראים בי' צלמים צלם הניכר וצלם אלהים רוחני נעלם, והבן".

במקור החכמה־האלהית¹ [ע"א ג ב רד].

הבחירה הגנוזה² - הבחירה־החפשית³ הגמורה, שהיא עצם המהותיות שלנו, המיטב והעיקרי שבהיותנו, המתגלה בכל מלואה ועשרה רק לצפיה־העליונה [עפ"י אג' א שיט, שם ב מב, ע"ר ב קנז]. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, יובל, עלמא דיובלא. ע' בנספחות, מדור מחקרים, ידיעה ובחירה.

בחירת ישראל - מטרת בחירת⁴ ישראל על פי ד' בהתגלות אלהות על ידי אותות ומופתים גלויים - כדי שיהיו מוכנים לקרבת־אלהים⁵ היותר נעלה, שהיא יסוד העליון והתכליתי למין האנושי, ושמשפע מוסרם בצירוף הכח האלהי שכבר נגבל בהיסטוריה הברורה שלהם ובארץ הקודש, לכשתצא מן הכח אל הפועל גדולתם ותפארתם כמו שראוי להיות לעם הנושא את היסוד היותר מעולה וכולל לכל המין האנושי בידו, שהוא יסוד הרוחניות של הרחבת דעת השם בחיים האנושיים, אז מאיליה תצא הפעולה לכל העולם ברב הוד והדר [ליה 168].

בטול - התכללות [עפ"י קובץ ג זה].

בטול³ - בטול אל האור־האלהי⁶ - להשתאב־בגופא־דמלכא⁷ [עפ"י א"ק ב שצח].

כלות־הנפש־לא־להים⁸ [עפ"י שם, ע"ר א מז, סז].

ביטול גמור של מהות עצמו - הכרת הנשמה את כל הטעות שיש במהותיות עצמותית, והתגברות החפץ לאשתאבה בגופא דמלכא, בשלמות אין סוף של נועם העליון. הענוה⁹ הגמורה, והשפלות העמוקה, שהעצמיות היא בה רק שירים¹⁰, כלומר ענין של חסרון שנשאר בלתי כלול בשלמות העליונה [עפ"י קובץ א שיב].

ע"ע כניעה, ההכנעה מפני האלהות. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, ונחנו מה. ושם, ואנכי תולעת ולא איש. ושם, כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם.

בטול⁴ - בטול פנימי עדין - (בטול עצמי) המשפיל את הצד המכוּעֵר שבנו ומרומם את כל מהות הטוב והעדין >ואינו מטשטש את אומץ החיים< [עפ"י א"ש יד כא].

בטחון - דעת בבינת־לב¹¹ פנימית ואדירה [עפ"י ע"א ג ב צ].

◊ בא מתוך הדבקות־האלהית¹², הבאה מתוך האמונה־השלמה¹³ [עפ"י ע"ר ב פו].

◊ **הבטחון** כולל בתוכו את הדבקות האמונית בשלמותה, וממשיך את אור־החיים¹⁴ ממקור־החיים¹⁵, מחייה־העולמים¹⁶ ברוך הוא, לכל מי

הבחירה שפרטי הכוחות והפרטיות הדקות שבמציאות ביחש לשכר ועונש נחלקים על פיה [עפ"י פנ' כג].

◊ עקר הבחירה וראשית יסודה הוא בבחינת הרוח¹⁷, שהוא מדרגת האדם [ע"ר א רמט].

ע"ע בחירה צפונה. ע"ע בחירה כמוסה.

בחירה גנוזה - ע"ע בחירה כמוסה.

בחירה חפשית - החופש¹⁸ הגמור, המחולל בקרב רצון¹⁹ שאין בו שום מועקה מבחוץ, שעל ידו מתגלה העצמות²⁰ של מהות החיים, המקבלים את התכנית של הגורל²¹ הטוב²² או הרע²³, שרק החלק הקטן (ממנה), המתגלה בתור בחירה מעשית (בחירה־גלויה²⁴), מתוה לפנינו בגלוי את ארחות הטוב והרע [עפ"י אג' א שיט].

חופש הבחירה, חופש הפעולה של האדם. חוקי האפשר²⁵, כח ואפשרות בחירת מעשים בזולת מעשים ותועלתם [נ"א ד 39]. ע"ע התגלות המהות.

בחירה כמוסה - הבחירה שאיננה על פי התוכן המוסרי²⁶ המתגלה, אלא על פי האידיאל²⁷ העליון²⁸, שעל פי הצפיה־העליונה²⁹, למעלה מהתנאים שההווה נמצאת בהם כעת. ההזרחות³⁰ שבאות מתוכן זה הם אורות³¹ הנשמה³² הפנימית³³ של כל היש, והן כוללות את העבר ההווה והעתיד, למעלה מסדר זמנים וצורתם, וכל זה כלול בשם־ההווה³⁴, כסדרו ובכל אופני צירופיו [א"ק ג כג (ע"ט ב)].

הבחירה שכל מערכת המשפט³⁵ של כל היש מתנהגת על ידה [א"ק ג לד].

הבחירה שפרטי הכוחות והפרטיות הדקות שבמציאות בכלל (להוציא מדרגות השכר ועונש) נחלקים למדרגותיהם על פיה ע"פ היסוד ד"הכל צפוי³⁶ [עפ"י פנ' כג].

בחירה צפונה - יסוד כל חק ומשפט³⁷. הבחירה השמה את המערכות לפי מדרגותיהן, מגדולי המציאות עד קטניהם [עפ"י א"ק ג לד].

גלגול (הזכות או החובה), האמצעות של המסבבים את הדברים הרשמיים בהם נעוץ כח החפץ הגמור, הנכלל בכחות המציאות שלא לחסר ממנה את מושגי המוסר והרשע והצדק וכל העלילות הגדולות המסובבות מהם ועל ידם, באין שום גרעון, "כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהים עשה שיראו מלפניו³⁸". וההכרה המחברת את מושג המשפט הקבוע, עם מושג החופש³⁹, להתאימם עם העז⁴⁰ והמשפט המלא את כל היקום, כי "אלהים שופט צדיק", היא **הבחירה הכמוסה** הגלויה רק ליוצר כל

2. ע"ע הערת הרצ"ה אג' א עמ' שפה-שפו, לעמ' שיט.

3. **הטעות שיש במהותיות עצמותית, והתגברות החפץ לאשתאבה בגופא דמלכא** - ע' לקוטי תורה לרש"י, שיר השירים א. "והנה כלה יש בו ב' פירושים. הא' לשון כליון וכו', והב' מלשון כלתה נפשי והיינו תשוקת הנפש לידבק וליכלל באורו ית"י".

4. ע"ע פנק' א תכד ס"י מח.

5. **יסוד הבטחון** - הוא לא שהאדם בטוח שמה שהוא דורש ימלא ד', כי אפשר שמה שהוא חושב, שהוא הטוב, הוא ההפך מהאמת. אלא שהוא בטוח בחסד עליון וכו' - ע"ע ע"א ג א מג. צבי לצדיק לר"מ חרל"פ פרק ד. להבחנת מדרגות הבטחון השונות ע' ע"א א א קמג, ע"א ג א מו, ובע"א ב ט קעג. ובקצב' ב עמ' יח ס"י טז: "שיטת הלאומיות שאומרים וכו' שאין להשתמש בבטחון לענין לאומי". **אדם הנברא בצלם־אלהים הוא תמצית כל ואחוד הכל, ומצד הכל הלא אין אבוד ולא הירוס** - ע"ע ע"ר א שלב (א"ק ב תקג). ע"ע ע"ר א קעג ד"ה וטעונה "לא אבדת ציורים ורשומים פרטיים הוא הענין של מלוי הקדש, אלא הרמתם העשירה עם כל רכוש ציוריהם לרום מעלות הקדש". ושם שם א ד"ה אני, שם שם רטז ד"ה ד' צבאות, שם שם

שמתעטר בקדושת האמונה והדבקות האמיתית [עפ"י שם].

בטחון⁵ - יסוד הבטחון המעלה את האדם לתכונת קדושה עליונה, רוממות נפש וגדולת קדש - >יסוד בטחון זה, הוא לא אותו הציון, שהאדם יצייר בעצמו שהוא בטוח, שמה שהוא דורש ומבקש, וחושב שדרוש לו, ימלא ד", כי אפשר שמה שהוא חושב, שהוא הטוב, הוא ההפך מהאמת. אלא > שהוא בטוח בחסדו עליון, שברא את העולם ובנה אותו, וכוננו, ומשגיח עליו ברב חסד, ועל כן אין מקום לשום דאגה, לשום עצבון רוח, כי הלא יודעים אנו, שחסד אל נטוי על כל יצוריו, והננו נכנסים תחת כנפי חסדו בכל רגע [ע"ר א רכ].

יסוד (הבטחון ב) שם ד" - לבטוח שהנהגה עוזרת לקנות השלמות האמיתית [עפ"י ע"א א א נג].

יסוד הבטחון והשמחה - נובע מהבירור הפנימי שאין לחפץ, גם לעניני עצמו, כ"א את מה שהוא חפץ אדון כל ב"ה. ואז ימלא אדם שמחה ואומץ לב כפי מדת בירור דבר זה בלבבו, ולפי ערך התאמת כל ארחות חייו לזאת המדה העליונה [פני לד].

בטחון נשגב עליון - החסיון האידיאלי הבא מתוך ההופעה העליונה, בלא שום מבט על הגורל הנופל בחלקה של האישיות הפרטית. כי מתוך השגוב העליון והזיוהאלהי, של מקור כל השלמות ושורש כל תענוג ואור, הכל מתבטל מרוב נועם [עפ"י ע"ר ב עד].

הבהירות של הידיעה האלהית העליונה וחשק הלב הפנימי בהתמלאותם של האידיאליים-האלהיים במלא כל היש, והבירור הגמור שכן הוא, ושהכל הולך לחפץ הטוב העליון, (המביאים) שמחת הנשמה הפנימית, וכל דאגה עצבית מתגרשת, וחדות ד' מתמלאת בכל מהותו של אדם [עפ"י קובץ ה קכה].

יסוד הבטחון - יסוד הבטחון בא מתוך החסון אשר לנו באלהים סלה. כשאדם הנברא בצלם-אלהים הלא הוא באמת תמצית כל ואחד הכל, ומצד הכל הלא אין אבוד ולא הירוס, לא השפלה ולא ירידה, כ"א כולו אומר כבוד וחיים, וכשהאדם מכיר את עוזו באלהי-הצבאות, ד"צבאות, הלא הוא מלא בטחון [ע"ר א קנ].

תכלית הבטחון - קרבת-אלהים הנמשכת מן הבטחון, וגבורת הנפש

בעז"ד הנמשכת ממנה בעת צר, שהאדם מוצא לו תמיד מחסה בשם-ד", וגם בעת אשר כל המסיבות הטבעיות כבר חדלו כח להצילו מרעתו, עז"ד יושגבהו תמיד, והאסונות, הנכונים לבא על בני אדם, באופן כזה שאין הזהירות האנושית יכולה להגן, הרי הם סרים מן הבוטח, כשם שרגשי הפחד הדמיוני סרים מפני האור של הבטחון, ונפשו מלאה אומץ, וסדר שלותי קבוע בה [עפ"י ע"א ג ב קצב, ע"ר ב עה].

הבטחון מדתו - הרחבת כח העז והגבורה, אפילו במה שהוא למעלה מגבולי כח היכולת הקבועה בכחות האדם הגלויים, כי אין מעצור לד' להושיע ולעזור גם לאין כח. **מדת הבטחון** באה לאחר שיאור האדם בגבורה בכל אשר תשיג ידו בכחותיו החומריים והרוחניים, ובבאו לגבול ששם יש לפניו מעצור כח המוגבל החלש, אל יפול לבבו. >וזאת היא **מדת הבטחון** שצריכה להתחבר תמיד עם מדת הגבורה, המועלת למלא את נפש האדם כבוד ועז. וכשהיא מתחברת עם הדעה השלמה והמוסר האמיתי, היא מדרכת את האדם בדרך ד' העליונה, ומכשרתו להיות בד' מבטחון. ומעלתו, שיהיה כבוד ד' חופף עליו לעשות לו ניסים, בין גלויים בין נסתרים, במערכות סדרי הטבע > [עפ"י ל"ה 177 (פנק' ב קכא)].

יסוד החיים הלא הוא הכח לפעול ולעשות, כל איש לפי ערכו, וכל חברה לפי ערכה. החיים הטובים המה, שתהיינה הפעולות מסודרות יפה ועולות תמיד במעלה בהוספת ערך והשלמה. והנה האדם הוא איננו חפשי גמור, פעמים רבות יתצבו לו כצר מונעים רבים שיעכבוהו שלא יוכל ללכת מהלך החיים שלו, שלא יוכל לפעול לפי תכונתו וערכו, ואז הוא צריך להתגבר עליהם בכל עז. ועל זה צריך **שיבטח בד'**, שאם אפילו כחותיו לא יספיקו לו, מכל מקום "אין מעצור לד' להושיע", ותשועת ד' תשגבהו להסיר המניעות, למען יוכל לפעול ולעבוד ולחיות כראוי [עפ"י ל"ה 240].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, בטחון לעומת אמונה.

בטלה - (הממיתה את הנשמה)⁶ - התעסקות בדברים חומריים וגסים [פנק' ד רז].

בי - מבטא, מבליט, את המהותיות הפנימית של הנושא, המכריז על עצמו את התגלותו העצמית, ומודיע את הגנוז בקרבו [ר"מ קלב].

בי - הבעה הבאה מתוך מעמקי הנשמה, הריכוז היותר פנימי ויותר כללי [ר"מ קלב].

מט ד"ה וצור חבלי, ושם שם רכב ד"ה דעו. ובע"ר ב סב ד"ה דרשתי שם שם סג ד"ה הביטו, שם שם קנז ד"ה חלק, ושם שם רנה. **תכלית הבטחון** - **האסונות, הנכונים לבא על בני אדם, באופן כזה שאין הזהירות האנושית יכולה להגן הרי הם סרים מן הבטחון** - ע"ע שם בע"א ג ב קצב, ובמשפט כהן עמ' שכ"ח, שנט. ובעזרת כהן עמ' קמא. ע"א א א קא "גם על ההשגחה האלקית ראוי שיקבע בנפשו שלא יאתה להיות סומך כ"א במה שאין ידו מגעת להשתדל בעצמו". ושם ח"ב ט כ "הבטחון הוא מוגדר כשנשלים את חק ההשתדלות במה שהוא בידנו, ובמה שאין יכולת שלנו מגיע (ה) לזה, שם הוא מקום הבטחון. כי במקום שהיכולת מתגלה חלילה להשתמש בבטחון, שאין זה בטחון כ"א הוללות ומסה כלפי מעלה". ע"ע שם שם כג, ושם ג ב קצו. ע"ע רמב"ם, פיה"ש פסחים נו, עקדה שער כו, בראשית דף רכא. ר"כ, וברבנו בחיי עה"ת, שמות יג יח. ובבאור הגר"א על משלי יד טז, (מהד' פיליפ) עמ' 173 וחסיל מתעבר ובוטח "הכסיל עובר במקום שיש לטעות או במקום סכנה ובוטח בה" שלא יבא לידי רע, והוא בטחון הכסילים כי מי מכריח אותו לילך במקום סכנה". (אך ע' שם ג ה, עמ' 50 49 ובהערה 24 שם וצ"ע, ואולי י"ל עפ"י דבריו שם טז כ, עמ' 197, בחלוק בין עה"ז ועה"ב, ותורה ותפילה. מ"מ, אין שיטה זו עולה בקנה אחד עם שיטת האמונות ודעות לרס"ג י טו שאומר על מי שאומר שבטוח בד' על עניני עה"ז בלא השתדלות, שהיא דעה זרה, דא"כ יאמר ג"כ על עניני עה"ב, ומה תכלית התהומ"צ. ואמנם, כבר נחלקו בענין זה אבות העולם ראשונים ואחרונים. וע' באלפי מנשה, ח"א, פרק צח. ובמערכתו של ר"ש מאלצאן, אבן שלמה, ליקוטים בסוף הספר דף סט. עא. ואא"ל על פיהם). ע"ע אבן ישראל ח"ג, בהקדמה.

6. פנק' ד קלו: ע"י מה שנטוין לצד הגס של תאות החושים, מסתמים כל הצינורות של ההארה הרוחנית, ואין האור של הרצון הטוב נקלט בתוך הלב".

הנושא העצמי, המביע את הרעיון [ר"מ קלב].

בכור - (ענינו) - היסוד הראשי של משך החיים [עפ"י ע"ר א מב].

בכורה - תכונה, שמחיבת להיות משפיע ופועל פעולה חנוכית על יתר הבנים והבנות, שבאים אחריו [ע"ר א קו].

ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, בכורות, קדושת הבכורות.

בל - הוראת שלילה [ר"מ קלג].

בם - מורה חדירת הנושא בתוך התוכנים הרבים העומדים בריחוק מקום מהנושא המתאר [ר"מ קלג].

בן - התולדה האיתנה, העובדת והמסדרת, היורשת את ההארות העליונות שהן הן הגורמות את החידוש התולדתי [ר"מ קלד].

בן - ה' המיוחש לאב' ביחש הקשר הנשמתי היותר חזק [עפ"י ע"ר א פו].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, נחלת ד' בנים.

בן - "בנים" - הצעירות, הצריכה לקבל את השפעתו, של האב' הגדול [ע"ר ב סה].

בן - (בעבודת ד' לעומת עבד) - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

בסום - התבסמות העולם⁸ - תיקון⁹ והתעלות [עפ"י פנק' ג שט, שי].

בסומה של הנשמה - שאיבתה ממעין הקדושה¹⁰ האלהית הפנימית. סוד הקדושה האצילית¹¹ הפנימית, הופעת הנשמה [עפ"י ע"ר א קנג].

ע"ע מתבסם.

בצבוק - תיאור לכל רושם צמחני [עפ"י ר"מ קלו].

בצבוק - ההפריה המתבודדת בחוגיה, וההתגלות הקולית [ר"מ קלו].

בצה - מקום המוכשר לגידול, מסמל את הבסיס הדוגמתי בהתוכנים הרוחניים, בגליפת המושגים, במהות השכלתם וציור¹² אמיתת צדקם, המשפיעים על היסוד המעשי, ערכי הצדק¹³ והמישרים¹⁴ [ר"מ קלו].

בק - ענין של התרוקנות [ר"מ קלו].

בקר - עת' ההזרחה¹⁵ של האורה¹⁶ האמיתית, אשר תביא להכרת החיים במהותם העצמית [ע"ר ב עג].

בקורת - מטרת הבקורת - להגיע אורות מאופל. לברר בחופש והרחבה, על צד השקר המועט, המוכרח להמצא בתוך האמת הגדולה והמרובה, ועל ניצוץ האמת המתגלה בתוך עומק החושך של השקר [מ"ר 288].

בקשת אלהים - דרישת חיים של אמת פנימית [עפ"י קובץ ד פז].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דרישת ד'.

בר - המזון המבריא בכל הערכים [ר"מ קלז].

בר - הבנה של חוצה, העומד(ת) מחוץ להפרגוד¹⁷ אשר חביון-עז¹⁸

בי - מורה על העצמיות¹⁹ המיוחדת של האדם ותוכן החיים הטבעי שלו, שהיא הבסיס לקבל עליה את האור²⁰ העליון²¹ של הנשמה²² [ע"ר א ג].

התוכן המורגשי של האדם בהיותו הפרטית. אותו תוכן שיש עמו ג"כ חבור להצד הפרטי, המסמן את הפירוט היחידי של האדם באשר הוא מוגבל ומצומצם [שם סז].

ביזה - מה ששוללים דרך מלחמה [ר"מ קלא].

בית דין הגדול - מרכזו הדתי, היסוד העיקרי לביאור התורה לפרטיה הנולדים בהמשך החיים, היושב "במקום אשר יבחר ד'", שמשם הוראה צריכה לצאת לכל ישראל [א"ה ב (מהדורת תשס"ב) 127].

בית הגדול - הבית הגדול - כל העולמים כולם בכל הדר²³ כונניותם [ר"מ קמג].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, בית ד'.

בית הכנסת - מקום הקיבוץ הציבורי לעבודת השי"ת²⁴ [ע"א א א נו].

המכון לקיבוץ עבודת השי"ת והרמת כח האמונה²⁵ ויראת-ד' בלבבות [ע"א ג א כה].

(בית) שתעודתו היא עבודת השם ית', >שהוא המקום²⁶ היותר גבוה שבחיים, שכל פינות החיים הפרטיים כולן אליו יפנו וע"י יתעלו ויתרוממו < [עפ"י שם].

הבית של ההתכנסות הפנימית לשם די-אלהי-ישראל²⁷, להופעת רוחו ושייכות מצוותו²⁸ [ל"י א נו].

"אחורי בית הכנסת"²⁹ - באיכותו וערכו - הצד הטפל של בית הכנסת - השגת המבוקש בתפילה³⁰ [עפ"י פנק' ג ער].

פנים בית הכנסת - באיכותו וערכו - החלק העיקרי של בית הכנסת - תכליתו להרבות כבודו³¹ של השי"ת בלב כל הנכנסים בתוכו, ולתכלית זו באה התפילה³² [עפ"י פנק' ג ער].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, רנה ותפילה. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע. ושם, מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה.

בית הכסא - מקום התגלות שפלות החומריות האנושית מצד עולמו הפנימי [ע"א ג א יג].

ה' האמצעי לטהרה³³ של הלכלוך הטבעי המחליא באי נקיונו בהשארות בגויה [ע"א ג ב עג].

ע' במדור מלאכים ושדים, שעיר של בית הכסא.

בית המרחץ - מקום התגלות שפלות החומריות האנושית מצד עולמו החיצוני [ע"א ג א יג].

בך - מבטא את היחש החודר בפנימיותו של נושא חוצי, העומד לנכח

7. ברכות ו:.

8. בש"ק, קובץ א קט: "התבסמות העולם ע"י כל המשך הדורות, ע"י ביסום היותו עליון של גילויי השכינה בישראל וע"י נסיונות הזמנים, התגלות היחש החברות, והתרחבות המדעים, זיקקה הרבה את רוח האדם, עד שאע"פ שלא נגמרה עדיין טהרתו, מ"מ חלק גדול מהגיונותיו ושאית רצונו הטבעי הנם מכוונים מצד עצמם אל הטוב האלהי". ושם שצד: "העולם בהתבסמותו הולך הוא ומתעלה בתוכיותו. האדם מוצא את חפצו, הולך וטוב בערכו הפנימי".

קודש הקדשים של הדממה העליון(נה) אצור שמה [עפ"י ר"מ קלח].

בר - תרגום בן [עפ"י ר"מ קלח].

ברה - מנצחת את כל צללי המחשכים [ע"ר ב נז].

ברוך - (משמעו בברכת-המצוות) - מקור-חיי-החיים, אוצר הטוב והקודש, ששפעת כל ברכת ההויה שמה היא גנוזה, המוער בבאנו להוציא מן הכח אל הפועל את האור הקדוש של מצוה מעשית, בהתגלות המפעלית, ובהארת היפעה האלהית, הנובעת מראש מקור אור החיים העליונים של חיי-העולמים, מתמשכת אז שפעת ברכה, ההולכת ומפלטת לה את נתיבה בהתחשפות האורה של החיים המעשיים, ומעין החיים מתברך במקורו, בהיותו מוכן להתגבר בשטף ברכותיו ע"י אותו השביל החדש, ההולך ומתבלט ע"י מפעלנו במעשה המצוה הבאה ממרום החפץ האלוהי העליון, מקור החיים והטוב, אל תחתית מעמקי העולם, הנמצר במצרי החמריים וכוחותיו המעשיים [עפ"י ע"ר א ז].

ברייאה - הברייאה - הממשיות המוגלמת [א"א 125].

ברייאה - התהוות העולם וכל אשר לו מאותו החפץ הקדום, המלא עז, המעוטר בגבורה ובכל אור קדשי-קדשים, עדינות הטוב, החסדים הנאמנים עדי-עד [א"ק ג ע].

היש המצומצם שאנו פוגשים בצירוף של הויה, שבחופש ולמטרה ידועה, נלחצה בצמצומה [עפ"י קובץ ז קנא].

היצירה המוחלטת. היכולת הבלתי תנאית מציאה הכל, על-פי היסוד החפצי [עפ"י קובץ ה קפה].

הוצאת יש מאין [ק"ת עז].

ברייאת העולם - הופעת האור של הקדושה העליונה התורנית, בתור אורי-החיים של קבלת-מלכות-שמים, של כבוד-המלכות,

המאיר בהויה והיצירה כולה [עפ"י ע"ר א קיא].

ברייאה ראשונה - "בראשית ברא" - (התהוות) שלא על דרך השתלשלות אלא בכונה ראשונה [עפ"י נ"א ה 22-21].

ע"ע נברא. ע"ע מחשבה אלהית על דבר העולם. ע"י בנספחות, מדור מחקרים, תכלית הברייאה. ע"י במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, בורא. ר' יצירה. ר' עשיה.

ברייאה - עולם הברייאה - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

ברייאות - המצב הטוב המסכים אל כלל המציאות, מבלי שיופרע הסדר ביציאת פרט אחד מהסכמתו אל הכלל [עפ"י ע"א א ה נח].

ברייאות רוחנית - הברייאות הרוחנית - ההרגשות הנפשיות כולן, במצב הנורמלי. הרגשת היופי, האהבה, נטיית הגבורה, חשק החיים הברייאים [עפ"י קבצ' ב קכז].

ברייקה - פעולת התקפה (רוחנית) חזקה בפתאומיותה [רצ"ה א"ש ב הערה 3].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור, זיו, ברק.

ברירות - הזיכוך המחשבי והמעשי [ר"מ קלח].

ברית - קשר שכלי, נמוסי או טבעי, בין שני נושאים [עפ"י ע"ר א שפד].

ע"ע אמונה בברית. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, זכירת הברית.

ברית - שורש ברית, וברית ברית במובן המוסרי - שהענין החיובי ואידיאלי, הנובע מתמצית המוסר היותר נעלה ונשגב, יהיה מוטבע עמוק וחזק בכל טבע הלב והנפש, עד שלא יצטרך לא זירוז ולא חזוק ולא סייג לשמירתו, כ"אם יהיה מוחש וקבוע, כמו שטבועה, למשל, בלב אדם ישר מניעת רציחה וכדומה מן השלילות [של] הרעות שכבר הספיק כח המוסר הכללי לקלטן יפה [מ"ה ברית א פני

9. הזכיר הרב מרדכי גלובמן בנ"א ה עמ' 22 מדברי אבן עזרא, בראשית א א "רובי ממפרשים אמרו שהברייאה להוציא יש מאין וכן "אם בריאה יברא ה'". והנה שכחו "ויברא אלהים את התנינים" ושלש בפסוק אחד "ויברא אלהים את האדם". ו"ברא חשך" שהוא הפך האור שהוא יש. ויש דקדוק המלה ברא לשני טעמים: זה האחד, והשני "לא ברה אתם לחם". וזה השני ה"א תחת אלף כי כמוהו "להברות את דוד" כי הוא מהבנין הכבד הנוסף ואם היה באל"ף היה כמו "להבריאכם" ומצאנו מהבנין הכבד "ובראת לך". ואיננו כמו "ברו לכם איש" רק כמו "וברא אותהן בחרבותם" (יחזקאל כג מז). וטעמו לגזור ולשוש גבול נגזר והמשכיל יבין. וכן כתב הרמ"ק בפרדס שער אבי"ע פרק א "ברייאה מלשון ברא [...] כונתו חוץ, או מלשון כריתה, כמו "כי יער הוא ובראתו" (יהושע ז). ובראש אמנה לאברבנאל: "ברא" הונח בהנחה ראשונה יש מאין, ומזה הושאל על כל בריאה ניסית או נשגבה היוצאת מגדר הטבע. אמנם גם פירושי ראשונים אלו לא יעמדו במבחן דברי האדרת אליהו, בראשית א א, ד"ה ברא "הבינו כל מפרשי הדת שמורה על דבר מחודש יש מאין. אבל מה יאמרו "ויברא אלהים התנינים הגדולים" וכן "ויברא אלהים את האדם בצלמו" וכן מה שתקנו קדמונינו בכל ברכת הנהנין "בורא פרי האדמה", "בורא פרי העץ", ונשאר כללם הידוע מעל". על כן פירש הגר"א שם "מלת בריאה הונח להורות על חידוש העצם אשר אין בכח הנבראים אפי' כולם חכמים ונבונים לחדשו... וכן תיקנו "בורא פרי" כי אינו בכח כל הנבראים לחדשו בעבור שהוא עצם פועל ה'". "ברא הוא עצם הדבר ואפילו יש מיש". ובמספחת ספרים ליעב"ץ, פרק ח ד "לשון בריאה מורה על יש מיש על דרך האמת. ויתכן גם בריאה אין מיש" וכו' עש"ע שהאר"ך, (ע"ע ע"ט לב ד"ה לא). וע' בדרך חיים למהר"ל, ר' ושמ' שכא "לשון בריאה נאמר על הצורה הנבדלת האלקית שדבק בנבראים, וזה כי האדם כתיב כפי" בצלם אלקים עשה את האדם, שתדע מזה כי דבק בצורת האדם ענין אלקי, וכן בשמים וארץ שהם כלל העולם, אין ספק שדבק בהם ענין אלקי ולכך כתיב לשון בריאה. וכן התנינים הגדולים שהכתוב מפרש שהם תנינים גדולים, ולפי גדלם עד שהם בריאה נפלאה דבק בהם ענין האלקי נאמר אצלם לשון בריאה. כי כל הנבראים יש בהם דבר זה כמו שיתבאר רק התורה הזכירה לשון בריאה באלו שלשה, כי באלו שלשה מפורסם ונראה לגמרי לעין ובשאר דברים אינו נראה". והרש"ט גפן, בממדים, הנבואה והאמתנות, תורת הנבואה הטהורה, מאמר שני, עיון בנבואה ובמפתים, פרק יג הגדיר בריאה: "יציאת היש ממה שאיננו נופל תחת הציר באופן בלתי מובן ובלתי מושג לא לשכל ולא לחוש ומבלעדי כל הכרח". עש"ש פרק יד. ושמ', מעשה בראשית והאמתנות, סוף דבר, א, הגדיר: "הברייאה הוא השתכללות צורות הזמן והמקום על פי כוח נסתר ונעלם, בדעת האדם והכרתו". עש"ש הערה 11. ובקסת הסופר לר"א מרקוס, בראשית א א "ברא - הוציא יש מאין שלא כפי טבע הנברא", עש"ש עמ' ב-ד בהרחבת דברים נפלאה. ע"ע מנפת צוף, למו"ר הרב יהונתן שמחה בלס, ח"ב עמ' 825 "המונח "ברא" ראוי להמצאת מציאות ראשונה שלאחר מכן נותרה כבררת מחדל". כדרכו של הרב רב דבריו, על פי הסברו בסוגיה יעלו כל הפירושים בקנה אחד.

פעולה המגעת אל התכלית העליונה שכיון השי"ת ולא פעולה של חול¹⁰ [מי"ש שנ].

ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל, ברית עולם. ע' במדור מועדים וחגים, קידוש הזמנים.

ברכה¹⁰ - תוספת אור¹⁰ ויתרון [עפ"י א"ק ב תקלד].

תוספת חיים עצמיים מקוריים [עפ"י שם רצד].

תוספת מעלה, הופעה¹⁰ ועליה¹⁰ [ע"ר א ריז].

ההוספה התמידית במעלה [שם].

התוספת התדירית, בשפעת¹⁰ אור הקדש¹⁰ וחיי האמת¹⁰ [שם].

התוספת וההגדלה [שם סב].

שפעת חידוש¹⁰ ומקור חיים [ע"א ד ט ק].

שפעת¹⁰ חיים טובים, נעימים ורעננים¹⁰ [עפ"י א"ק ג קפח].

שפע החיים, העז והעצמה [ע"ר א ריד].

השפעה והשלמה [עפ"י ע"א ג ב מט].

ענין הברכה וברכתמים המשקה את הארץ [מא"ה ד קסד].

ע"ע מתברך. ע"ע מברך. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "יחוד ברכה קדושה". ע"ע קדושה.

ברכה - **ברכה המושפעת מחסד¹⁰ אל עליון** - האורות העליונים כשהם מופיעים על הנשמה¹⁰, על נשמת הכלל¹⁰ ועל נשמת הפרט, המרחיבים את מהותה, מעצמים את הוית, ומעלים אותה למרומי האושר¹⁰ הנצחי¹⁰ [עפ"י ע"ר א קנח].

ברכה - **הברכה היסודית של העולם** - ההתעלות¹⁰ התדירית של דעת¹⁰, בגדלה¹⁰, ביפעתה¹⁰ ובטהרתה¹⁰ [ע"ר א נ].

ברכה - **הברכה הכללית** - הברכה הנכנסת בעומק הפנימי של החיים, ברכת שלום¹⁰ הפנימי שעל ידה ימצא האדם שהחיים המה טובים כשהם לעצמם, וממילא אין עמם מחסור כשהם מתמלאים עם הדרישות המעשיות [ע"א ג ב רכז].

ע' ברוך.

ברכה - **הזכרת השם¹⁰** היא היסוד הפנימי השרשי של הברכה, והמלכות¹⁰ היא מהותה העצמית הממשית [א"ל קיט].

ברכה לעומת הודאה - ע' בנספחות, מדור מחקרים.

"ברכה לצורך" - **ההופעות¹⁰ העליונות¹⁰**, המופעות בנשמתנו מעולמי התעלומה, תפקידן הוא לרומם בנו את התוכן המהותי של כל עצמות חיינו אל רום הנצח¹⁰, אל ההוד¹⁰ האלהי הנשגב ברוממות קדשו. ואם יופיעו המון הארות¹⁰, ורכוז לא יהיה להם בעצמיות מהות החיים שלנו, הרי הן לנו כאבודות. על כן אין לנו רשות לברך ברכה כי אם לצורך, וברכה שאינה צריכה, ומה גם ברכה לבטלה¹⁰, הרי היא לנו נשיאת עון וחלול שם שמים. הבהקת האורה הרוחנית מתגברת היא בתעצומתה על ידי הברכה, מתאדרת היא ההארה הרוחנית בנשמתנו מעולם הנעלם, בא לידי גלוי ע"י בטוי הברכה המון רב של מחשבות רוממות וציורים נאדרים בקודש. ומתי

[ה].

ברית - **יסוד הברית** - הפעולות המוסריות¹⁰, ביחוד הדתיות, המכוונות לכבד את ד' לפי ציור¹⁰ המדמה¹⁰. השגחת ד'¹⁰, שימצאו דתות לכל אומה, המחזקות את הצדק בעולם. ושתמצא בהן אחת יסודית, שמחזקת מעוז הציורים האמיתיים, ומקשרתם אל השכל המעשי - תורת ישראל¹⁰ המאירה באורה הפנימי בבית ישראל ומפיצה קרנים ג"כ לבני נח. והוא אות ברית בין אלקים ובין האדם בכללו, שמונע עכ"פ מהשחתה [עפ"י פנק' א קמד (קבצ' א נו)].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, קשת.

ברית - **פגם הברית** - ע' במדור הנטייה המינית.

ברית - הטבע של קדושת היהדות¹⁰. עצם ההויה הנפשית והטבע הרוחני וגם הגופני, של הכלל¹⁰ כולו ושל כל אחד ואחד מ ישראל. הטבע היהודי במעשה, ברעיון, ברגש ובמחשבה, ברצון ובמציאות [עפ"י א"ש יז ד].

קדושת הברית - אור הטבע הישראלי הנקי [א' מד].

ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל, הפרת ברית. ע' במדור מלאכים ושדים, אליהו.

ברית - המושג העצמי של התוכן אשר לנצח¹⁰ העומד למעלה מכל מושג מוסבר באיזה הגיון¹⁰ מוגבל [ע"ר א רב (ע"א ב ט קנז)].

◊ הברית מיוסדת על תוכן קים, שאיננו נופל תחת שום שינוי [שם צז].

ברית - **תוכן הברית** - הזכרון¹⁰ העולמי שאינו סובל שום הגבלה ציורית¹⁰ כלל [עפ"י שם רב].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, רזא דברית.

ברית - **(לעומת חסד¹⁰)** - מעלת בטחוננו וחוזק מציאותנו, של כל דבר נעלה בחייה הרוח¹⁰ המתפשט במציאות [עפ"י ע"ר א פג].

הודאות המוחלטת¹⁰ [עפ"י א"ק א רז, ע"ר א פגפד, רב].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אחרית, לעומת הראשית בחיי הרוח. ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל, ברית עולם. ושם, נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה.

ברית - **הברית שכרת ד' עם ישראל** - שאי אפשר כלל שיהיה ח"ו כלל ישראל נבדל ונפרד מקדושת שמו¹⁰ הגדול ב"ה [מ"ש שיד (מא"ה ג רג)].

כריתת ברית השי"ת עם ישראל - שאע"פ שהזמן פועל שינויים גדולים בעולם, ובני האדם הפועלים בזמן הם חפשים בבחירתם¹⁰ והענין ארוך מאד, א"כ היה נראה לכאורה שאפשר הדבר שיצאו הדברים בכללם חוץ למטרת החכמה העליונה¹⁰ שכיון הבורא יתברך ח"ו, ע"י בני אדם הפועלים שינויים רבים בבחירתם ע"י הזמן. ע"כ השי"ת בחר בישראל¹⁰ וצוה אותם לקדש חדשים ושנים. פי' שע"י כחן של ישראל ופעולתן בעצמם ובעולם, תהי' ערובה בטוחה שכל הדברים יחזרו אל תכליתם, והזמן יפעול פעולה מקודשת¹⁰, היינו

10. רקאנאטי עה"ת עקב: "הברכה היא אצילות תוספת המשכה מאפיסת המחשבה שהיא מקור החיים". ובשלי"ה עה"ת, וזאת הברכה, תורה אור, ד"ה וכבר כתבתי: "ענין ברכה הוא התפשטות בשפע רב תמיד נצחי".

ברכת הדיוט הצריכה לגבוה - ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל.
בת - תיאור המין הנקבי שבכל נושא, ביחס להערך של המוליד והמחדש אותו, או המוציאו עכ"פ אל הפועל הגמור, כלומר ביחס ההורים האב^ו או האם^ו, או ביחס להנושא המיני הזכרי, שגם הוא מיוחס אל ההורים כלומר הבן^ו [ר"מ קמ].
בת - מלת תואר, המדה [ר"מ קמ].

הם לברכה באמת - בזמן שיש להם רכוז בנטיית החיים שלנו במהלך קדשם. **ברכה לצורך** - צורך גבוה וצורך הדיוט [ע"ר א לא].
ברכה שיצאה מפינו והשיגה את הרכוז בחיי המפעל ובהכרה המפורשה [עפ"י שם].
ברכת ד' - החיים המלאים צדק^ו ע"פ תכונתם ואופיים [ע"א ב ט ער].
ברכת ד' - "לברך את שמך" - ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל.

ג

גא - תאור הרוממות הגשמית [עפ"י ר"מ קמא].

גאווה עליונה - הגאווה העליונה - כשאור הקודש העליון של המקור הראשי אשר להחכמה הקדומה מופיע בהארת אורה בתוך הגמול העולמי, ומשפט הצדק מבהיק את אורו בבהירותו, **הגאווה העליונה** מתגלה בעולם [ר"מ קמא].

ע' במדור תיאורים אלהיים, גאות ד'.

גאונות - מקוריות יסודיות [ש"י א 67].

גאונות רוחנית - עצם כחות הנפש, קדושת הרגש וגדולת הכשרונות, בהתקבצם יחד, באיש אחד מיוחד ומצויין [עפ"י א"י כד]. **גאונים - תקופת הגאונים** - התקופה הגדולה שאחר חתימת התלמוד, שהיתה תקופה הרת עולם בחיי הרוח הפנימיים של אומתנו. הנוגעת לעיקרה ויסודה של חכמת ישראל. תורת ההלכה והאגדה של רבותינו הקדמונים בבבל, גאוני סורא ופומבדיתא, אשר מידם נמסר לנו המבצר הגדול לחומת אש דת התלמוד הבבלי כולו [מ"ר 315].

גאות עולמים - גאות קדש המתנשא מימות עולם, המתעלה מכל עליו ופאור, למעלה מכל תכן של שאיפה היותר נאצלה השיכת לכל דבר נברא, גם בהתאחד הכל למטרתו היותר עליונה, שהיא תשוקת קדשם של עם ד' [עפ"י ע"ר א קנט].

ע' במדור תיאורים אלהיים, גאות ד'. ושם, מתנשא מימות עולם. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, גאה.

גבהי גבוהים - מקור שרשו, חיי נשמתו (של האדם), אור חיי נשמת כל העולמים, אור אל-עליון טובו והדרו [עפ"י א"י ב].

גבוה - (לעומת נמוך) - כללי ומופשט [עפ"י קובץ ג קז].

גבוה - (לעומת רם) - מצטיין ג"כ ביחש להמשך הדבר, ההולך וגבה מתחתית מצבו עד הרום העליון [ע"ר א קיב].

גבולים - זמנים ומקומות, מעשים ומחשבות, שאיפות ורצונות מוגבלים [ע"ר א קצג].

ע"ע מגביל.

גבולים - גבולים וגדרים - המניעות [ע"ט טו].

ע"ע הגבלה.

גבורה - הגבורה המפעלית - היכולת להסיר בחוזק יד את כל המפריעים לציורים ההבנתיים והידיעתיים מהתגשמותם במעשים [עפ"י ע"ד ח].

היכולת להגשים, להוציא אל הפועל [עפ"י א"ק ג קו].

כח רצון כביר וכח מפעל עז, שיוכל להוציא מן הכח אל הפועל כל אשר ברוח עמו [עפ"י פנק' א שצט].

גבורה - היכולת לעמוד נגד כל מהרס המציאות ומחריבה, העמדה

נגד כל העומד להחריב ולהפריע את הטוב ואת ההשפעה הראויה להביא תועלת לברואים [ע"ר א קג].

גבורה - כשרון הגבורה - כיבוש החיים, ישוב העולם, וההתכונות המעשיות לכל פרטי פרטיה [קובץ ו קנז].

גבורה - אומץ הנפש של שכלול הרצון, בתגבורת עוזו, היראה [עפ"י מ"ר 100, וקבצ' ב קסו].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, גבורות הגבורה.

גבורה - נאזר בגבורה - מלא עז חיים אמיצים ומכובדים [פנק' ד תמח].

גבורה - מדת הגבורה (האלהית) - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר. **גבורה - (לעומת גדולה)** - ע' בנספחות, מדור מחקרים, גדולה וגבורה הבדל שביניהם.

גבורת האמת - ע"ע אמת, גבורת האמת.

גבישי - משוכלל במלוא מדתו ותאר חמרו [עפ"י רצ"ה א"ש יב הערה 16].

גבר - איש באנשים עם מילוי כל כחותיו בהקפה שלמה, חי ופועל [ע"א ג ב קעב].

ע"ע "אנוש". ע"ע "אדם".

גברת - אשה ראויה להנהגה [ע"א ב ז מז].

גג - הבניה העילית שבמושב האדם [ע"א ד ח טז].

למעלה מהתכונה הרגילה של המון החיים, יושבי שפל, בכל תביעות חיייהם ורגשות נפשם [ע"א ד ח טז].

גד - יסוד הגד - הגדה מראש את גורל האדם, הנמשך מהמשכה הנמשכת בקביעות איתנית, כפי הטבע הקבוע, מבלי הבא בחשבון את אשר תחולל יד האדם בבחירתו לשנות בו [עפ"י ע"א ד ו צט].

גד - המשכה תדירית ההולכת ומגרת את השפעתה בהמשכה קבועה, שמתוך כך נקל להגיד גם כן את הגורל האישי למשתקעים בתכונות ההווה על פי היסודות המוצקים והאיתנים שבה בחומר וברוח > שאין לה שום מקום במציאות לפי האמת < [עפ"י שם].

הסכמת חלקי העולם הכללי, הגשמי והרוחני, במבטם והתאחדם זה עם זה, להיות משפיעים את המסלול של צביון החיים המיוחד אשר לכל נושא, שתיאור ההתגמלות של הנושאים, בואם בגבול המפעל, והערכתם לגבי העולם החיצוני לערכם, והכשרון לשאוב מכל מקור המזדמן להם, לינק מכל מבוע של חיים ושפעת כח הבא בהתנגשות עמם, זה כולו מתמם את ערך המזל, העושה חטיבה קבועה על המהלכים של הפרטים מתוך המהות הכללית, שרק בהנשא הרוח למעלה מהעיבו הגבולי, ובהתרוממו ממעל להדלות העולמית, הרי הוא מתנשא למעלה מן המזל, אין מזל לישראל. אבל בהיות ההגמלה

תאיר את השכל בשום דבר בינה, כ"א תוסיף עקשות על שרירות לב של הרשעות למלא את הנפש תמהון ושכרון [ע"א ד ז יד].

ר' גדוף. ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות, אמוגשי, גדופי.

גדרים - ע"ע גבולים.

גודל - **הגודל לעומת הקוטן** ° - הכלליות [א"ק א עט].

ע"ע גדלות. ע"ע גדולה.

גוון - **צבע** - הסברת איזה תכן של הבלטה ללבישת הצורה אשר לעשר הגדול של כלל° ע"י פרט. כשהפרט מתגלה רק כדי לגוון על ידו איזה ציור° תכונתי מוגבל° להופעה גלויה של העשר הפנימי שצפון בכלל, המתגוון ע"י גילוייהם של מדות הגבול של הפרטים²

[עפ"י ע"ר א קפא].

ציור פרטי [עפ"י ע"ר א קעג].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, חשמל. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, תחש. ר' צבע.

גוי - הקיבוץ הכללי, > שהוא מושפע מהפרט, מהאדם היחיד < [פנק' ג שסח (קבצ' ג ככג)].

קיבוץ של אנשים. הערך הצבורי מצדו הממשי של רבוי האנשים הפרטיים הנמצאים בו, בחבור גזעם ותכונתם כשהם לעצמם [רצ"ה ע"ר ב תא"ב, עפ"י שם א רד, רה"ו].

גוי - ("**גויים**" **לעומת "עמים"**) - אלה שיש להם הסתגלות לשמירת רוח עצמי פנימי, המתפתחים בהכרה עצמית, שומרי גזעם ותכונתם, בעלי נפש מרגשת פנימית, בעלי ההכשרה של איזו רוחניות שירית פנימית, שומרי הרוח המיוחד אשר להם ומאמצים באיזה אופן שהוא את סגולת מוצאם [עפ"י ע"ר א רה"ו].

גוי - (**לעומת עם**)° - מהות התוכן הקיבוצי הפנימי. המצטרף בעובדת ההתקבצות [עפ"י א"ל עו].

צבור, כמות [ש"י פיקודי סדרה ב, תשל"ו 4].

ע"ע עם³, ע"ע אומה. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, משפחות עמים.

גולם - ערך° מוגבל° ותוכן נקצב [עפ"י ר"מ קסז].

גוף - הדבר הנדרש לחיים, לאורה° ולהפרחה [א' מח].

גוף, תוכנו - ערך של קבלת חיים מאיזה רוחניות° מציאותית [ע"ר א נב].

גוף - (**בתאורי הקב"ה**) - ע' במדור תיאורים אלהיים.

גוף - **הגוף הטבעי במצב תכונתו הגופנית** - ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו.

גופני - (**לעומת נפשי**)° - כמותי חיצוני° (לעומת איכותי פנימי°) [רצ"ה א"ש יד כא].

גורל - הזכיה הנעלמת, שאין ידועה סבתה המוסרית° הנכונה. מזל-עליון°, שאי-אפשר להעמידו באיזו בחינה הגיונית וצורה

מחוברת לשאיבה, ועם דלות ההקצבה, ופתיחת התפיסה המוחשית, או ההצטייירות ההבנית, כשמתאגדים יחד, נעשה המורד מוכן לערך מזלי, ובא גד [עפ"י ר"מ קמד].

ע"ע מזל, יסוד המזל. ע"ע כוכבים.

"גדולי" - מורה על רוממות מעלה [מ"ש קכח (מא"ה ג קמג)].

"גדולי" - אדם גדול - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות, "אדם גדול".

"גדולי" - (כינוי לדי) - ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים.

גדולה - ההצטיירות° הכללית של המעשה אשר עשה האלהים° [ע"ר א רל].

גדולה - (**לעומת גבורה**) - ע' בנספחות, מדור מחקרים, גדולה וגבורה הבדל שביניהם. ע"ש רבים, תאר הרבים לעומת תאר הגדולה.

גדולה - (**גדולתו של אדון-עולם**) - ע' במדור תיאורים אלהיים, גודל עליון.

גדולה לדי - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל.

גדוף - (**כלפי שמיא**) - כמה מדות יש בגדוף, ומעקרו ומכללו הוא מיעוט יחס הכבוד° וחרדתו - והזילות שבזה [להלכות צבור (מהדורת תשע"ט) רצג].

◊ מכח הכרות חשוכות וציורי שקר בהענין-האלהי, שכל מיעוט יראה וכבוד הוא בא מיסודו, הולך הרע ומתגבר עד כדי התוכן החשוך של **הגידוף**. אמנם הגידוף תוכן שלילי יש לו, לא קישור לאיזה ענין, כ"א ניתוק מהאור הטוב המחיה כל העולמים, אבל ההחשכה שבאה ע"י הריחוק, מחוללת תנועה רבה של רשעה בהכחות השפלים [קובץ ה ל].

ע"ע גדפנות.

גדלות - (**לעומת קטנות**° **באדם**)¹ - כלליות°. הכנסת האדם את עצמו בחיי הכלל, מתוך הכרת הטוב° והאור° באמתת עצמם, כשהאדם שוכח מעט את עצמו, את פרטיותו, והטוב הכללי לוקח את לבבו, בביכור המחשבה-האצילית° העליונה°, כאשר האמת של שכר ועונש איננה הגורם העיקרי בדחיפת החיים המוסריים°, כי אם התשוקה-האידיאלית°, לחיים שיש בהם תוכן מדעי ומוסרי במלא מובנו [עפ"י א"ק ב תקט, שם ג שכא-שכב].

גדלות - כלליות [עפ"י מ"ש ס].

ע"ע גודל, הגודל לעומת הקוטן.

גדלות - **במעמד הבהירות שלה** - ◊ או אנו וכל עצמיותנו נעשים מובלעים בזהרה° הכללי° האלהי° שממעל לכל הגבלת° עולמים° [עפ"י ע"ר א יט].

גדפנות - המרדה גרועה על הטוב שלא תוכל לתן שום דבר ולא

1. בא"ק א נג-ד "תור הגדלות תובע מן האדם שלא תהיינה פעולותיו מצות אנשים מלומדה, אלא שכל פעולה וכל הרגל, כל עבודה וכל מצוה, כל רגש וכל רעיון, כל תורה וכל תפלה, תהיה מוארה באור הגנון, באור הכללי, הגנון בנשמה העליונה לפני הופעת פעולתם".

2. **גוון** - ע"ע א"ק א מד, ע"ר ב רנה, קנו ד"ה חלק, א"ק ב תנו ושם ג פט, א' ט.

3. ע"ע בע"ר ב תא"ב. ל"י ח"א ויחן ישראל נגד החר. מלכ"ם, ישעיה א ד באור המלות.

משפטית [ע"ר א קט].

שאין מתגלה מה טעם זה זכה, ומד"ו כל משפטו בטעם גמור [פנק' ג צ].

גורל עליון - כל המהות התמציתית של חיי האדם [עפ"י א"א 133]. נקודת האמונה⁴ [שם 134].

גזירה⁴ - המשפט הגמור, החובה היותר גמורה [עפ"י קובץ ז קפג (ב"ר שכה)].

משפט ודין גמור, חק איתן. משפט צדק שיתגלה בכל שלמותו בבא עתו [עפ"י א"ה (מהדורת תשס"ב) ב 93].

ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, בהגדרות המבוא, מצוות, כל מצוותיה של התורה, חקי התורה.

גזירה - עיקר הנחתה היא לפי ערך שלשלת הנצחיות שהסיבות מתיחסות למסובביהן לפי מהלך המציאות [ע"א א א קלח].

גזרה עליונה - חשבון של פרעות תוצאת חיסרון הדיוק, היותורים והדברים שבני אדם דשים בעקביהם, היוצא אל הפועל בהריסות כלליות או פרטיות. השפעה של אי הדיוק המוטבע ברוב החיים הסוללת דרכה לגבות את חובה באופן ציורי או מוחשי.

הגזירות העליונות - יוצאות בזעפן כסדרי הוויה וחיים המושפעים לצורך הכלל ההולך במרוצת חייו על פי סדרי משקלות שיש בהם צדדי הכרעה שאינם מדוקדקים בכיוון גמור לפי המגמה האלוהית העליונה. **הגזרות העליונות** באות לגבות את החובות של חיסרון הדיוק שבחיי המוסר שהם אינם ניכרים כל אחד לעצמו ולשעתו אבל מסתרגים בעידן ריתחא בהיקבצם [עפ"י ע"א ד ו סב].

גידוף - ע"ע גדפנות.

גיהנם - הכח הכללי, ים הכליון וההעדר, המתוך ומחדש חידוש אופי גמור [עפ"י ע"א ד יב נא].

הכח המעדיר והמהרס שמגמתו לשנות את הצורות הראשונות על ידי כחו המכלה, עד שיצאו בפנים חדשות [עפ"י שם מז].

כח המכלה שמגמתו השכלול הכללי שבא באחרית, על ידי ההירוס והכליון. >המגמה של מציאותו היא מגמת השכלול הבאה במקום שיש הכרח של הירוס ושברון, כדי להגיע אל הכונה האחרונה של השלמת ההווה, על ידי הסרתם של הסיגים המוחלטים, וחידוש יצירה חדשה, בצורה מחודשת, מתוך היסוד המקולקל שקדם > [עפ"י שם מט].

שאיפתו של הגיהנם - מגמת התיקון ע"י הרס וכליון הקדום [שם

מז].

גיהנם - המירוק⁵ של הנשמות מזוהמתן⁶ (ב) צער העמוק הנחשולי [קובץ ח ק].

מירוק בדרך הפועלת לשנות את טבע הנפש עצמה [עפ"י ע"א א א קסט].

שינוי עצמיות הנפשות להכשירם לצד הטוב⁷ המתקן קלקולים הנדבקים בעצם טבעם [עפ"י ע"א ג ב רעד].

תפקידו של הגיהנם - לשנות את הצורה העצמית של הנשמה, נשמת החיים, הרוח והנפש, על ידי הכליון של החלקים העצמיים הגרועים שנתעצמו בקרבם, עד שאחר ההיתוך הצורי הזה, יצאו כחות החיים הפנימיים בצורה אחרת, לגמרי חדשה [ע"א ד יב נ].

גיהנם - הבוץ בו מרגשת הנשמה את צרחה הגדולה כאשר טבעה בו, בבא זמן האורה והנשמה מתנשאת למרום טבעה. הרשמים הטבעיים שישנם בנפש האדם להיותו יורד על ידם לשפל מדרגת הבהמות, כשהם פועלים את פעולתם ע"י כשלונו המוסרי⁸ של האדם שלא כהוגן, נמשך האדם על ידם במצב רוחני הפוך מטבע הנשמה הטהורה⁹ והאלהית שבקרבן; ומיעוט הכח, שנתדלדל מקרב הנשמה חילה הפנימי ע"י דרכיה הפרועים, הוא מועיל לא להחיותה כולה בשלמותה, כ"א להטעימה את מעמדה האומלל והאיום ולהבעיר את תשוקתה להחליץ מחשכת הדמיונות הגרועים שכסו את שמה הבהירים [עפ"י ע"א ג ב רלד].

כור מצרף להרוחות¹⁰ והנשמות¹¹ שבגלל חטאיהם¹² יצאו מעולמם החומרי¹³ במצב של קלקול. הכח שעל ידו יבואו לידי יצירה חדשה ויותר מושלמת, יסורו הסיגים מהכסף הטהור של כוחות החיים ושל כל מה שיחובר להם. כח המכלה והמשבר¹⁴, הים הגדול השוטף כליון על כל הצורות הקדומות, המעבר המשלים את צביונה של היצירה בכללותה [עפ"י ע"א ד יב מג].

מקום¹⁵ ששם מתגלה לעצם הנפש המרגשת הרגש האכזרי שפועלת עליה ההשקפה האמתית של אבדן הטוב היותר נחמד, האוצר היותר יקר שבכל אוצר החיים, שם מתגלה כח הצער¹⁶ בכל כחו, הצער המגיע מהכליון המוסרי¹⁷ [עפ"י ע"א ב ט קיב].

חוסר התורה¹⁸ [א"ת ז ו].

גיהנם - **"שרה של גיהנם"**¹⁹ - הכח המשבר את הצורה²⁰ הרוחנית ביסודה, בכח ההרס האכזרי שלו [ע"א ד יב מה].

גיהנם - **"אשו של גיהנם"** - כח הצורב של ההעדר הנורא [עפ"י שם

4. של"ה, תושב"כ, פרשת חקת, ד"ה במדרש רבות ו"כבר השיגוהו (לרמב"ם שאמר שגזרות הם בלא טעם) על זה. ואדרבה כל המצות בטעמיהן הם גזרות. ושם שם ד"ה הענין "לכך נקראים כל המצות גזירות, כי כמו שהנשמות חלק אלוה ממעל, לקוחה ממנו יתברך, כך המצות גזירות, 'אוכלא דאפרת', חתוכות ממנו, מלשון 'לגזור ים סוף לגזרים', 'והוא עבר בין הגזרים' וזהו כריתת הברית... וכן כל גזרה דרבנן, רצונו לומר, שהוא נגזר ונחתך מטעם איסור דאורייתא, כדי שלא יבא לידי איסור דאורייתא". ושם, שם פרשת כי תצא, ד"ה ודע כי מצות שלוח הקן "מלת גזירה היא מלפני, אינו כפי מה שמבינים העולם שענין גזירה הוא דבר שאין לו טעם, אדרבה ענין גזירה הוא דוקא שיש לו טעם והוא לקוח ונגזר ממה שלמעלה הימנו". אמנם גם הרמב"ם עצמו כתב בסוף ה' תמורה "אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם, כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם. הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה". ע"ע במדור פסוקים ובטווי חז"ל, מדותיו של הקב"ה אינן רחמים אלא גזרות.

5. שבת קד. זוהר ח"ב יח.

מד, נ].

הצירוף והזיקוק, המהרס בזעפו [שם מח].

יסורי גיהנם – צער הנשמה שאינה מוציאה את מעלות רוחה מן הכח אל הפועל, המתענה בעינויים נוראים [עפ"י קבצ' ב קנז]. הצער הפנימי על חסרון ההשלמה של הנשמה במעשים, בדיעות, ובדעות, ביחוד בקניית-תורה [א"ת ז ה].

מצרי גיהנם – שטף הרצון החיצוני, שנגד הרצון הפנימי, הוא **מצרי גיהנם** המתגברים לפי אותו הערך של מניעת אור-התורה [א"ת ז ו].

מצרים האוחזים בכל מי שריפה ידיו מן התורה; הצער הגדול על מעוט התורה, שבא מצד בטול תורה וצמצום הדעת, המאפיל על אורה הרוחני של תורה [עפ"י א"ת ז ח].

צער הגיהנם בעולם הזה⁷ שחשים את כיעור הנפילה בעמקי הרע, ואי אפשר להושיע את עצמו [קבצ' ב קז (פנק' ד רנ)]. המחשבה מוכרחת להתעלות כפי אותה המדה שגנוז בכחה, ואם אין מוציאים אותה מן הכח אל הפועל היא מתענה בעינויים נוראים, שרק המתמכרים אל החושים יכולים הם לשכחם. אבל מי שהוא איש רוחני, מרגיש את צער נשמתו איך היא נתונה ממש בתוך אשה-שלי-גיהנם, כל זמן שאינה מוציאה את מעלות רוחה מן הכח אל הפועל [קבצ' ב קנז].

ע"ע שאל. ע' במדור מלאכים ושדים, "דוקמה". ע"ע ערבה. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, קילוסו של הקב"ה עולה מגיהנם כשם שעולה מגן עדן, ושם, עדן, דישון עדן.

גיוור - ליהדות התורה של האומה - ע"ע גרות, התגירות.

גיוור - הטריס-היסטורי במובנה של יהדות-התורה - ע"ע גרות.

גלוי - "פתוח". **הדברים הגלויים** - כל המציאות המוחשית והמושגת בכלל, וכל המעשים הנעשים במפעלות ידי אדם. כל התכונות הגלויות שבהויה וכל המעשים המושגים [ע"א ד יב ב (מא"ה ב קל)].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, קוב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא וכו'. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, מאמר פתוח. ע"ע "סתום".

גלוי - מושג ומורגש [מא"ה ג (מהדורת תשס"ד) קכד].

הנתפס באיזה רעיון שכלי אנושי [ע"ר א קיא].

גלות - חרבן פנימי ופזור חצוני [א' קח].

חותם הגלות - דיכוי רוח עם ד' וכדון סדרי חייהם עד שלא יוכל לקום בהם רוח להרגיש יפה את צרכי החיים הטבעיים כולם באופן הראוי להיות מורגש לעם חי מלא אונים [עפ"י ע"א ג ב סה]. הריסת חיי האומה⁸ בנייתוקה ממקומה, גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו [ל"י א קצב].

גלות - (מטרת הגלות) - >לא בשביל איזה מירוק של חטא⁹ מיוחד, כ"א כדי להסתגל להיות גם בגלות עומד חי וקיים בתור אומה¹⁰ מחוטבת [ע"א ד ט קמז].

כור ברזל והכשרה לזיכוכה של האומה, כדי שתהיה מוכנת באחרית הימים לשוב לארצה ולחוסן יקרה וכבודה [ע"א ד יד ז]. כור הברזל, (ש)זקק וצרף את האומה, הוציא מן הכח אל הפועל את דעת עצמותה, את נטיותיה הגנוזות, הטבעיות לה, לצדק¹¹ לאורה, לחיי יושר וטהרה, באופן שבכל פינות שתהיה פונה בכל צורה שהחיים יראו לה על ידה, תכיר את האור ואת הטוב [ע"ה קכח].

>ההתקשרות האלהית, העליונה והטהורה, אינה מנגדת כלל את העולם ואת החיים, לכל עמקי תוכניהם, אלא גם מכשרת אותם ומרחיבתם.

אלמלא חטאו ישראל לא היו צריכים כלל לסגל להם איזה סגולות מן החוץ כדי להשלים את עצמם בכל ערכי החיים. אבל החטא גרם, והמחשבה העליונה הועמה, ומה שנשאר הוא אור של תולדה, שאין לו אותו הבוהק העליון וההכללה הגמורה של העליונות המוחלטת, של המחשבה האלהית, וממילא אין לו אותה סגולת ההרחבה, עד שבא הדבר, שההתייחסות עם התכונה של ההתקשרות האלהית, החסירה את הכשרון לשארי כשרונות, **והוצרך הפיזור של הגלות** כדי להשלים את החסרונות הללו, לספג את כל היתרונות של כל הגויים אל תוכם כדי להשלים את צביונם, >והשלמת הצביון והזיכון הארוך של הנפש הלאומית בכור הברזל של הגלות גרם לאפשר את החזרת האורה העליונה >[א"ק ג שזז].

תכלית הגלות - כדי שיוכלו גם האומות להכיר כבוד-ד' [ע"א א ה פג].

גמול - הגורל המוסרי [עפ"י ר"מ קכט].

קשור הגורל עם מהלך החיים הרצוניים [עפ"י שם צו].

משפט הצדק [שם קמא].

הגמול הגלוי - התגלות המשפט המעשי שבעולם ומלואו [שם קמג]. **גמול - מדת הגמול העליונה האידיאלית** - וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. הגמול האידיאלי העליון המופשט, הגנוז ביסוד החסד-העליון אשר בו עולם יבנה [ר"מ קמביג].

גמילות חסדים - יסוד גמילות חסדים - נטית החסד והאהבה של הבריות, היוצאה מכלל הרחמים על אומללים ונדכאים, אלא חפץ ההטבה ושפור החיים, להרבות טוב לכל [ע"ר א סג].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות, גומל החסדים. **גמילות חסדים טובים** - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, חסדים טובים.

גן החכמה - ההכרה העליונה והבהירה, ההרגשה היפה והעדינה [קובץ ג קעח].

6. **יסורי גיהנם, הצער הפנימי על חסרון ההשלמה של הנשמה וכו'.** שטף הרצון החיצוני, שנגד הרצון הפנימי - ע"ע אור השם, לר"ח קרשקש, מאמר ג ח"א כלל ג פרק ג ד"ה ואמנם השני והשלישי (מהדורת הר"ש פישר עמ' שלה). **הצער הפנימי [...]** בקניית-תורה [...] **מניעת אור-התורה [...]** מעוט התורה - ע' נפה"ח שער ד פרק יז.

7. ע"ע ע"א ב ט לח.

8. **גן עדן** - אדיר במרום ח"א עמ' מג, "גן עדן הוא פנימיות העולם". אור החיים עה"ת, בראשית ב טו "גן עדן אשר היום אדמת הנפשות לבד".

געגועים אלהיים - חפץ טמיר מלא חיים עזיזים מקוריים ממקור חיי עולמים [אי נט].

הגעגועים ההומים לזוהר **הצחצחות** **הנשמיות** - הצמאון־האלהי, החפיצה הפנימית⁹ להתעלות¹⁰, להשאב¹¹ בחיי חיי מקור חי כל חיי העולמים¹² [א"ק ג ס].

"גר אמת" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות.

"גר תושב" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות.

גרות⁹ - **התגירות** - התבטלות רוחנית¹⁰ גמורה לכללות¹¹ האומה¹² הישראלית¹³ [עפ"י ע"ר א שצח].

גיר - **ליהדות התורה של האומה** - קשור בסדרי חייה ובמערכת חוקיה ומשפטיה של התורה הזאת ושל האומה הזאת. התחברות והצטרפות אל אומה זו ואל ייחוד שכינתה עם ההתחייבות במשמרת התורה והמצווה [ל"י ג קו].

◊ **גרות עיקרה** החלטת קבלתו בדעתו להיות גר בישראל ונלוה על ד', המתחילה לצאת לפעל עם קבלת המצות, וידיעת אזהרותיהן ושכרן ועונשן, ו**נגמרת ונעשית** על ידי המילה והטבילה, ואינו גר עד שימול ויטבול [דעת כהן תמה].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות, גרי צדק.

גרות - הוראה של קבלת־מלכות־שמים¹⁴ באמצעות ישראל וע"י השפעתם [ע"א ב ט קיד].

גיר - **הטרם־היסטורי במובנה של יהדות־התורה** - ביטול האליליות¹⁵ ושחיתותיה. גיר במובנה של אגדה והשפעה רוחנית כללית [ל"י ג קו].

"אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים"¹⁶ - מדריכים אותם רוחנית [ש" ת"ת 162].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות, גר תושב.

"גרים גרורים" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות.

"גרי צדק" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותות.

גרים - **"קשים גרים לישראל כספחת"** - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל.

גשם - (**לעומת טל**)¹⁷ - ההשפעה¹⁸ שאנו גורמים בעבודתינו באתערותא־דלתתא¹⁹, מכוון נגד קרבת²⁰ השי"ת הבאה ע"י המחקר בגדולתו²¹ ית' [מא"ה א קנט, מ"ש נט].

גשמי - ע"ע התגשמות.

גשמים¹¹, **הבאים מיסוד המים** - מורים על עצם ההויה הגופנית, שְׂכַל הגוף [ע"ר ב קעו].

ע' במדור משכן ומקדש, אש המערכה. ע"ע רוח, (הרוח שלא נצחה את עשן המערכה).

"גן עדן"⁸ - ההצמחה של כללות העדונים, מקום⁹ זיו¹⁰ חיי הנשמות¹¹ והתענגותם¹² האצילית¹³, בטיסתם העליונה העולה למעלה למעלות, בכל חזות עולמי פאר¹⁴ נגהות, בדליגות מעלות ע"ג מעלות, ובשובע שמחות¹⁵ של תענוגי רות קדשים¹⁶, ההולך וצומח בצמחי מעדניו, הוא התגלות העדן¹⁷ של גן־ד' [ע"ר א יז].

ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, עדן, דישון עדן. ושם, אטייל עמכם בגן־עדן. ע"ע, עדן העתיד.

גן עדן - ◊ מורה שישבו המין האנושי לגובה מעלתו בפרטיו, עד שלא יהיה צריך שום לימוד והדרכה, ולא עזרת קיבוץ, כ"א לחיות **בגן עדן**, לעבדה ולשמרה, בתור טיול¹⁸ ועונג¹⁹ מורחב הממלא את החומר והרוח עדנים [קבצ' ב צז].

תיקון²⁰ המלכות²¹, שלעתיד ושקודם החטא²² (ה)מכוון לקבלת אור לנשמות ישראל בעצם. תיקון הנשמות ועילויים, נקרא בשם **גן** - המצמיח הנטיעות וארוים אשר נטע ד' [עפ"י פנק' ד תמ].

יסוד גן עדן - השבת כללות האדם לטהרתו²³ האלהית²⁴, שהיא למעלה מכל חילוק לאומים, שהוא עומד למעלה מעולם הזה [קבצ' ב קנז].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, נקודת ציון. ע"ע רוח גן־עדן אלהים, המנשב בנשמה. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, אטייל עמכם בגן עדן. ע' במדור אדם הראשון, "לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה", (מששולח האדם מגן־עדן).

גן עדן - **בבחינת "גן הדס"** - צורתו הרוחנית, הריחנית, של גן עדן, המוסיף ריח טוב ועדין שהנשמה²⁵ נהנית ממנו [עפ"י ע"א ד יב מה, מט]. ע"ע ריח בושם של גן עדן.

גן עדן - **סעודת אכילת הפירות של גן עדן** - ההנאה מזויה־השכינה²⁶, היסוד העקרי של חיי־עולם²⁷ [עפ"י שם].

גן עדן - (**לאדם הראשון**) - מקום²⁸ הזרחת השכל על אדם־הראשון²⁹ בפועל [עפ"י מא"ה ב רסט].

ע' במדור אדם הראשון, חטא אדם הראשון. ושם, אדם הראשון בגן עדן. ע"ע עונג, עונג הגן.

גן עדן - ההתייחסות המסותרת במעמקי הנשמה³⁰ [עפ"י קבצ' ג קנה].

גנזי שחקים - הספירות³¹ העליונות, ששם חביון־העז³², ושם כל התכונה הכללית של מערכי ההויה, מסכותיה ומגמותיה³³, צפויה היא ונערכת [ע"ר א ריד].

גס - חומרי [פנק' ד תלא].

גסות - נטיה חמרית³⁴ [עפ"י א"ש טז יב].

ע"ע דק.

געגוע - **הגעגוע האלהי העליון** - הצמאון³⁵ האדיר להכלל באוצר האור בחיי החיים העליונים, מקור כל החיים ושרש כל ההויות [ע"ר א טז].

9. השוה ל"גר תושב", במדור מדרגות והערכות אישיותות. לבירור החלוק בין שני מושגי הגרות, ע' ל"י (מהדורת בית אל) ח"ב, מאמר ששים, לבירור ענין הגיר מבחינת היהדות התורתית. ע"ע לבנת הספיר, ויחי, עה"פ אוסרי לגפן עירו. ובברית הלוי לר"ש אלקבץ, סוף פרק יד, כג.

10. בר"ר פר' לט יד.

11. אבות ה משנה ה.

ד

דאגה - עצב ופחד [פנק' ג רפט].

דאגה - חיפוש עצה^ו איך למלאת החסרון [פנק' ג רפט].

דבור - המחשבה^ו הגופנית [אג' ב לט].

דבור - ע"ע לשון. ע"ע שפה. ע"ע פרי השפתים. ע"ע הבל.

דבור - תוכן של דבור המתלזה לאמירה^ו - התגלות הדבור (ההופעה המילולית), כשבא להתגלם בצורה המשפעת על השומע, שמקבל הנהגה ע"י הצורה הדבורית, הבאה אל חוגו, והוא משותף עם דברות והנהגה [עפ"י ע"ר ב נד].

◊ לשון דבור הוא לשון הנהגה ולשון קשה [ע"ר א קלו].

ע"ע אמירה. ע"ע אמר. ע"ע קול. ע"י בנספחות, מדור מחקרים, "אמ"ר לעומת "דבור".

דבור - (לעומת "אמרי פי")^ו - ההגיון הפנימי [א"ה ב 902].

הדבור הפנימי - הגיון הלב [עפ"י מ"א א א].

דבור החיצוני - (לעומת דיבור הפנימי)^ו - הדיבור אודות צרכיו הפרטיים והכלליים של האדם, בתור איש חברותי ובעל-חי נזון, ובעל צרכים רבים יותר מבעלי החיים האחרים. החלק החיצוני של הדיבור, שהם עלי הדבור ולא פריו [עפ"י ע"ר ב סו].

ע"י במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו, שפתיים. ושם, שפה.

דבור הפנימי - (לעומת דיבור החיצוני)^ו - הדיבור השייך להערכים הרוחניים^ו, שהם עומדים למעלה מצרכיו הפרטיים והכלליים של האדם. פריו של הדיבור [ע"ר ב סו].

ע"י במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו, לשון.

דבור - הדבור האלהי - יסוד אור-השכל^ו במקורו [ע"ר א קיט].

דבור - דבור ההווה הכללית - ההשפעה הנהלית, הבאה ע"י השפעת כח המבטא על השומעים והמקשיבים לקול ההשפעה [ע"ר ב נד].

ע"ע קול, קול ההווה כולה. ע"ע אמר, אמר ההווה כולה.

דבור רע - הדיבור הרע - ארס שלוח והרחבת ענפי כח הזוהמא^ו הברשית והצד העכור שבחיי-הרוח^ו [עפ"י קובץ ג רנו].

דבקות - יסוד הדבקות-האלהית^ו. תשוקת הטוהר^ו המתעלה^ו ע"י טהרת מחשבה^ו, עומק הגיון^ו, חופש^ו רוחני^ו, והסתכלות בהירה. ההתהלכות-את-האלהים^ו של הדורות הראשונים [א"ק ג קסט].

מעלת הערת-השכל^ו, הארת השכל בעבודת השי"ת [עפ"י פנק' ג ערה].

◊ תולדת הקשר של הקדושה^ו, ברצון ובשכל, בחיים ובהכרה שכלית

[ע"ר ב עז].

דבקות אלהית - אמונת^ו אלהים-חיים^ו, אהבתו^ו ויראתו^ו [ע"ט מח].

זריחת^ו האור הבהיר של כבוד^ו השי"ת, אמונתו ואהבתו, באופן נעלה מכל מופת וידיעה [עפ"י קבצ' א קלו].

הפניה אל ד', אמירת אלי אתה, בלב ושפה, זו היא האמרה המקנה את עירוב המהות [א"ק ד תנא].

התכונה המבוקשת של דעת-אלהים^ו הטהורה^ו, המלאה חוסן^ו וחיל^ו [קובץ ח רמט].

התגבורת של הטבעיות של הקודש^ו, המחזקת את הנשמה באימוץ אדיר וקדוש מאד [פנק' ב קצה].

דבקות הנשמה בצרור-החיים^ו, באור-ד'^ו [א"ק ג רמ].

קשור פנימי^ו נשמתי במה שהוא הכל^ו ומקור הכל ויותר כל מן הכל, והחפץ המלא טהרה^ו הולך ומתגבר מבלי להשאיר שום חלק מבלי שאיבת תמצית לשדו העליון^ו שבעליונים [אג' ג ד].

דבקות^ו בחיי-החיים^ו, באור ההווה העליונה שכל החמדות, כל הנצחיות, כל הענוגים, כל השלומים וכל הגבורות, הפאריס, התהילות והזהרות ממנה הם באים [עפ"י קובץ א תרסג].

התשוקה האידיאלית^ו, אשר היא יסוד הכל, חשק^ו הטוב-העליון^ו, העולה בטובו מכל שנקלט אצלנו במושג של תענוג^ו ועידון^ו [עפ"י א"ק ג קסט].

דבקות אלהית אמיתית - אור התענוג העליון, החיים האמיתיים, מקור ההצלחה^ו ומגמת^ו החיים וההווה כולה [עפ"י א' צט].

דבקות אלהית פנימית - יסוד כל הידיעות [א"ק א יב].

דבק בחיי-החיים^ו - דעת צורה-עולמים^ו, המתעלה על כל גבול ומחזה עין בשר [ע"א א מהדו"ב א ב].

תוכנה של הדבקות האלהית - להיות משוקה מטל חיי עד^ו, משורש החיים האמיתיים שאין לו הגבלה [עפ"י ע"ר א סג].

שאיפת היש האישי, הגודל^ו והשיגוב^ו [קובץ ה כו].

חשקת הדבקות האלהית - כלות הנפש ועריגה בלתי פוסקת, ההולכת ומתגברת בכל עת תוסף ההכרה להתעמק בתהומות הנפשיים [קובץ ז קיח].

◊ **התוכן של הדבקות האלהית הטבעית** - אהבת ישראל^ו [א"ק ג שמ].

1. **דבור חיצוני ודבור פנימי** - מקבילים שני סוגי דבורים אלו לדיבור החול והקודש בע"ר א קצב: "הדבור בכללו יש לו כח כפול: דבור קדש, ודבור חול. **דבור הקדש** מוצאו הוא ממקור הדעה העליונה, יוצרת כל היצורים, "בדעתו תהומות נבקעו", ו**דבור של חול** מקורו הוא למטה, מהיצורים הבאים ומתרשמים בנפשו של אדם מכל מה שיש ביצירה".

תפיסת הבריאה מצד תוכן הרצון העליון, המתגלה לה בערכו העצמותי עד לחשבון צמצומה וגבוליותה [ב"ר שעח].

מדת הדין של מעלה בעוצם חזקה - האידיאליות המאירה שברעיון היצירה, הקודמת לכל עולמים, הדורשת את האור בתכלית בהירותו [ר"מ צה].

הדין הקדוש - התוכן האידיאלי של כל היקום טרם הבראותו [עפ"י ר"מ לא].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, גבורה גנוזה, ושם, גבורות, הגבורות. ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך, יצחק, מדתו של יצחק. ר' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, מדת הדין, שעלתה במחשבה, לפני בריאת העולם.

דין - מדת הדין של מעלה - הבינה העליונה², שהדינים מתעוררים מצדה, כדי לבסס העולם ולשכללו [פנק' ג שדמ].

דין - מדת הדין המיוחסת לבית שמאי⁵ - העליה אל חקר עומק החכמה, היא החכמה הגדולה המופשטת ונעלה מכל רגש, בה כלולים כל השלמויות [עפ"י ע"א ב ח ד].

ע"ע חסד, מדת החסד המיוחסת לבית הלל. ע' קבלה ונסתר, הלכה כבית שמאי לעתיד לבוא.

דין - מדת הדין הקשה - \diamond מתיסדת ע"פ המבט של ענין היצורים כשהם מצד עצמם [ע"ר א צט].

דין - דינים - הגבורות⁶ והצמצומים⁷ [ח"פ 6].

דין - דינים - הפעולות המרעישות, המחבלות והנראות כמהרסות ומחריבות את העולם [ע"ר א קלד].

דין - דינים קשים - הדעות הרעות, שהן המביאות את המעשים הרעים [ק"ו קנה].

ר' במדור מונחי קבלה ונסתר, מתוק דינים.

דין - כובד הדין - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "חבוט הקבר".

דין - עומק הדין - הדקדוק היותר מכון שבדין [קובץ ה קסד].

דין - שורת הדין - כל מעשה וכל הנהגה בפרטיותה בצדק וביושר, כתורה וכמצוה [עפ"י ע"ר א צח].

דליגה - פעולת הרצון⁸ החפשי⁹ ההחלטי מכל סטרא, ה"רצון הפשוט"¹⁰, שאינו בדרך השתלשלות¹¹ מדרגא לדרגא [נ"א ה 26].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "זריקה".

דלת - מה שסותם את החלל הפתוח [ע"א א ב נה].

דם - (בביטוי "דם יהודי" וכדומה) - "הדם הוא הנפש" הטבעית בגלויה המעשיים [רצ"ה אג' ב שמג].

\diamond בו טבוע כח החיים, >הוא מצד עצמו משולל השלמות ובהמי, אבל הוא בטבע נכנע אל השכל והקדושה< [מ"א ב רסט-ע].

\diamond **חיים של דבקות אלהית** - דבקות שכלית [קבצ' א קסט].

דבקות אלהית - **דבקות אלהית בהירה, מגמתה** - שרוח² האדם בעילוי³, ע"י הכרה צלולה והתנשאות רצון מטהר⁴ וגמור, יתנשא לבוא עד לידי השלטת רצונו על ההויה מפני עוזו וחשיבותו [עפ"י ע"ט סז].

ע"ע הצלחה אמיתית. ע"ע עונג. ע"ע בטול. ע"ע חשק.

דבקות בדי' נותן התורה² - זכירת היצירה האלוהית של נשמת האומה אשר אל חי בקרבה, השכינה שורה בתוכה, וחיי עולם של תורה נטועים בתוכה [ש"ה 46 מאגרת רבינו, מכ"ה א תשל"ז].

דבר די' - כל התיאור והבנין העולמי עם כל חוקותיו [קובץ ה קצב].

דבר די' - סוד הידיעה האלהית³ [קובץ ה קמג].

דבש - מורה על תכן של הנאה ומתיקות והחשת ענג מוחשי, הקשורות עמו [ע"ר א קמד].

ע' במדור נפשיות, גאווה, ב"שאור ודבש". ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, דבש, סוד איסור הדבש בהקטרה ע"ג המזבח.

דגל - \diamond מסמן את ההכרה של הנקודה היסודית, שכל התוכן של הקבוצת תלוי בה. דגל הצבא מרכז את רוח המחנה [ע"ר א מט].

דין - יד שמאל⁴, המכשיר לשפע הטוב⁵ (שהוא התכלית - יד ימין⁶) בזמן המעשה, פחד העונש והיראה⁷ >שהיא תחילת הכניסה לדרכיה⁸ ית'< [עפ"י מא"ה ב רפד (פנק' ג קפו)].

דין - "יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"³ - מחובות מצרים וגבולים צרים [עפ"י א"ק ג ט, שלא].

דין - "משמים השמעת דין"⁴ - אושר המציאות במגמתה התכליתית, רום נשמת האדם ובהיקותה, אומצה וחוסנה הטהורים, במעמד הנצחי החובק כל אושר, כל שאיפה וכל עדנה. הכבוד העליון⁵ של הוד⁶ נשמת⁷ כל היקום [עפ"י ע"א ד ט ע].

דין - מדת הדין - כח המגביל את האור⁸ שלא יתרבה על הכלים⁹, וישברו¹⁰. הכח העוצר והמעכב, הפועל שלא יבקעו הדברים אל הפועל בעוד שאין הזמן גרמא, בעוד שאין הכשר לזה מצד האנושיות [עפ"י א"ב 65 (א"ה ב, מהדורת תשס"ב, 87)].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, רחמים, מדת הרחמים.

דין - מדת הדין - ההנהגה העליונה המצמצמת, המודדת מדה כנגד מדה [עפ"י ע"ר א ריג].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, חסד, מדת החסד. ושם, גבורה, מדת הגבורה (האלהית).

דין - מדת הדין האיתנה - הקו המחשבתי² בהמצאת ההויה הנגלית שתהיה מפאורה כ"כ עד ההשתוות, בפעולה והופעה³ נאצלת⁴, עם ההויה הגנוזה בסתר⁵ עליון⁶ [עפ"י ע"א ד ט קלז].

מדת הדין העליונה - אור האמת⁷ [ע"ר ב תפח].

2. ע' בהקדמת המהר"ל, תפארת ישראל, עמ' ב ג: שלא בירכו בתורה תחילה פירוש "שלא היו דבקים בו יתברך באהבה במה שנתן תורה לישראל".

3. סוכה מה:.

4. תהילים עז ט.

5. זוהר ח"ג רמה.

דת - אמצעי עוזר להכשיר את המעשים, המדות, הרגשות, סדרי החברה החיצוניים והפנימיים, באופן מתאים המכשיר את החיים ואת ההווה לדעת־אלהים⁶ [קבצ' ב נט].

הדת המעשית - תוכנה, וכל הרגשות המתיחסים לה - רוח אלהים⁶ בצבע⁶ האומה [קבצ' ב פג].

דת - "אורתודוקסיה", נשמתה - תכונת דרישת־ד⁶ [עפ"י אג' ב ח].

רגשי דת - ציור⁶ קרבת־אלקים⁶ על דרך השכר והעונש [קבצ' ב ל].

דת - רגש דתי - רגש נשגב נטוע בנפש האדם מיוצר נשמתו, כדי להטביע בקרבו את היחש האמיתי שבין האדם לקונו, בתור היחש הראוי להיות בין יציר ליוצרו. [רגש ה] חובק בזרוע עזו את כל יסודות החיים והמוסר⁶ הכללי והפרטי [עפ"י ל"ה 132].

עקרה של הדת - להרגיל את האדם בהכנעה ושיעבוד לאלהים⁶ לפי מובן האדם בהוה. הרגל הנפשות לדביקות⁶ ועבודת־ד⁶, שממנו יתד ופינה לכל מוסר ומעגל טוב. מדה כללית מוסרית הנובעת ממקור ההכרה האמיתית של יחש האדם לקונו ולנשמתו הרוחנית [עפ"י ל"ה 81].

הכלל הכולל את הדתות - ההכשרה הרוחנית של האדם ביחשו לקונו על פי הרגש המוסרי הפנימי [ל"ה 82 (פנק' ב סג)].

רגש דת פשוט - \diamond מתבאר לאדם עפ"י השתדלותו להיות יותר קרוב לבוראו בדרכיו, מעשיו ודעותיו [עפ"י ע"א ב 384].

יסוד הרגש הדתי - הגעגועים אל הקדושה⁶ ורוממות הנפש לאהבת־ד⁶ וכבודו ופחד גאונו [מא"ה ב מד (קבצ' א מו)].

ע"ע עבודת ד', (המצויה גם בעמים). ע"ע רוח האמונה. ע"ע רליגיוזיות, הטבעיות הרליגיוזיות. ע"ע דת, בישראל, רגש הדת בישראל. ע"ע במדור תורה, תורת חיים. ע"ע במדור אליילות ודתות, דת, אצל כל עם ולשון (חוץ מישראל). ע"ע אידיאה דתית.

דת - (לעומת מסורת) - יסודה הפנימי של המסורת [ב"א 11].

דת - בישראל - אור־ד⁶ שבנשמת־ישראל⁶, הבעת החיים היותר עצמיים והיותר פנימיים שלו, מה שנתן ונותן לו את הכל, שמעמידו על הרום העליון של במת־ארץ, על המעמד של מורה האנושיות כולה [אג' ב רט].

"גופא דאורייתא", "נר אלהים בארץ" [עפ"י א"ת ב 217 (פנק' ד עב)].

דת ישראל - המבוע של אור־ד⁶ בעולם [ל"ה 104].

רגש הדת בישראל - \diamond בא הגעגועים אל הקדושה ורוממות הנפש לאהבת־ד⁶ וכבודו⁶ ופחד הדר⁶ גאונו; שכל התורה כולה היא הכנה לזכות את העולם (בעתיד) לדברים שעליהם מיוסד טבע הגעגועים האלה אל הטוב [עפ"י פנק' א קכג (מא"ה ב מד)].

ע"ע מוסר, רגש המוסר. ע"ע רליגיוזיות, הטבעיות הרליגיוזיות.

דתיות - הגילוי וההוצאה־לפועל, במחשבה ובמעשה, של התורה⁶ ומצוותיה⁶ [ל"ה א לג].

ע"ע עבודת אלהים.

דת - אצל כל עם ולשון (חוץ מישראל) - ע"ע במדור אליילות ודתות.

\diamond בו טבוע כח החיים והרצון, >שאמנם מצד עצמו הוא בהמי ומשולל השלמות, אבל כפוף הוא אל כח השכל והקדושה הפועל עליו ומטביע עליו את צורתו< [ע"ר א רנח].

דמות - תוכן המציין בצורה מיוחדת וידועה איזה תאר מוגבל [ע"ר א נב].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, צלם, דמות, תבנית, צורה.

דמות האדם - התוכן של מרכז העולם, הרצון⁶ החפשי⁶, שיתעלה⁶, ויהיה, עם כל חופשו שהוא כשרון עצמי עדין, עזיז⁶ ומתמיד בפעולתו לטובה⁶ קבועה ההולכת ומתעלה [עפ"י א"ק ב תקס].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אדם עליון כללי. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, צלם אלהים. ע' במדור אדם הראשון, "אדם הראשון", נשמתו בכל מלוואה.

דמיון - עולם הדמיון - האספקלריא־שאינה־מאירה⁶, המלאה הדר⁶, תבנית כל צורה מפוארה, כל חזון לב מרומם ומתעלה [א"ק א רמב].

דמיון - ע' במדור הכרה והשכלה והפכן.

דעת אלהות - **הבינה היותר שלמה שלה** - הכרת היחש האלהי אל העולם הכללי ואל כל פרט ופרט מפרטיו, החמריים⁶ והרוחניים⁶, (כ) יחש הנשמה⁶ אל הגוף⁶ [עפ"י א' מח].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אלהות, שני דרכים בהכרת האלהות. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, הבנה האישית של האלהות. ושמ, הבנה הכללית של האלהות.

דעת את ד' וההליכה בדרכיו - התרחבות הכח המוסרי⁶ [ע"א א ה פג].

דעת ד' - תלמוד של חלקי התורה הנוגעים לבירורן של המדות והדעות [ל"ה 178 (פנק' ב קכב)].

דעת ד' ויחודו - \diamond דעת ד' ויחודו הוא מצד הנשמה⁶ לבד [פ"א קעח].

דעת צורה־עולמים - דבקות בחייה־החיים⁶, המתעלה על כל גבול ומחזה עין בשר [עפ"י ע"א א (מהדורא בתרא) א ב].

דק - רוחני [עפ"י פנק' ד תלא].

ע"ע גס.

דרור - הדרור האמיתי - הדרור המתאים להתכונה הפנימית הנטועה בנפש אשר עשה אלהים אותה ישרה⁶ [ע"א ד יג יא].

ע"ע חרות. ע"ע חפש.

דרישה⁶ - **האימות היותר גדול בה** - הניסיון המוחשי [פנק' ג כד].

דשן - המחיה הגופנית של המאכל, המלא לשד ושמן, החומר המחיה, האוצר בתוכו כח חיים רב ועצום, החוזר לערך של חיים בהבלעו בגויה המצומצמה [ע"ר א כ].

דשן - "דשן ביתך"⁷ - התוכן התמציתי של הזוהר⁶ האלהי⁶ העליון בצורה מוגבלת, הראויה להיות המזון המבריא, והנותן את המחיה להנשמה הבריאה, השוקקת אל הנועם⁶ האלהי [ע"ר א כ].

6. **דרישה** - הכוונה למחקר המדעי.

7. תהילים לו ט.

ה

ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו, עין. ע' במדור אותיות, עיין.
הבל - דבר כחני, שלא יצא אל הפועל [ע"ר א קה].
 דבר שבכח שאיננו כלל בפועל [שם שם].
 כל מציאות של כח, שאין לה ערך בפועל [שם שם].
הבל פה - כח פנימי עצור שעתידי לצאת אל הישות המוחלטת [ע"א ד ט צו].
הבל - כח של הדיבור ° [מ"ש מד].
 הדבור שבכח [שם נא].
 הכנה לדיבור [מ"ר 423].
הגבלה - צמצום חמרי ° ומעצור [עפ"י ע"ר א קנד].
 ע"ע מגביל. ע"ע גבולים.
הגשמה - הוצאה אל הפועל [עפ"י א"ק ג קו].
הוד - יופי, נוי°, שאמתתו היא בהשלמת כל הפרטים וערכם ° הנעים והמדויק [עפ"י ח"פ לו].
הוד (בהיותה) ° - ההתאמה הנאה של כל אורות החיים ° וכל כוחות ההויה כולם בהסתדרותם הנפלאה [ע"ר א יב].
הוד תפארתו ° - התגלותו ביקרו [א"ק ג שמג].
הודאה - הבעה של הכרת טובה ° למטיב, ההולכת מתוך הרגש המלא, שדוחק את הלב, שלא ישאר תוכן הטובה מבלי הבעה של הכרה זו [עפ"י ע"ר א קזח].
 מורה חובת תודה ° על קבלת הטוב ° [ע"א ב ט ד].
 ע' בנספחות, מדור מחקרים, ברכה לעומת הודאה.

הא - מורה על המוכן ומוכשר להושטה [עפ"י ר"מ פה].
האדרת שם ד' - גלוי עז ° הגבורה האלהית ° הפועלת את הכל למען הרוממות האצילית, המסוקרת אך לפני כסא כבודו ° של בורא כל העולמים ברוך הוא. ההופעה העזיזה החודרת מרום הגובה העליון עד שפל המדרגה של אדם על הארץ ° [עפ"י ע"א ד ט קד].
האח - קריאת השמחה ° והחדוה ° [ר"מ קכ].
האצלה ° - הזרחת ° אור ° ויפעת ° אצילות °, המענדת את הנשמה בהשפעה ° נעלה מעל מכל ערכי בינה ° וחקר ° [ע"ר א לג].
הארה - שביעה רוחנית ° [עפ"י ע"ר א קלד].
הארה גדולה - הופעה ° נשמית אלהית, מגלה רזי ° עליון, מודיעה האגור בסתרי חושך [עפ"י א"ק ב שיז ע"ט קיד].
הארה רוחנית - רוממות נשמה ° וחדות ° קודש ° [שם ג שמב].
 ע"ע מאיר, מאיר את העולמים. ע' בנספחות, מדור מחקרים, זריחה.
הארת הנשמה - ע' במדור נפשיות, נשמה.
הארת זיו שכינת אל - עלית אור עולמי עולמים, הדר כבוד אל הכבוד [א"ק ב תקל].
הבטה ° - הסתכלות בהירה וחודרת, שמכנסת בתוך הנושא המקבל את הרושם, את כל הפרטים של הקיום והשרטוטים אשר להמושגים [ר"מ קלב].
 הכרת הפרטים, אחרי שהסתמנו לפרטיהם והתקשרו אל בית קבולם [שם קלה].

- בשוי"ת הרדב"ז, ח"ג סי' תתקי "בהיות האדם מתכוון אל רבו ונותן אליו לבו תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו ויהיה לו נפש יתירה וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם, וזה הוא שנאמר "והיו עיניך רואות את מוריד" וזהו "והתציבו... עמך שם ואצילתי מן הרוח".
- מובחנת ההבטה מן ה"ראיה בעלמא" דבה לא קני, "דהבטה בהפקר קני" לתוס' ב"מ ב. ד"ה דבראיה, "היינו שעשה מעשה כל דהוי", שעל ידו קונה הראיה ועל כן היא קרייה - הבטה; ולרש"י שם קיח. ד"ה אתה אומר "הבטה קניא הואיל ודבר טורח הוא ודעתו לכך". שלי"ה, ב"י מאמרות, מאמר ט, דף מא: "יש חילוק בין הבטה לראיה כח הבטה יותר הסתכלות מראיה דעלמא כמו שפרש"י בפ' חוקת אצל נחש הנחשת שכתוב וראה וכתוב והביט ע"ש". ובאור החיים עה"ת, בלק כג כא "דקדק לומר לשון הבטה שהיא יותר מהראיה, פירוש כי הגם כי בראיה ראשונה הוא רואה מחשבה הרעה, כשהוא מביט בפנימיות מפעלה אין און". וברוח חיים על פרקי אבות, פרק א לפני ההג"ה הראשונה "ולשון הבטה הוא הסתכלות יתירה בעצם הענין". ובהעמק דבר לנצי"ב במדבר כא ה, ושם כג כא: "הסתכלות בתוך ופני הדבר". ובאבי עזר על פי' הראב"ע במדבר כא ז "גזרת הביט בנויה על השכלה זכה". ובנפשיחיה לר"מ סי' רכה "הביט - מביט בו בכוונה". וכן גם במלבי"ם ביאיר אור, הכרמל, ערך הבט: "פעל הביט מציין קשורו עם המובט הוא הגיוני ומחשבי לא במציאות ובחוש הראות לבד רק משים לב על העצם לדעת מהותו וענינו". ובתורה והמצוה, שמות ג ו "ההבטה הוא שימת לב על הדבר ואינו בא על ראות העין". ובבראשית, טו ה, "ההבטה היא שימת לב על הדבר ועיון השכל... יבא לרוב על שימת הלב ועיון המחשבה... וכשבא על הראיה אמר במדרש (בר"ר פ"י מד יב) "אין הבטה אלא מלמעלה למטה". אמנם צ"ע האם עולים דבריו אלה האחרונים של המלבי"ם עם דברי המ"ר איכה פ"ה א "הביטה וראה את חרפתנו. ר' יודן אמר הבטה מקרוב וראייה מרחוק. הבטה מקרוב שנאמר (מלכים א יט) "ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים" וראייה מרחוק שנאמר (בראשית כב) "וירא את המקום מרחוק". ר' פנחס אומר הבטה מרחוק שנאמר (תהלים פ) "הבט משמים וראה", וראייה מקרוב שנאמר (בראשית לב) "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו", והי"ע. ואולי אפשר להבחין בין המושגים עפ"י ר"מ צז: "מושג הראיה, וכו' מורה הסמנה מדויקת בפרטים, והארה כוללת בכללים"; לעומת ההבטה שהיא כניסת הרשמים מן החוץ אל הפנים. וצ"ע.

הכספה - כחישות ומיעוט ההבהקה [ע"א ב ז מט].

הכרת טובה³ - ◊ מקור הרגש, הטבעי כ"כ לאדם, להתנשא אל הקדש⁴ ואל השאיפה האלהית⁵ הנעלה, גם במדה המתאימה לצמצום⁶ כוחות הנפש הטבעיים [ע"ר א קעה].

◊ העמוד המוסרי⁷ היותר גדול ונשגב, שכשיתפתח כל צרכו בלבבות בני אדם יהי עוזר מאד אל התיקון הכללי [ע"א ג א יד].

ע"ע הודאה. ע"ע תודה.

הכתרה - **ענין הכתרת מלך** - מורה תוספות גדולה והנהגה נסתרת שיש בשפע הרצון שהשי"ת משפיע על המלך⁸ [פנק ג רמז].

ע"ע שליטה.

הלול - **ההילול האמיתי לשם ד'** - הכרת הוד כבודו⁹ ושלמותו, משלמות מעשיו ופעולותיו. שיגלה בחיים תמיד צד יותר עליון מהשלמה, מה שלא היה לפני זה. >בזה יתואר הילול מגזרת "יהל אור"⁴, הארה חדשה, הברקה חדשה, הוספת שלמות חדשה [עפ"י ע"א ג ב לו].

מגזרת "יהל אור", הארה¹⁰ והופעה¹¹ בהכרת החיים העליונים¹² ברומ ערכם, בהופיעם ממכון הטוב¹³ והעלוי¹⁴ הנשגב¹⁵, להאיר על האופק של המציאות¹⁶ המוגבלת¹⁷ שפעת נהורים רחבי ידים וגדולי ערך [ע"ר א קצג].

◊ **ההילול** הבא מתוך מעמקי הנשמה לצור-כל-עולמים¹⁸ נובע הוא מההופעה¹⁹ הגדולה המקיפה באורה את נשמתו, מההכרה של הטוב²⁰, של השלמות העליונה, שנשמת כל חי אליו עורגת, והצמאות²¹ העליון והרוממות הבלתי משוערת בשיגוב קדושת²² אור-ד'²³ היא מפתחת בקרבנו את ההילול מעל לכל רגש וטעם [עפ"י ע"ר ב עט].

ע"ע תהילה. ע"ע שבח. ע"ע זמרה. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, התהללות, "התהללו בשם קדשו".

הליכה - יציאה מהכח אל הפועל והנהגה מפורטת [מ"ר 82].

הליכה - במהלך שלמות האדם - להוסיף לקנות מעלות מדתיות ושכליות [ע"ר א רסב].

ע"ע עמידה.

הליכה בדרכי ד' - ע"ע דעת את ד' וההליכה בדרכיו.

הלכה - **הלכות** - פרטי הנהגות התורה²⁴. והמה באמת "הליכות-עולם"²⁵ [מ"ר 82].

עצות מרחוק²⁶ שנתן האל הטוב ב"ה לבני אדם איך להגיע על ידי קיומם ולימודם לשלמותם, ענפים מחכמת אדון כל המעשים ב"ה, (ה)ערוכים ע"פ משפט חכמת-העליונה²⁷ [א"ה ב 306].

הלכה - ענינה - כיוון המעשה ע"פ פנימיות השכל ואחיותו בה [א"ה ב (מהדורת תשס"ב) 214].

הודאה - **תוכן ההודאה (לד')** - הכרת-הטובה²⁸, שהאדם מוקף בים של השפעת²⁹ הטוב-העליון³⁰, ונפשו בתכונתה העדינה מכריחה אותו, שלא יהיה כפוי-טובה וניב שפתיו יתפרץ בהבעה של הכרת הטובה למטיב העליון ב"ה [ע"ר א קצב-ג].

ע"ע תודה.

הויה - יציאה למציאות בפועל [עפ"י ע"א ד ו קו].

התגלות אל הפעל [עפ"י א"ש ו ו].

הויה - היקום וכל העולמים כולם [ע"ר א קנז].

כל ההויה כולה - כל החיים, כל היופי, כל העז, כל הצדק, כל הטוב, כל הסדר, כל ההתעלות [א"ק ב שמת].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, הויה. ושם, הויה, מציאות, חיים.

הופעה אלהית³¹ - הסתעפות חיים וישות ממקור-החיים³² והיש [א"ק א ב (מ"ר 401)].

ההופעה האלהית הכוללת כל - אור הקודש-העליון³³ [ע"ר ב עז].

הזרחה - ע' בנספחות, מדור מחקרים, זריחה.

הטבה - (**הטבה רוחנית**) - הארה³⁴ והרחבה, של החיים-הרוחניים³⁵, בהתפשטותם המלאה והכבירה [עפ"י ע"ר א קמו].

הטבה - **ההטבה היותר עליונה** - ההתעלות³⁶ הקדושה³⁷ היותר טהורה³⁸, ואור-ד'³⁹ הבהיר בהגלותו בתועפות עזו [שם קסו].

ע"ע טוב.

הטבעה - קביעת צורה [רצ"ה א"ש יא הערה 23].

היכל - ע' בנספחות, מדור מחקרים, בית לעומת היכל.

היכל - הזיו⁴⁰ התוכי הפנימי⁴¹ של אל אלהי⁴² ישראל⁴³, המיוחד אותנו בעליות⁴⁴ הקדוש⁴⁵ של קדושת⁴⁶ המצוות⁴⁷ והאורות-האלהיות⁴⁸ המיוחדות לעם סגולה⁴⁹. הטרקלין [ע"ר א ד].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, חצרות ד'. ע' שם, טרקלין מלכו של עולם.

"היכל ד" - בית-המקדש⁵⁰ מצד היותו מרכז הקדושה⁵¹ וע"י נשפע טהרה⁵² בלב והכשר לכל המדות היקרות. כנגד קדושת המדות המכניות יותר את לב האדם לדעת-את-השי"ת⁵³ וכבודו⁵⁴ [עפ"י ע"א א ז].

ע' במדור משכן ומקדש, "בית ד".

"היכל מלך" - **סודו** - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

היפנוטיזם - ◊ מי שנפשו מסוגלת לזה, מושל על המושפע ממנו, עד שמה שרוצה שיצייר⁵⁵, כך מצוייר ממילא [פנק ג פז].

הכנה - (**לעבודת ד'**) - הכשרתו של האידיאל⁵⁶ ההולך ומתהווה [ע"ר א קפו].

3. **הכרת טובה** - ע"ע פנק א וז ובהערה 1 שם. א"ה 728, 757-8, א"ת פרק י ז.

4. לקוטי תורה לרש"י, בשלח, דף א עמודה ב ס"ק ב. "כל הנשמה תהלל ייה", פ"י תהלה לשון שבח ולשון הארה כמ"ש בהלו נרו היינו שהנשמה תמשיך אור וגילוי שם י"ה וכו'".

5. **עצות מרחוק** - ישעיה כה א. רמב"ם סוף ה' תמורה "ורוב דיני תורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים". ע"ע זוהר ח"ב פב; ח"ג רב.

היה ראוי להרגיש בו אם לא בהתכוונות יתירה [ע"א ב כו].
הקשבה - השמעות אזנים, הקלטה את מה שבא מן החוץ [קובץ ח רי].

הרהור חטא° - הרהור של משגה הדעת° וכהות ההשכלה [עפ"י ע"ר א כח].

הרמוניא - התאמה מאחדת [א"ש ח ז].

הרמוניה - הדרת° האחדות° ביקרתה [קובץ א תן].

השפעה - (**השפעת חיים**) - ערך החיים [עפ"י קובץ ו סג (א"א 132)].

ע"ע שפע.

השקפה שרשית - **ההשקפה השרשית** - ראייה בכל בריה את מסקנת החיים של שטח רחב מאד, של עומק ורום גדול ונעלה, המרוממת, לפי בהירותה, כל בריה למעלתה האידיאלית° [עפ"י א"ק ב שנו].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, העלאת מחשבות לשרשן. ושם, גונין דלא מתחזין ע"י גונין דמתחזין. ושם, בהגדרות מבוא, סוד, יסוד סוד ד' ליראיו. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דימוי הצורה ליוצרה.

התבודדות° - (**ענינה**) - התעלות הרעיון, התעמקות המחשבה, השתחררות הדעה [א"ק ג רע].

דבקות אלהית של המחשבה וההרגשה. יחוד המחשבה ורוממות הדעת של קדושת אמת [א"ל קפט].

התבודדות עליונה - התקשרות פנימית למגמת החיים והעולם, למטרת ההויה ברזי° רזיה [א' מה].

התבוננות - **עצם חיי התבוננות** - סידור המחשבות° [א"ק ג רד].

ע"ע פיוט ושריה.

התגלות - יציאה אל הפועל בעולם [עפ"י ע"ר א ריט].

התגלות המהות - **באה (באדם)** - ה' כפי אותה המדה שהבחירה החפשית° מגלה את תכנה [עפ"י א' ב מא].

התגלמות - (**של אידיאל**) - התעטפותו (של האידיאל°) בהגדרה מיוחדת [עפ"י א' קלג].

התגשמות - **ההתגשמות** - החמריות°, המעשיות [א"ק א עט].

התהוות - התגלות° הכח של היכולת°, המלאה גבורת° איך-קץ, בחוג המתואר חצוני לגבי עצמות הישות [ע"ר א ט].

התהוות - **להוות** - לחולל, להרבות חיים וישות [ר"מ קיז].

התנגדות - (**עניינה של תנועת ההתנגדות הכללית**) - הדאגה הרבה ליסוד המעשי שלא יתמוטט ע"י ההתגברות של הנטייה אל הרגש, ועל הפרטים, שהם מעמידי הכללים, שלא יתשטשו ע"י הנטייה אל הכללים, ועל כח הדמיון, המתעורר גם ע"י התרגשות של הרגשות טובות, קדושות ואמיתיות, שלא יעבור את גבולו ויביא תוצאות רעות ומרות לכלל האומה לדורות הבאים [א"י כה].

ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, בהגדרות מבוא, מצוות. ושם, הליכות של התורה. ע' במדור תורה, משנה. ע' במדור תורה, הלכה, ההלכה. ושם, הלכה, חכמת ההלכה.

המון - **ההמון** - (בני אדם בעלי נטיה) ארצית ומעשית, (ש) כל מעייניהם לחיי הזמן והעולם, (ו) הקפה רוחנית עולמית לא תיווצר ברוחם [עפ"י א' עג].

המרה - **ההמרה היסודית (המרת דת)** - קציצת העיקר באמונה, והסרת הלב מאחרי ד'° [ע"א ד ט מד].

ר' מומרות.

המשכה - גילוי ושכלול [עפ"י א"ל רלב].

הנהגה עליונה - **מדת ההנהגה העליונה** - דרכי-אלהים-חיים°: החיים יוצאים מהרכבה ממוזגת של כוחות שכ"א מונח בטבעו לפעול בשפע רב יותר מקיומו של עולם, וממילא הוא מביא בכחו הריסה וחורבן, וכן השני; וע"י התחברם והתמזגם נמצא[ים] החיים וכל המונם נצבים לפנינו וקיימים ונהנים מזיו° החיים [עפ"י ע"א ב ט קלא].

העולם כולו ביחוד עולם החיים, הוא משתכלל, לא ע"י חיבורי כחות מצומצמים שכ"א ואחד פועל על גבולו, כ"א ע"י התחברות של כחות, שכ"א שואף להתרחב יותר מגבולו, וחברו ג"כ שואף כן, וכשהם פוגשים זה בזה דוחק כ"א את חברו ועוצרו, וע"י התגוששויות כאלה מתהווה חזיון החיים. זה נוהג בין בטבע החמרי, בין אפילו בטבע השכלי והמוסרי. וזהו אור זיו חסד החיים, המתמלאים תמיד ממקור איך-סוף בכל צדדיהם, עד שהם מסככים חיים, בין בהתגברם והתפרצם, בין בהדחקם והעצצם [עפ"י א' א פד-פה וההגדרה הקודמת].

הנהגה צבורית - **יסוד הגדולה שלה** - (ההנהגה) המרכזת דעות שונות בודדות ומנוגדות זו מזו המפוזרות בכללות הצבור, ומביאה אותם לידי מערכה גדולה ומסודרת של אמת אחת גדולה וערוכה בכל [ע"א ד ו נג].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, מנהיגים (סוגי מנהיגים). ע"ע שליטה. ע' במדור תורה, "הלכות צבור".

הסתפחות° - התחברות לא ממשית הדוקה אלא חיצונית ורופפת, שסופה שנהפכת לספחת' [עפ"י ק"ת סג].

ר' לוויה.

הפנוזה - ע"ע היפנוטיזם.

הצלחה אמיתית - הישועה-האמיתית°, הדבקות-האלהית°, המושכלת, החיה, המורגשת, מצד גודל אחיזתה בכל תוכן החיים, בכל מהותו של האדם, בקדושתו°. "כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך" [ע"ר א רטז].

הצלחה פנימית - **יסודה** - שידע האדם שאשרו ימצא תמיד בעצמו בקרב נפשו ולבבו ולא ילך לבקשה אצל אחרים [ע"א ד ד ט].

הצצה° - הבטה° שע"י הדחק, היינו בהשתדלות לראות דבר שלא

6. ע' ישעיה יד א.

7. זוהר ח"ב רנ: "מצין, כמאן דאשגח מאתר דקיק, דחמי ולא חמי כל מה דאצטריך".

8. ע' חובות הלבבות, שער הפרישות פרק ג. ע"ע א"ל עמ' קפט.

ע"ע חסידות, (מגמת תנועת החסידות).

התנוצצות - תחילת ההופעה^ו, הברקה של ראשית האור [ש' רד"ך 216].

התעלות - התקדשות^ו, והתרוממות^ו אל המרומים^ו כולם [עפ"י א"ק א קפח (ע"ר ב ז)].

התעלות האדם - התפתחותו, בגילוי כל כשרונותיו הפנימיים [א"ק א צז].

להיות חפץ באמת^ו, להיות חי ופועל לפי הדיעות היותר אמיתיות וההרגשות היותר קדושות לטוב ולחסד, כמעשה גדולי העולם אשר נגשו אל ד' במעשיהם הבהירים למלא את העולם חסד ואמת [ע"א ג ב קפד].

כל מה ששייכותו היא יותר גדולה לתוכן הפנימי של ההווה והחיים [א"ק א יז].

עליה במעלה יותר שלמה ממה שהיה עומד עליה בתחילה - ששלטון השכל על חומרו הוא במעלה יותר שלמה ממה שהיתה אצלו בתחילה [ע"א ד ו כח].

ההתעלות התדירה במעלות הקודש - הרצון הקבוע להליכה מתמידה בדרך הקדושה והטהרה [ע"ר ב סה].

התעלות הנפש למרומי שמי ד' - ההכרה העליונה בהדר^ו גאון-ד"ועזו^ו, ההכרה בכלליות^ו המציאות והאהבה^ו, היינו, הקרבה-אל-ד'^ו [צ"צ א כד (א"ל ריב)].

ע"ע עלוי. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, עליה.

התעלות - **ההתעלות הגמורה** - התמזגותו של כל ערך^ו ההויה בכל צורותיה, הקדש^ו והחול^ו שלה, לערך הקדש, ביסוד המכון של קדש-הקדשים^ו [ע"ר א קעג].

ההתעלות העליונה - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, סוכת עורו של לויתן. ע"ע עלוי גמור.

התקטנות - העזבות ממקור השפע^ו [עפ"י ע"ר א קנב].

ע"ע קטנות.

התרוממות - הגבהת^ו הערך^ו האמיתי של האדם [עפ"י ע"ר א קפו].

ו

כל גבורת אצילות^ו בריאה^ו יצירה^ו ועשיה [עפ"י א"ק א רה"ו].
הרז^ו הפנימי^ו של הערכים^ו, מיסוד החכמה העליונה^ו. הראשית^ו,
המחשבה האצילית^ו [עפ"י שם רז].
ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אבא.
ו - קרס מחבר נושאים מפורדים [עפ"י ר"מ פה].
וידוי - מגמת הנטיה הטבעית להתודות ששם אדון כל הנשמות
בלב כל בני"א - זרית הלאה כל רצון זר לכל עון^ו ולכל חטאת, בהארת
אור האמת והיושר בנפש פנימה וקביעת הרצון לפי טבע האלהי שלו
[עפ"י ע"א ג ב רה].
ע"ע תשובה, באדם.

ודאות - התרפאות הנשמה, בקבלתה צורה תקיפה, עדינה, מלאה
תנחומות, ועוז^ו קודש בגבורה עליונה [עפ"י א"ק א רי (ע"ט קכז)].
יסוד הודאות - עדן^ו [עפ"י שם שם רה].
ודאות באמיתותה של התורה - ע' בנספחות, מדור מחקרים.
ודאות מוחלטה - הודאות המוחלטה בצורתה האידיאלית - מקור
כל הודאיות, ומקור כל הספקות, מקור שאיבת הודאות, שמשם כל
הספקות שואבים, להחיותם, להעלותם^ו, לרעננם^ו ולפארם בפאר^ו
חי העולם^ו. האורה^ו המופלגה, מקור ששון מלא עולם, מקור
הגבורה^ו, מקור החסד^ו, מקור התפארת^ו, הנצח^ו וההוד^ו, מקור כל
יסוד^ו עולמים^ו, מקור כל מלכות^ו כל אדנות^ו כל שלטון^ו, כל כח"ד^ו,

ז

- זבול¹** - האמצעי בין (אוהל -) ארעי (לבית -) לקבע [פנק' ה קלב].
- זהירות הפנימית** - חסימת התאווה הבהמית, (ופקידת) [וסקירת] העינים על כל העשוי בכל חוג הבשר והחומר [א"ק ד תכט (קובץ ה לז)].
- זוהר** - הזריחה וההברקה של האור לכל שלל צבעיו הרבים המתנוצצים בבהירותם הנפלאה [עפ"י ע"א ד ט לה].
- חן העושר המיוחד של האור והברק [צ"צ א עט].
- זוהר²** - הזוהר הנצחי - הגודל והרום הקדוש, המופע מאור חיי כל עולמים [עפ"י ע"ר א יח].
- זוהר עליון** - שם קודש'די [עפ"י שם ר].
- זוהר** - הזוהר הפנימי - החיים שהם מגמת הכל, שכל היש חי בו בנשמתו פנימה. המאור האלהי של האותיות המאושרות של שם המפורש, הפועלות והמשפיעות בתכונתן האלהית [קובץ ז קמו].
- ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, טל. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, י"ה.
- זוהר** - הזוהר הנשמתי ביסודו - השכל העליון [א"ק א יא].
- "זוהר הרקיע"**³ - מרחב ההתפשטות הנשמית העליונה של האדם, ההוד העליון הנמצא בנשמתו בעצמיותה הגדולה לאין חקר, האורה העליונה של הנשמה, ההיקף העליון של הנשמה העליונה בהתרחבותה המוחלטת [ע"ט כה (א"ק ד תעה)].
- ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, כוכב. ושם, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע.
- זוהר** - ההוד הנעלם, המתנוצץ ומסתתר המבהיק ונגנז שהוא העמילן ויסוד המזין של ההשכלה בכלל >שהיא מתגלה בכל המדריגות בקודש ובחול, בכל יצירה רוחנית לפי ערכה, בהוד מפואר ובזיוו כמסו המתנוסס בתוכיות הרוח הטהור שבלב זכי הרוח, השואבים מאצילות החיים של רוח הקודש הצפון במעמקי הנשמה [ר"מ קעד].

- מלכים א ח יג.
- זוהר, הגודל והרום הקדוש, המופע מאור חיי כל עולמים** - אור החמה לרא"א, יתרו, ריש פרשת ואתה תחזה: "בורא כל עלמין יורה על הא"ס, וסתם עלמין בבינה שהיא נקראת עולם". ובינות אלם, פרק ד "דע כי אור עדיף מזוהר" "אור צח זהו זוהר מאור, פי גדולה הבאה מהתנוצצות הכתר והחכמה יחד". ע"ע בנספחות, מדור מחקרים, אור, זוהר, זיו.
- ב"ב ח:.
- זיו** - בדעת תבונות, עמ' עה (מהד' ר"ח פרידלנדר) כותב הרמח"ל כהקבלה לסדרי הבריאה של הקב"ה ודרכיה בבריאה עצמה: "יש דבר אחד נמצא מהתחברות הנשמה והגוף - הוא זיו הפנים... ואין הזיו הזה נמצא לא לנשמה בפני עצמה, ולא לגוף בפני עצמו, אבל הוא הדבר הנולד מחיבור הנשמה והגוף ביחד". ובדרך מצותיך נא. "זיו הנפש הוא ענין חיוני מתפשט בגוף שהוא מקבל חיות זה וחי ממנו. וכך מהותו ועצמותו המחוייב המציאות, שהוא לבדו הוא, ואין זולתו, והוא חיי החיים, כשימשיך ויאיר ממנו ויגלה הארה בבחי' זיו ענינה הוא המשכת חיים בבחי' א"ס וז"ש הודו על ארץ ושמים כו' ופי' הוד וזיו". ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור, זוהר, הוד, זיו. ושם אור, זיו, ברק.

זיכרון - **זכור האדם** - רוממות דעתו ושכלו, כינון תכונותיו ומעשיו לצד היותו נעלה וישר⁵ [עפ"י קובץ א קטו].

זין - כלי המלחמה להגן נגד כל מחריב [ר"מ פט].

הכלים שהמלחמה נאסרת על ידם נגד כל מפריע, נגד כל אויב ומתנעם, הנצחון המלחמתי, הנשק, הכח לכלות כל מפריע [עפ"י שם ט"ו].

זית - \diamond מורה אורה [ע"א ב בכורים כט].

ע"ע שמן זית.

זכויות - ע"ע זכות.

זכות - **ענינה** - רצונו של איש ישראל כדי להתקרב לאבי־שבשבים⁶ [מ"ש קעז (מא"ה א קיט)].

זכויות - הפעולות הטובות⁷ מכל צד, שתהינה טובות כשהאדם הוא (ה)הולך ופועל ע"י המכשירים שמוצא לפניו ממעשה שמים, הרי הוא מתדבק⁸ בדרכי־יד־יתברך⁹ פועל כל [ע"א ג ב קצד].

זכירה - דבקות ההכרה [ל"א י].

ר' זכרון.

זכירה - **זכירה את ד'** - דבקות ההכרה האלהית התמידית. הזכירה הפנימית, הנשמית הקבועה, החיה והקימת בישראל, של תוכן החיים ויסודו הפנימי הכולל, ממקור החיים וההויה ומעין ישעם וחפצם [עפ"י ל"א י].

ר' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, שכחי אלהים. ע"ע זכרון (לפני ד').

זכירה - **זכירת הצור** - העלאת עצמיותו (של האדם) אל העולם המגמתי העליון [א"ק ב תקנה].

זָכַר - היסוד העקרי שבתולדה והמשכת החיים, הסגולה¹⁰ המפעלית [עפ"י ע"ר א מ].

כח המפעלי שבחיים [ע"ר א מב].

\diamond המוכן לעבודה שכלית היותר רוממה וטהורה, השולטת ג"כ על עז הרגש [ע"א ג ב ג].

זכרי - תוכן פועל מפעלים חיים חזקים וגמורים [ר"מ קלא].

ע"ע נקבה, נקבי.

זָכַר - (**השגת זכר ד' לעומת שפי־ד'**) - התרשמות הנרשמת על הנשמות¹¹, מצד ההשגות הבאות מסבת ההסתכלות במעשים הנפלאים של דרכי ההשגחה¹² העליונה על כל תקופה ותקופה, בתור חטיבה פרטית. הרישום של פליאת גדולת¹³ השם יתברך וצדקו¹⁴ העליון, היוצא מתוך כל הדורות ומסיבותיהם [עפ"י ע"ר ב פג].

זכרון - קשר שייכות ודבקות [ש' מועדים א 25].

ר' זכירה.

זכרון - "**זכרו לעולם בריתו**", **הזכרון העולמי** - תכן הברית¹⁵ [עפ"י

ע"ר א רב].

זכרון⁵ - (**לפני ד'**) - כח הסגולה⁶ האורית⁷ כמו שהיא בעינה לפני ירידתה⁸ והתמעטותה במשך הדורות בירידתם, שאותה הבהירות, שעמדה הסגולה הקדושה⁹ המיוחדת, שממנה באה הנקודה הנשמית¹⁰ הקדושה¹¹ לכל פרט מפרטינו, נזכרת ומופעת מכח שורש מציאותה [עפ"י ע"ר א פג].

ע"ע פקידה. ר' זכירה, זכירה את ד'. ע' בנספחות, מדור מחקרים, פקידה וזכרון, ההבדל בין פקידה לשאר דרכי זכרון.

זמן - (**לעומת נצח**) - ההוה התדירי [ע"ר א סד].

ע' במדור מועדים וחגים, קידוש הזמנים.

זמן (וערכיו) - ההתפתחות ההדרגית (ומדוית) [ע"א ד ט נא].

זמן - סדר יחסו של האדם אל העולם [עפ"י א"ל רמט].

\diamond יחסי האדם והעולם מתגלים הם במציאותו של ענין הזמן, ומסתדרים בסדריו [ל"א א קלב].

האדם בעולם. סדר החיים של האדם בעולם הזה. ענינה של הופעת הנשמה בגוף בסדר ההסטוריה. >**הזמן** אינו דבר שיש לו מציאות כשלעצמו, אבל בו מציוייה עובדת מציאותנו< [עפ"י ש' ב 132].

ענינו של הזמן בכלל, במהותו הטבעית - רציפות התנועה של השינויים החליפות והתמורות, אשר יוצר בראשית, המחדש מעשהו בטובו בכל יום תמיד, משנה עתים ומחליף את הזמנים, במערכת רצונו [א"ל רמט].

זמר⁶ - (בטוי) עומק ההרגשה בנועם השתפכות הנפש [עפ"י ע"א ד ה עח].

התפרצותו הבטויית של הרגש הלבבי, המתעמק בעומק הנפש, הצפון בחגוי החיים, שאינה יכולה להתלבש בבטויים, כי אם בתנועות קוליות מסודרות [עפ"י ע"ר א קפו].

הבטוי של הרגש הנפשי⁷, ההולך ומתעמק במעמקי החיים הרוחניים⁸, (שיש והוא בא) בתור תוצאה רבת הכח מתוך ההסתכלות הבהירה, המצמחת את השירה⁹ בתחילה [עפ"י שם ר].

השגת¹⁰ הנפש דרכי חייה האמיתיים בעת המשכת הזכרון להמשיך אור החכמה, אחרי שמכסה כבר הענין באופן שאין הרקיע־בטהרתו¹¹ [עפ"י מא"ה ב רסטרע].

הרוח המתלבש בלב¹² ע"פ השכלת השכל בציור אמיתי של זכרון מעניני השכל, והמחשבה בעניני השלמות והרצון בהם באמת לפעול, הרוח המשמח את הנפש¹³ ומעירה לבקש דרכים לצאת ממאסרה כדי שתחת הזכרון יזרח¹⁴ עליה אור־השכל¹⁵ [שם רע].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, שיר וזמר, ההפרש ביניהם. ע"ע שיח. ע"ע רנה.

5. תולעת יעקב, סוד ראש השנה סוד התפילה לג': "מה שאנו אומרים זכרנו, הוא ענין בסוד הנהר המרוה צמאונים בסוד כל ענין, כי הוא סוד (ה'), שפע המערכה, 'כי שם צוה ד' את הברכה', בסוד נעלם, 'חיים עד העולם'. כי בהתעלות הכבוד ממדרגה למדרגה ומסבה לסבה אז החיים יוצאים ממקור מוצאם ונמשכים אל הסבות כולם". ע"ע עטרת ראש להרד"ב, שער ראש השנה, סי' טו. מחשבות חרוץ לר"צ, סה. "כל זכירה הוא העלאת הדבר לשרשו והתחלתו כמו יום הזכרון דהרת עולם, כי הזכרון הוא שמזכיר ומצייר הדבר עתה ממש כמו שהי' אז". וע' אלפי מנשה ח"א, סוף פרק צז.
6. תורה אור לרש"י, בשלח דף סב: ד"ה אך "ענין הגנון הוא שאין בו רק התפעלות הנפש מפני גילוי התנועות ולא מפני שיש בתנועות ההם מצד עצמם שום שכל והתחדשות אלא מפני גילוי התנועה מתעורר גילוי הלב... להיות בחי' התפעלות הנפש מצד עצמה ולא מצד השגה להוליד מבינתו כו"... ולכן קוראין אותן פסוקי דזמרה שהם בחי' גנון... כשאומר הפסוקים ואינו נוגע לנקודת לבבו אין זה בחי' זמרה וגנון כו".

השירה בשענה שהיא מתפרצת מתוכיותה, מעצמיותה, משטף יצירתה וזרמה הנשמתי כשהיא באה לידי ביטוי [מא"ה ב רסא].

זמרה - הכח המתמלא בלב[°], בהרצון וההסכם השכלי, המורכב מזכרון מחשבה רצון, אם כי עוד לא נשלמה שמחתו בפעל מ"מ בצפיתו יצפה לה [פנק' ג כב (מא"ה ב רע)].

ע"ע שיר.

ההבעות הנותנות דחיפה לביטויינו לקרא בשם-קדשו[°], בהם אנחנו מרגישים את הנועם-העליון[°]. ההבעות הקשורות לענפים החודרים לתוך התוכיות הנפשיות שלנו, המשתרגים מתוך האור העליון, שלהופעה[°] הגדולה המקיפה באורה[°] את נשמתנו - ההכרה של הטוב[°], של השלמות העליונה [עפ"י ע"ר ב עט].

כח הזמר - הרגש, העולה מתוך רעותא-דליבא[°], הבוקע את האויר הנעלם, ומתרומם בהרחבת תועפות גדלו ממעל לחוג הצר של הבטוי והרעיון המחולל אותו [ע"ר א קצה].

ע"ע הלול. ע"ע רנה.

זקוק - בהיר[°] ומלא יושר[°] [א"ק ג נט].

זקיפה - התמתחות הכוחות והארכת החלקים והכוחות החיוניים כולם, להגלות בכל מלא מדתם [ע"ר א עג].